శ్రీ

శ్రీశివాయ గురవే నమః

సర్వమధురము

గ్రంథకర్త:

మహాకవి ములుగు పాపయారాధ్యులు

శ్రీ ర స్తు.

సర్వమధురము

(అచ్చ తెలుఁగు కబ్బము,)

గ్రంథకర్త:

మహాకవి ములుగు పాపయారాధ్యులు

వెల రు 1-50.

ఉపోద్ఘాతము

సర్వజ్ఞులగు పండితవర్యులారా !

ఈసర్వమధుర మనునచ్చ తెలుఁగు పొత్తము రచించిన యుత్తమ కవి మణులగు " పాప యారాధ్యుండను" శ్రీగురు పట్టభద్రవేమ నారాధ్యవంశ మౌక్తికము. ఈ యనకే సంగమేశ్వరశాస్త్రి యనియుఁ బ్రథమ నామధేయము. ఈ పండితకవి అక్కమాంబా సంగమేశ్వరారాధ్యులకుఁ బౌత్రుఁడు, భ్రమరాంబా వీరనారాధ్యులకుం బుత్రుఁడు, సంస్కృతాంధ్ర భాషల యందసమాన సాహితీ కలన గలవాఁడు మఱియు నుభయవ్యాకరణ శాస్త్రవేత్త, రెండుబాసల కైతయందును గండుమీఱినవాఁడు. "కల్యాణచంపు" మున్నగు గీర్వాణభాషాప్రబంధములున్ను, "సరసహృదయానురంజనము మొదలగు మిశ్రకావ్యములును' సర్వమధురము "మున్నగాఁ గొన్ని యచ్చ తెలుంగు పొత్తములును రచించెను. మొత్తముమీఁద శతసంఖ్యకు మీఱిన గ్రంథములీ మహాకవిచేరచి యింపఁబడినవి. అని తెలియవచ్చుచున్నది. మఱియు "శ్రీదేవీ భాగవతము" అనుమహాపురాణము నీయనఘుం డాంధ్రీకరించెను. సహృదయుల హృదయముల కిక్కవిశేఖరునిచే రచింపఁబడిన "కల్యాణచంపూ" ప్రబంధములోని కల్పనలు సంస్కృతికవిత్వ వైశారద్యమునకును, "సర్వ మధురమున" రచనామాధురి యాంధ్రకవితా సామర్థ్యమునకును నిదర్శనములు గాకపోవు. ఇమ్మహాకవి యాశుకవితయందలి ధారణాధోరణు లసాధారణములనందుల కీయన యనల్ప కల్పనాశైలియే సాక్ష్యమిచ్చుచున్నయది. ఈవిద్వత్కవి రేఫద్వయమునకు "రఱో"స్తనునేకశేషమును బట్టి పోతనామాత్యాదుల వలెనె యతి ప్రాసల యందు భేదమును బాటింపని వాఁడే" ఈతనిమృదు మధుర ఫణితిని, ధారాశుద్ధినిఁ బోల్చి చూపుటకుఁ బ్రాచీనకవులలోఁ దక్క నవీనకవులలో నెవ్వారి శైలియేనియుఁ గనుపట్టుననుట సంశయాస్పదమే. కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు గారు స్వసంపాదిత కవిజీవితములలో నన్నికవితా విమర్శనములతోఁ బాటుగ నిమ్మహాకవి కవిత్వమును విమర్శించుచుఁ దమ కుపలభించిన యొక్క "యహల్యాసంక్రందనీయము" అను నతత్ప్రణీత మగు గ్రంథమున నొకపద్యమును లేఖకగ్రస్తశేషము నుదాహరించి యిక్కవి కవితకు వ్యాకరణమెఱుఁగనిదోసము గలదని వ్రాసె నఁట. దానికిఁ గవిభావరసజ్ఞు లగు విద్వత్కల్లజులే సమాధానము నూహింతురుగాత "పరమపవిత్రలైనమునిభామినితో నెకసక్కెమేమి" యనునీశ్రీ పంతులు వారికిం జిక్కెనఁట మాకు లభించిన ప్రాఁతపుస్తకములో నాపద్యమే.

చ. సరిసరి నిమ్నవాటి నెఱు, జాణలు పుట్టిరె వార లెల్ల నీ
కరణి వచించిరే చెఱుత, కార్యము లచ్చటఁ జెల్లునే యహో
పరమపవిత్ర లైనముని, భామలతో నెకసక్కె మేమి ; నీ
గరిమము గానవచ్చె నది, గా డినరో వినరో బుధాగ్రణుల్,

అని విస్పష్టముగాఁ బోడకట్టు చున్నది. సామాజికులు మహాకవుల కైతలపై దోసము
లారోపింపఁ జూతురు. కవి తారహస్య మెఱుఁగిన రసజ్ఞులు గన్న చ్ఛాయ నరసి గ్ర
హించు తద్జ్ఞులం బోలె రసపోషకత్వ సంజాత ములు, లేఖక ప్రమాద జన్యములు
నగు స్వల్పదోషముల నంతగాఁ బరిగణించరు.

శ్లో. పదవిన్యాసలతాపి, స్పృహణీయా భవతి రసకవీంద్రాణామ్
ఘనజఘన, స్తనమండల, భారాలస గామినీనాం చ,

అనుభోజరాజోక్తి యియ్యర్థమును బోధింపఁ గలదు. ఇమ్మహాను భావుఁడు, భావప్ర
పంచమున స్వీయమగు శివాద్వైతమునకన్న నెక్కుడుగఁ గేవలాద్వైతమునే భావించు నను
ట కీసన్యాసధర్మమే "వేదసంధ్యమ్ము వెలిదమ్మి; జేయతపసి" ఇత్యాది స్థలముల యందుసా
క్ష్య మిచ్చు చున్నది.

ఇయ్యనఘుండు శివపూజా ధురంధరుండు, పరదేవతోపాసనా దక్షుండు, బ్రహ్మవిద్యా
పారంగతుండు, యోగసామ్రాజ్య సింహాసనాసీనుండు, సర్వజ్ఞుండుఁ ననుటకు, నిక్క
విజీవితచరిత్రము తథాను వాదమునకు మేలుకొనుచున్నది.

ఇయ్యోగివరేణ్యం డొకసరి కృష్ణానది యొద్ద సాంధ్యోపాసనాకృత్యములం దీర్చి యమ
రావతి లోని యమరేశ్వరాలయమునకు దర్శనార్థమై విచ్చేయు నంతలో నప్పుడు గల
పులు బిగించి చనినచో "ముక్తి ద్వారము తల్పు దియ్యగదే చా, ముండా జగజ్జననీ" యని చా
ముండికాంబనుఁ బిలువఁగా, నద్దేవి వచ్చి తలుపుఁ దీసె ననియు, నటునాటి నుండియు
నటుపఁ దలుపులు తెఱచియే యుండఁగాఁ బ్రతిష [illegible] బారని యి మహాత్ముని
మహాత్మ్యము [illegible] నైసర్గికము గాఁ దెలియ వచ్చు చున్నది.

జగత్ప్రసిద్ధుఁడైన, "శ్రీరాజా వాసిరెడ్డి, వేంకటాద్రినాయనింగారి" మహాసంస్థానము
న నీయన ప్రధాన పండితులుగ, మతగురువులుగ, గురువులుగా నున్న వారు. ఆప్ర
భువిభావసుండు ఆ 1787 సం రమ సరిమగు ధాన్యసంవత్సరమున నుండి ఆ 1797
సం రకు సరియైన ధాతృసంవత్సరమున నస్తమించుటం జేసి యాతని గూర్చి కవి శ్రీనాథాదు
లవలె వ్రాసిన పద్యములం బట్టియు దిగువఁ దెలుపు ముప్పది సంవత్సరములకుఁ బైకాలము
[illegible] జీవించి యున్నట్లు వంశపరంపర వలనఁ దెలియ వచ్చుటం బట్టియు, కుమార
ప్రభు వైన శ్రీజగన్నాథ రాయనింగారి ప్రేరణచే శ్రీకాశీవిశ్వనాథ స్వామివారికి సమ
ర్పితంబుగ నిమ్మహితుండు రచించిన యాంధ్ర దేవీభాగవతము ప్రసక్తిం బట్టియు నిక్క
వి శతవత్సరమ్ములు జీవించి యున్నట్లు తెలియ వచ్చుచున్నది. ఈ భాగవతాగ్రణి [illegible]
[illegible] ప్రస్థానావసరంబుదా [illegible] "[illegible]
[illegible] యాంధ్రగీర్వాణ [illegible] ప్రధానకల్పా [illegible]
[illegible] బండె నని శ్రీ [illegible] శ్రీ [illegible] స్వామి
[illegible] మహాయశస్సు [illegible] నావోక్తి
[illegible] ప్రబంధరాజము [illegible] హొందె

తీ కలన నెఱుకపఱుపఁ గోలకొనియుదాహరించెద ప్రశంసించియుండుటేసి వేమనార్య కవి పద్య శ్లోకంబులో

సీ. పదపదార్థనిబద్ధ బంధురంబుగ ధరా, తలమెల్ల నెఱుఁగు నీతని చరిత్ర
సరస శృంగార రసానుషంగముల్ తనరంగ జూపగ సహల్యావధూపరిణయంబు
ధీమజ్జన సన్వ్య ధీమజ్జనోన్మేష కరము గాఁ నలరు ఘూర్జర చరిత్ర
అసదలంకారలాల సవిశంకటముగాఁ బరఁగు నిద్రాంత్య పూర్వపరిణయంబు
గీ. శతక పూర్వక పద్యంబుల సంఖ్య, సంఖ్య, మీఱు నితని ప్రశంస నంగించు మేలి కావ్య
రచన మాకెల్ల సామాన్య, గ్రంథ బోనగ్ని,
సరససుధి సాహసి ! సాగసమ్మె, కవిరాజ కవీంద్ర !.

అని వ్రాయఁబడి యున్నది సమగ్రముగా నిమ్మహానీయుని గ్రంథములన్నియుఁ బరిశీలించి యిక్కవిజీవిత చారిత్రమును బూర్తిగా వ్రాయఁదలంచి యీ యుపోద్ఘాతము నింతటితో ముగియించుచుఁ గల్యాణచంపు మున్నగు ప్రబంధములలోని కొన్ని పద్యములను నిక్కవిచంద్రుని కలనా నైపుణిఁ జూపుటకై యిచ్చటఁ బొందుపఱచుచున్నవాఁడను.

కల్యాణచంపూ ప్రబంధమున.

ఆ. హారిచందన మనుబ్రిం పేష్యాకే రక్షకబ్బ శేను షిం పర్వా గ్రాక
అపశబ్దో వ్యపశబ్దో న స్యా దపశబ్ద ఏన హి సుబ్బ.

శ్లో. తాంత్రో మహత్వాక్ శాంతశ్చ చంద్రమా గణ ఘట్టనాత్
మహాచ్ఛాత్రి మదంత్రో ఽనూ తుచ్ఛవా దోషాకరో నహి.

ఏకాదశీవ్రత చంపూ ప్రబంధమున.

శ్లో కతి నహి భువనాని బ్రహ్మణా నిర్మితాని
ప్రథిత సుగుణ శోభా భాసమానాని సంతి
తదపి సకల సంపత్సద్మ నేత్రోదరాత్వే
ద్వాని హితమణి పేటీ రాజతే మర్త్యలోకః

శ్లో. శ్రీ వేంకటాద్రి స్ఫుట పటుతర దో, స్తంభ నిర్దంభ సంభే
త్తడి స్వర్భాను భుక్త ద్విష దధిప యశో, విక్రమాఙ్కార్క బింబే
పాండుపాండు స్ఫురంత్యా స్త్రిభువనమమతే, వద్యశో ద్యుస్రవంత్యాః
పూరే స్నాతీన నోచే దుడుగణ మిమతః, కింబ భుఖ్యస్పదాన్ని.

ఆర్యాశతీశివస్తోత్రమున.

ఆ శ్రీశైల భ్రమర రాంబా, నగే కేళీకృతా జిరాంకాశే

శ్రీశసుతే శాశసితే, పాశచ్ఛేదిని మమాశయో భూయాత్.

ఆ. శాటీకృతచర్మాణాం, ఘోటీకృతనిగమ మసమకర్మాణమ్
కోటీరజమ్మృతసూతిం, పాటీరదవాంగభూతి మాటీకే.

అహల్యా సంక్రందన విలాసమున.

గీ. మధుర మధు రస ధోరణీ, మహిత మహిమ, లయన గము లగునటుల రాగములగముల
మలయు మలయానిలచలత్కి, సలయసలయ, రటన నటనలఁ జెలఁగె నారామసీమ.

శ్రీవేమనారాధ్య చరిత్రమున.

చ. ఘనతర చంద్రకాంతనుశే, ఘటిత సౌధములన్ స్వనాయికా
ఘనఘన వేశిక ల్గని ని, కామ సురద్రుమ చరద్ద్విరేఫముల్
మునుకొని బాంధవస్ఫురణ, ముట్టినచో మధుపాళి యన్యభా
మిను లని మానునే తదను, మేళన ముందురు వీటినాయకుల్.

సరస హృదయానురంజనము.

మ. నను విద్వజ్జన జాల లాలిత వచో, నైపుణ్య వష్టంభ గుం
భన ధారాళ కవిత్వతత్త్వ కలనా, పారంపరీ పారగున్
ఘనుఁడై విజ్ఞకలా విచక్షణ మనో,నాళీకుఁ జేరంగ ర
మ్మని రావించి నచించె నుచిత రస, వ్యాపార మేపారఁగన్.

శ్రీమద్దేవి భాగవతమున.

మ. తలఁచె న్విష్ణుఁ డసక్ర విక్రమ కలా, ధౌరేయ దైతేయ దో
ర్బల విధ్వంసన కార్య నిర్వహణ శుం, భత్రోత్షిమావక్రమున్
ప్రబలయాంభోధర చంచలాశత సహస్ర ప్రౌఢ గాఢప్రభా
విలయాభావకర స్వదీధితి కృతో, ర్వీచక్రము జక్రమున్.

మఱియు ననేకగ్రంథముల ననేకవిధములనీప్రజ్ఞనీ వచోగుంభనంబుపాడ కట్టుచున్నవి. అచ్చతెలుంగు కబ్బములలో నీసర్వమధురము సర్వవిధములచే రసప్రవాహపరీవాహమునఁ జదువరుల నోలలాడ్పక పోదు దానికి సహృదయుల హృదయములే ప్రమాణ మని విన్న వించుచు నింతటు నీప్రస్తావనము విరమింపఁ జూచు చున్నాఁడను.

శా. ౧౮౪౬
రక్తాక్షి సం॥ చైత్ర
బ ౧౩ సోమవారము.

విజ్ఞప్తి.
తాఁడేపల్లి వెంకటప్పయ్య శాస్త్రి.
చందవోలు విద్యానగరము.

సర్వమధుర ప్రశంస

(చల్లా, పిచ్చయ్య శాస్త్రి గారు. ఇంటూరు.)

చ. లలి ననుఁబాపు దేనియకొ, లంకు కెలంకుల మేలి చల్వ దు
వ్వలువ చెఱంగుఁ గేలఁగొని, పయ్యరకై మొగిసాగు కైతయు
గ్గలి మన మున్గుపాపయ జ, గాజిగి యల్లికకాని కప్రపుం
బలుకులు వీనుదోయి నగు, బాటుగొనన్ మరలెం గదా తమిన్. ౧

సీ. తీరుగా సీసప, ద్దెమ్ము సాగించుచో, శ్రీనాథకవిరాజు సిరులుగురియు
జిలుగుబూబొదల మచ్చికలనల్లించుచో, నలసాని పెద్దనయనువు నెనయు
ఎడఁదలోతుల నెల్ల, వెడలను బాఱుచో, జక్కఁగాఁ దిక్కన చక్కిఁ జొక్కు
క్రొందేనెయూటపల్కులవాకదోఁగుచో, ముకుతిమ్మనార్యుని ముద్దు నెఱపు

గీ. అరరెయభినవకాళిదాసాంకితునిను, హాకవినిముల్గుపాపయప్రాజ్ఞవరుని
మధురమాధవ వేళలమరఁగినట్టి, ప్రౌఢకవితాలతాంగినీ, ప్రౌఢియేమొ.

ఉ. ఉచ్చసమస్త శాస్త్రముల, నొక్కటిఁ జూఱలుగొన్న గీష్పతిన్
మెచ్చనివాఁడు పాపయమ, గీషి మహాకవి యట్టి పెద్ద యి
ట్లచ్చ తెలుంగుసేత యుడి, యాసలపోఁకల వారిమెచ్చు కం
చొచ్చెము లేక తోఁచె నొక, యూహ యెటైనఁ దెమ్ముఁగుల తెన్నకే. ౩

శా. నిట్టూర్పుల్ నిగుడింపఁ జేసిన పదా, నీకంబు లేదెక్కడన్
దట్టుం గుట్టము తోఁడు గన్న నడమే, దారిం గనన్ రాదు మే
ల్పట్టా గాంచిన పాపయార్యకవితా, ప్రౌఢప్రపంచమ్మునం
దిట్టఁ ట్టొచన సేల తెల్గునుడి మే, ట్టై కిక్కించె బల్పట్టునన్ ౪

ఛ. ప్రభువులు బాడితుల్ కవులు వక్త్రవధానులు నెల్లవారు స
త్ప్రభ యిది క్రొత్తక్రొత్త యన్న, పాటకు మీటు యశఃపురంధ్రిదుం

దుభి పచరింప హాయిఁ దలఁ, దోఁచినదో యన నొప్పి నప్పు మా
యభినవ కాళిదాసకవి, యంతటివాఁ డని జూడఁ బోల్తుఁ గర్ణ. ౫

సీ. ఒకసారి మనుదాప్ర లోలయు పూఁబొదరిండ్ల, నల్హోక దీపెయు
యొయ్యాలలూఁగు, నొకమాటు సోలుసా, టోదవించి నెఱిమించి, గోన
బు ముద్దుల కీరాఁ, గుల్కమిటాట్టు, నొకమాటి క్రంపు, టోష్ణ తిష్ప
లనెక్కి, పంచవెన్నెల, కల్కి, బల్కరించు, నొకపఱి యేమేమి,
రొమా క్రొత్త లెనఁబంచి, బాగాయనవుఁ దావి, బయలుపఱుచు,

గీ. ఘనునినంతటి యభినవ, కాళిదాసుఁ జెట్టఁబట్టిన మేల్కృతి, చెలియమిన్న
చాగుఁ రేరాచబిడ్డ యోజాణపాటక త్తె యొకలట్టిదో కల్పు గల్కియొక్కొ;

చ. పరువ్రన లోతెఱుఁగక యు, పాధులనమ్మిన వారలెవ్వరో
యరిగెను ముల్గుపాపయ గ, హాకవి యాదురుగాని యెల్లసం
బరములు దామయై మధుర, భావమునం దగువారు నిన్నిరం
తరమును జూచు చుందురు గ, దా నవతా కవిరాజశేఖరా. ౭

చ. సమరసభావ మెంతయును, జాల్కొన వైష్ణవగాధయందు స
క్రమముగ వ్రాసె సర్వమధు, రంబ సనామము సార్థకంబుగా
గొమరునఁ దావు కల్పనలు, కుత్తుకబంటి రసమ్ము వాక భా
వము తెలిదీని కూరుపు నె, బాసున దండిగ దన్ను చెల్లరే. ౮

సీ. విక్రమాదిత్యభూవిభుని సత్సభయందు దగి మహాకవి కాళిదాసుఁడయ్యో
బుధజనామర భూజ, భోజరాజాస్థాన మండలి భవభూతి దండియయ్యో
రాజరాజనరేంద్ర రాజత్సభాపీఠి నాంధ్రభూమిక నన్నపార్యుఁడయ్యో
శ్రీకృష్ణదేవ భూభృత్సభ కన్ ఘనతమై యష్టదిగ్గజములయ్యో.

గీ. వాసిఁదగు వెంకటాద్రి భూ, వరునిగోష్ఠి
ములుగు పాపయ కవిరాజ, తిలకమయ్యొ
భగవతి సరస్వతి జగాన, బ్రథితిఁగన్న
యత్తి యవతారముల పక్కి నందె నొక్కొ. ౯

ఓమ్.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయేనమః.

సర్వమధురము.

మొదటివిన్నపము.

గౌరీ మధురాధరాధర సరస్సీమామృతాహార వే
శాగర్జద్ద్విజ నిస్వనజ్జరర గోళ స్థాస్ను వేధోండ సో
ద్వేగాన్యోన్య విమర్దశాబ్దిక సమావేశానుసంధాన కృ
ద్రాగోద్యత్పరిరంభ సంభ్రమపర బ్రహ్మమ్ము మేలీవుతన్.

ఉ. సింగఁపుజక్కెఁ దొల్పలుకు చెంగులపల్లము పైబిగించి గో
ట్టంగొనయక్కరంపుమొగ డ్జళిపించుచు ముగ్గొనంపుచే
నుంగులు నుగ్గునూచమగు నోయన మీదఁటియూకసంబుపైఁ
జంగులువాఱుతల్లి మము సాకెడు గట్టులతేనిపట్టియై. 2

సీ. కలువరేసయిదోడు చిలువచాలెకిమీఁడు
చెలువగాఁ బవళింపుఁ జలువగాఁగ
మున్నీటినడినాఁడు మిన్నేటితలవాఁడు
వీడుగా నయ్యాట జోడుగాఁగ

బంగారుజరివల్వ పొంగారుదువ్వల్వ
గట్టుగా బిగియించు దట్టిగాఁగ
వెల్ల మోరపులుంగు తెల్లవార్చువెలుంగు
జక్కఁగాఁగొలువుండు చక్కఁగాఁగఁ
గీ. చేరుసంద్రంబు వెలిదమ్మిఁజేరుతపసి
తలపులోనగూర్పు దెసలెల్ల వలపుఁగూర్పు
వెలయునేవేల్పుదొసఁగుల వేరువిత్తు
దలఁతుడెందమ్ము నెత్తమ్మిఁ దమ్మికంటి. 3
ఉ. తల్లులుకంటగాని పజఁ దన్పుటకెవ్వరు పాలు వంటకం
బొల్లెలు సొమ్ము లిండ్లు ముడు లుగ్గులెల్లవితౌనయాటయో
తెల్లముగానఁ దల్లియని తెల్పఁగనౌననియంచునెంచి నేఁ
దల్లికిఁదల్లియైన మరు తల్లిఁ దలంచెదనుల్లమియ్యఁగన్. 4
మ. నుదుటన్ వ్రాసినవ్రాఁతకన్నఁగలదే నూఱేండ్లలోనంబడిం
ని బదిగానెంచిన నిందుఁకింకనొరుఁడె మ్మైమ్మెకల్గునే యెల్లరున్
మదిఁగొల్వంగ నతండుసూ దెసయెటుల్ మన్నింపమింజెట్టయూఁ
గద కొల్వందగువేల్పునల్వయని య క్కజ్జంబెనేనెంచితిన్. 5
సీ. నడనీటురాణింపు నకు వేఁకపొగడేల
నంచలందడియాడు టదియుయొటుక
మముబోటిబీదల మన్నించుటననేల
తలవాకిటననిల్పి మెలఁగుటెటుఁక
మొదటిచొక్కఁపు గొన మ్ముసెలంత యననేల
వెలివెలుంగులమేని తళుకులెటుక
కరఁగినీరగుడెంద మిరవువేల్పననేల
నిచ్చవీణియసొక్కు నెఱపుటెటుక
గీ. ఎందఱెందఱుఁగనిన నం దొందుమేలుఁ
జెందఁగలదేమి తెల్వెగ లందుకట్టి
యమ్మనెమ్మదినమ్ముట సొమ్ముసుమ్మ
టంచుఁబల్కులపొ్రిడకా సించువాఁడ 6

మ. సతసంద్రంబులఁబీల్చి మీఁదికివెలార్చన్ నిక్కి చేముక్కుజో
పితి వజ్జ్లైగదా మొయిల్ గురియుటల్ పెక్కేండ్లుగా దేహాగన్
సతమే వానయటంచుమించ జగమెం చంబెంచునీలావుగా
వృతమమ్మ్రున్ వెనకయ్యనీనెనవుత వ్వాల్ పాచి కాపాడదే. 7

చ. పెనఁకువ దిండిపైనెనరు పెంపదియెట్టిదొ కూడు గూరలున్
నినిచెదుపొట్టయుబ్బ నన నిచ్చలు రక్కసిమూక, నెల్ల ద
క్కినయెకిమీని యిల్లడుగుఁ గ్రిక్కిరియించితియూపిరైనఁబె
ల్చననిడలేద యోహనుమ చాలునుమాపగలున్ గుదింపఁగన్. 8

సీ. ఇల్లాలినుదుటిత్రో నెనయాటనేకదా
కలువజేసికపూవుఁ గట్టినాఁడు
పోరియాలిలేఁగౌను, బోలుటనేకదా
మినుపెద్దతలగాఁగ నునుచినాఁడు
జవరాలిచూడ్కితో సరియాటనేకదా
బళిజింకపిల్లఁజేఁ బట్టినాఁడు
మంచాలికీల్జడ మాడ్కి యాటనెకదా
చిలువపెండేరమ్ముఁ జేర్చినాఁడు

గీ. ఇంతసింగారమునవిచ్చ నెలయువేల్పు
కలఁడెవేఱొక్కఁడనినాదు కబ్బమునకు
నెల్లసింగారమొనగూర్చ నుల్లమునను
వేడుకొనియెదజన్నంపు వేటకాని. 9

గీ. పుట్టపైఁబెట్టువానినిఁ బుట్టలోనఁ
బుట్టువానినిఁ బుట్టియుఁ బుట్టనట్టి
పట్టివానిని నడుఁగుఁగ న్బుట్టువాని
నెఱఁగి కేలెత్తిచేమోడ్చి యొంచికొలుతు. 10

ఉ. గట్టులచట్టువల్లనఱకు కక్కసఁపుందొర దొంగబిడ్డ పెం
దిట్టపుకేడ్త్రెరల్ నెఱయఁ దెల్గునఁగబ్బముసేయుమువ్వురన్
గట్టబిగించిసంద్రమున గట్టడినేర్చినవెన్నువేరితలన్
గట్టునవెన్నునకటతల కబ్బపుఁటెర్వురనెంతునెమ్మదిన్. 11

చ. మినుసిగవేల్పుజక్కిపుడ మిందగుపుట్టువునంది యొక్కము
మ్మొనయడిదంపుసామి జగ ముల్ గనఁబెంచ నడంపనంచుసా
టినకతఁగూర్చుకబ్బఁపుగ డిందిమగండగుపాల్కురయ్యని
మ్మనిమదితమ్మినిల్పియన యమ్ముదలంతుఁగలంతుబన్నముల్. 12

చ. కననిదియంటకల్లమెఱు కంగనరానిదియొక్కఁడెల్లయున్
గొనుమిదిలోనవెల్పలఁద గుంగలదిద్దియనంగనైననే
నను నెడఁగల్గుదీనినగు నట్టులయుండుమటంచుఁదెల్విగొ
ల్పినయయవారియంజలకు లేఁకులయంజలలేఁకినయ్యెదన్. 13

వ. అని యిత్తెఱంగున మఱియుం గోరికలొసంగు తెఱగంటి మేలుబంతు
లవేడుకొని నిబ్బరంబగు తల్లిబిడ్డలకబ్బంబుమానిసి బెబ్బులులనుబ్బ
నంగొనియాడి యిమ్మెన్నిబ్రతుకు తెరవునిరవునకు నమ్మానికుదిర
కలకు నెమ్మదిగలుగంజేయు తెల్వియొనగూర్చు నయవారియడుగుఁ
దమ్ముల తేనెవాఁకలమునింగి యేదేనెమొకకుండపుట్టువుమునిమను
మనిసేయుపదునెనిమిది పొత్తమ్ములలో నడిసన్నవేల్పుమిన్నకతఁ
దెలుంగుసేయంగోరి డెందంబునంజిగిర్చినసంతసంపుఁ దీవెపొదరింటి
చలువలం దేలుచున్నయెడ నొక్కనాఁడు గలలోన. 14

సీ. మించుతోమొయిలునా మేలిమియొల్లియ
యొఱపుటొయ్యారంపు యొడలుదనర
పొడుపుగ్రుంకెడుగట్లఁ బొద్దుజాబిల్లులో
నాఁజుట్టువాలుచిం దంబులలర
వెలిదమ్మిమిన్నేటి యలయంచవెలదినా
ఱొమ్ముమానికముపైఁ గొమ్మనిలువ
కెంపుపైమగఱాల గుంపునింపులఁబోలి
కెమ్మోవిఁజిఱునవ్వు క్రేళ్ళువాఱ

గీ. నన్నెగనుఁగొనుచూడ్కితో నాదునుడువె
వినెడివీనులతో బయల్ వెడలి పొరలు
నెనరుమదితోడ నెవ్వానిఁగనరొయెవ్వ
రట్టిసిరిమగఁడెదురఁగ నప్పటైనంత. 15

గీ. మేలుకొనినంతఁదెలివితో మేలువాలు
గంటిమగనినిగంటి నే మంటి మేలు
గొంటినని మేను గరుపాటు గొలఁగేలు
దోయి జోడించి మ్రొక్కి య ద్దొరకు నెదుర. 16

చ. నిలుచుట నన్నుఁగన్గొని క నింగను పేదయువో లెయున్న నా
తలఁపుమదిందలంచి కయి దండకుఁజేరఁగఁదీసివల్కె నీ
వలనఁ బనింగొనంగనిట వచ్చితి నీదగుకోర్కులిచ్చితిన్
వెలయఁగఁజేయఁగావలయు విన్మది తెల్పెదవిన్నవిందగున్. 17

క. మేమొకతటిఁ దమిఁ బెనఁగొన
శ్రీమతినారాచపట్టిఁ జేకొంటిమి యా
చామకు మాకగు పెండిలి
సేమమ్మగు కబ్బముగను జేయఁగవలయున్. 18

ఉ. నీనుడిపంచదారపాడి నీపలుకుంజవి వెన్నకన్నమి
న్నౌ నినుఁగోరినారమని నాపయి కేలిడి దువ్వి యేగెనం
దో నటమేలుగాంచితిని దొడ్డెసయ్యుండెలవాట చీఁకటుల్
కానలకోనలందొదిగెఁ గన్బడెఁ జనీగమ్మతెమ్మెరల్. 19

క. తఱియగు సేతలఁదీర్చుచు
మరువంగారానితలఁపు మఱఁగినవేల్పున్
దొరయానఁదలకుసొమ్మై
యొరయంగబ్బంబుసేయ నోజఁదలఁచితిన్. 20

—* షష్ఠ్యంతములు. *—

క. గట్టులతేపట్టికిఁ దమిఁ
దొట్టి యొడల్ సగమొసంగి తోడవుగ నెలపైఁ
బెట్టి జడల్ జుట్టి బిగం
గట్టిన జగజెట్టియైన కఱకంఠునకున్. 21

క. ఓడలంజిలువలసొమ్ములు
నడలంబాఁబల్కుటందె నాదులకులుకుల్

జడలం గెంపుతళ త్తళ
మెడలందనుపాఱునల్ల మెఱుఁగులదోరకున్. 22

క. వెలుపలలోపల వెలుఁగుచు
వెలుఁగులనన్నింటిఁదాన వెలయించుచు పై
వెలుఁగులదోర వేవేలన
వెలయుచుఁదా లేకయెల్ల వినువెరవరికిన్. 23

క. మ్రొక్కిన నీవేదిక్కని
దక్కినతన పేరుదేనెఁ దాఁచుచుమదిలోఁ
జొక్కినఁబుట్టువుగెడపెడు
కక్కసపుంజలముదిరము గాఁగలగనికిన్. 24

క. తెర వెఱుఁగక తనుగనినను
కరమరుదగు తనదునిజము గఱపుచుఁబుట్టుల్
సెఱపి పజఁదన్నుఁగలిపెడు
సిరిమలమల్లునకు మంచు సెలయల్లునకున్. 25

వ. అప్పనంబొనరిచి నాకూర్పఁబూనిన యిక్కతనడచు తెరవెట్టిదనినం దేటపఱుపంబూని యిక్కబ్బంబచ్చ తెలుంగునఁ బొసఁగించువాఁడనై "అయోధ్య, శ్రీమతి, అంబరీష, నారద, పర్వత" సర్వమధురంబులను పలుకులకుందక్క మొదటిబాసనుడులకుం బలుకుడులేక చెల్లునది. 26

కథాప్రారంభము

ఉ. రేఁగులగడ్డపైఁ దపసి శ్రేదొరలందఱు గుంపుగూడి లో
మూఁగిన సంతసంపుఁ బెను మూఁకలుగట్టఁగఁ బాఱుటెంతితో
రాఁగలయంగఁగల్గిన తి రంపుఁగొలంబు వలంతియంతక
న్నోఁగులవిందొనర్ప నుడి సోయగముల్ పచరించిరొక్కెడన్. 27

క. శ్రీమతియనురాచూలిం
దామరవిరికంటికేలు దమ్మింగొనెనం

చేమోవింటిమి తెల్పుమి
యామెతగదడెందములకు నామెతలంపుల్. 28

క. అనినం బాౘఁబలుకుల చి
క్కనువొందగఁజేయువాని యనుఁగిట్లనియెన్
నునుగాలి మేఁతపానుపు
టనువరిముచ్చటలవినుఁడ టంచువలపునన్. 29

—* పురవర్ణనము. *—

చ. సిరులకునాటపట్టు సరిఁ జెప్పఁగఁ జూపఁగరానితావు పో
టరులకు టెంకి చొక్కపుఁ గ డానిబిడారము మేలుతాలఁగు
జ్జరి విరిబోండ్లయందపుఁబ సారము మ్రొక్కులవేల్పువంగడం
బిరవునయోధ్యనాఁబుడమి కెమ్మెయనందగుపీడుమెచ్చఁగన్. 30

క. మేడల తెలి తళతళ సిరి
కోడలితోఁ దారసించు గోడలపొడవుల్
నీడల వేడి వెలుంగుల
పోౘడలలింజొరఁగనీవు పోకతవేలా. 31

సీ. ఏనాట రాచూలి యీ రేఁడుజగములఁ
బుట్టింపఁ దానయ్యెఁ బుట్టినిల్లు
ఏవీటిదొరబిడ్డ యెల్లదోసముపున్నె
ముగమిన్నువాకఁగ మ్మురవడించె
ఏపోౘలియెకిమీని యెలమి వేల్పులతేని
మన్నినితనమునె మ్మదిఁబూసంగె
ఏ టెంకియొడయము న్నీటిపోటరికంబు
గడియలోనతనిలోఁ గలఁచివైచె

గీ. అట్టితేఁడులకాటప ట్టైనయట్టి
యయ్యయోధ్యకుసాటిసే యంగనెద్ది
వేదలలవాన్నికైన న వ్వీటిసొబగు
లెక్కసేయఁగఁ దలఁపు లమ్మొక్కగాదె. 32

సీ. మగఱాలకంబముల్ మలcచి పైc దెఱగంటి
దొరఱాతిబోదియల్ దులుగ్గలింప
పగడాల దూలముల్ పఱచి చొక్కపుcబచ్చ
పలక సందీకుండ నలవరించి
అపరంజిపూcత సోయగము తళుక్కలుదేఱc
గలుకుము త్తెcపు మేలు కట్లుదనరc
దఱుచు చిత్తరువు చిత్తరము రెండవనల్వ
చెయువులయొడికంపుc జెలువుcదెలుప

గీ. నిండుటందంపుమేడల నీటు చదలు
వాకవాడలజాడ మవ్వంబుcజిలుక
వాడవాడల వెలితి యే ర్పడమి నందు
లేమినిలుకడ కేవంక లేమిదెలియు. 33

చ. తొలినుడు లంచతేజిదొర తొక్కడపుందలవాకిటన్ వెతన్
నిలువక పీట ఃబుట్టువుగ నెంగదయందు మువాఱువార లై
కలదొకొయిట్టివింతయనc గాcబనియే మికయన్ను డుల్ బలెన్
బలువిడియ త్తెగల్ గలుగ బ్రాతిమెయట్లనcగాజగంబులన్. 34

క. అప్వీట రాచబిడ్డలు
పువ్వులదొరసెకలcబడనిపుట్టువులెసుమీ
మవ్వంబునc బగఱమెడం
జివ్వల జగమడగు తఱుల చిచ్చరకంటుల్. 35

క. వలిమల యల్లుని ముందటc
జెలికానికిc గలిమి నవతc జెందెనటcచుక్
దొలితొలినగిమెడి మూడcవ
కొలపుంగుంపులకుc బట్టుc గొమ్మెయలరున్. 36

ఉ. నాలవవారిచట్టములు నాలుగుగుంపులసామిరూపులన్
నాలుగుcబుచ్చి మీcదcగలనాలవవానికి వేఱునిచ్చి య
న్నాలుగుసంద్రముల్ తుదయ నంబొలమెల్లను నేరుసాగుచున్
నాలుగువైపులన్ బొగడు నంజెలువొందిరి పంటకాపులై. 37

క. గందంపుగొండ నెత్తఁపు
గందపు మ్రాఁకులను వీటిఁ గై కొనిపో తా
రందుడిగి కమ్మతెమ్మెర
లిందు మెలంగెడు ననంగ నె ప్పుడువీచున్. 38

ఉ. మించులమించుసంచు నును మేనులు కౌనులు నింగినేలు రా
యంచలు నెన్నడల్ దొడల యందమనంటులు పల్కుచక్కెరల్
నించునెలంత లించువిలు నేర్పరినేర్పడముజ్జగంబు నే
లించఁగఁజాలుకీలుగమి నింపగుచందముగందురందులన్. 39

చ. కలుములకాటపట్టులగు కందువ రేయిరవొంది తమ్ములి
మ్ములఁదనరం బవల్ సెలఁగి ముచ్చట లచ్చట లెల్లఁదీఱఁగాఁ
గలిమినెలంతకాపురము గా నిలువం గడుఁదిమ్మనంబులై
కొలఁకులు పెక్కుచొక్కమగుఁ గోటలఁ బేటలఁదోఁటలందునన్. 40

క. తమ్మలము లేని వేలుపు
గొమ్మల కిడునాఁగఁ బోఁక కొమ్మలతుదలన్
గ్రమ్మిన యత్తివెలతో
నిమ్మగు నెలదోఁటలందు నెసఁగుంబొడ్వై. 41

సీ. మున్నీటిగారు నె మ్మోమము వెల్వెలఁబాఱఁ
బొంగి మిన్నలము నే నుంగుగములు
తమ్మిచుట్టము తేజి దాఁకి మింటికినంటఁ
దాటెడు గుజ్జంపుఁ గూటువలును
మింటిగేస్తులకిల్లు వంటకంబిడులిబ్బు
లందీడుమెచ్చని యరదములును
తెఱనోటిమెకము వాతెఱిముద్దుఁగొనునట్టి
కడిమి పోడిమి పోటు కాండ్రమూఁక
గీ. లిత్తెఱఁగు దండుమొత్తమ్ము లెచటఁగనిన
నింగి నేలల సందీఁక నెగడుపగఱ
చూపుమొక్కల కిసుమంత చోటొసంగ
కెసఁగు నవ్వీటిబలిమి పెం పేర్పరింప. 42

సీ. పడతి ! పయ్యెద మాటు పఱచి బంతులుడాచి
చూపవింతనయింపు చూట్కిఁజనునె
వెరపెంపు దనుపాఱ వెలయింప కిటుచూచి
నంతరమ్మున వచ్చు న దియుఁగలదె
పట్టిచూడక మెచ్చు పుట్టకయెందైన
వెలపెట్టిసొమ్ములు విలువఁదగవె
చేఁజిక్కినంతలోఁ జెనకి పైనల మిన
కందుటొక్కఁడు మరుల్ సెందుటొక్కఁ
గీ. డనుచునిటుఁగోడెకాండ్రతో ననుచుఁగూర్మి
ననలువిలుచునెపంబునఁ జనవుదార్చి
తుంటవిలుకాని బిరుదురా తులాయనంగ
ననలయంగళ్ల నవలాల నలువుసెలఁగు. 4

సీ. కటికిచీఁకటిశెంకి కాపురంబులుమాని
పుడమిఁజేరినచిల్వ పొలతులనఁగ
విడియంపునెట్టచే వేల్పుతావెడలివ
చ్చినయచ్చరలలోని మినుకులనఁగఁ
దనమానికపుబొజ్జ యనువుదెల్పఁగనేల
చేడియగనుముద్దు చిరుతలనఁగ
బ్రతుకెల్ల మబ్బుల పాలౌటసడలియ
చటఁజేరుమెఱుఁగుల చట్టమనఁగ
గీ. సడలనంచలు దొడలన నంటు లొడల
పైడి జడలమొయిల్ నాగఁ బచ్చవిల్తు
నమ్ములకుఁ దీఱుఁబాటుగా ముమ్మరంపు
వలపుఁబుట్టింతురప్వీట వెలనెలఁతలు. 44

క. కుందెటికొమ్ములుఁబలె చద
లం దామరలట్లు మదువు లంజిచ్చులునా
గుందనఁపుంగందములై
యుందురు కల్లరులు చీఁకు లొలింగనఁగన్. 45

గీ. తెల్లదేవరగుడులందుఁ దీర్పఁగనిన
చాలుమగఱాలగిబ్బల చక్కఁదనము
ఱెప్పవేయకకనుటనో యుప్పరమున
మింటితెరవరిగమితెఱ గంటియయ్యె. 46

చ. వలమురిదాల్పురూపుగొని వచ్చెను పోయెడునాఁడునాటికిం
దొలకిని పుట్టులేమిఁగొన దొ్రిక్కఁడ లేదు కడంగనంగ నం
చలమినయాస ముజ్జగము లందలి ప్రాకలు ప్రోవులయ్యెనా
నలవున సూదిమోప నెడ మందుఁగనంబడదప్పజంగడున్. 47

సీ. పగఱగుంపుల మూలఁ బట్టించె నేర్పుమా
నికముల కడలియై నెగడుఁగడిమిఁ
దనచూపుసోకినం తన పేదఱికముల
మింటిపువ్వులఁజేయు మించుఁకీవి
చెలువంబుగనినఁ దొయ్యాలులకన్నోగల
వలరాజుఁ బడియు ని వాళిగాఁగ
రొక్కంపు నిండారు లెక్కింప ముక్కంటి
చెలికానికలిమినిం జిలికెఁగాఁగఁ

గీ. నింగి నేలల నడుమెల్ల నిండ యెసవుఁ
కప్పురమునించి యొప్పుల కుప్పయగుచు
నాల్గుచెఱఁగుల పుడమియం తయును నేల
నంబరీషుండు తేఁడుగాఁ నలరువీట. 48

క. ఈవులుఁ జాగఁపుమ్రాకుఁల
తీవులు నిక్కంపుఁదేనె డిగ్గియలునుడుల్
వేవేల రాచమానిసి
ప్రోవునసీతేనిదొరయఁ బోఁడెవ్వాఁడున్. 49

సీ. పవలురేజిగిగల్గి పఱగుటఁ జెలువరా
కలువరాయిడికాండ్రఁ గెలిచినాఁడు
పోరాటములవంగి ప్రోవుదిట్టతనంబు
కలిమిమేలిమిగట్టుఁ గలఁచినాఁడు

హెచ్చుగుందులు లేమి నెందులోఁ దివ్వక
పాలమున్నీటిలోఁ బఱచినాఁడు
తపసియీాసులసిరుల్ దఱఁగమి నెమ్మని
చూపులదొరఁ జుల్కఁ జూచినాఁడు
గీ. నడకతిన్నదనంబున నుడులనొండు
తెఱఁగుఁగాంచమిఁ జిలువరాఁ దెగడినాఁడు
రాల మగఱాల మిన్నలై రాయనంగ
నంబరీషుండుదగఁడె వే యూరులందు. 50
గీ. అప్పుడమి తేనెఁగను,గొన నబ్బె నేని
గుప్పుగుప్పున నవలాల కొమరుగత్తె
లురులుగొనఁ బూవువిలువైచి యుసురుసురని
చిలుకతత్తడి పనిలేమిఁ జిన్నబోవు. 51
మ. గడకుంగొమ్మునగంటఁగట్టి పొగడుం గబ్బంపువారెవ్వరే
నడుగం గోరికలిత్తునంచు నతఁడ య్యారే సిరుల్ గుప్పఁగాఁ
బుడమిన్ లేమియనంగ మాందయిచెడెం బో యీావికేమందు నెం
దడుగం బేదయనంగ లేఁడుగద యౌరా! వానిమేలెంతయో. 52
ఉ. నేలకు నింగికిం దొరలు నేటికిఁ గన్పడిరిక్కడిందిరా
చూలియు గట్లగొంగయును స్రూవెయికన్నులకల్మి నిక్కవం
బేలెడిచోఁగనంబడియె సీతనియందునటంచు నిండులో
మాలిమిగొంచు వేల్పుసిరి మారగుపెన్నిరులొందిరద్దఱున్. 53
సీ. తెల్లదామరపూలు దేవరగుజ్జంబు
నేనుంగునడిదంబు నానవాలు
నెలఱాలుపిట్టలు నిగ్గుచుట్టంబులు
తలిదండ్రులతివలు నెలయుమంచు
మినుగిడ్డిచెట్టులు మినుసికవేలుపు
యిల్లుతత్తడిసొమ్ము లింతియయ్య
కొ[illegible]కుపుట్టిల్లుసం కులుకాక్కి వాల్గొల్వు
ముత్తెముల్ మగఱాల మొత్తములును

గీ. నతనియసములఁ దళతళ లనుచుఁబొగడఁ
బొగడుఁగను రాచ యెకిమీని బుడతలందు
రిక్కగమిలోన జాబిల్లి చొక్కమలరి
యంబరీషుండు తనసాటి యయ్యెఁదాను. 54

క. పగటల్లనణఁచుచునారా
తొగరాచెలువందెనిరుల తుటములనెల్లం
బొగరడచివెలుఁగువెలుఁగుల
తొగరుందేవరయసంగఁ దురములదిటమై. 55

క. చేకొనిచేవాడిం బెఱ
రాకొమరుల సిరుల పెనుదు రంబులనింతే
గాకల మరునిదురంబులఁ
గైకొని చిగురాకుఁబోండ్ల గరువపుఁబెదలన్. 56

క. మావుల దఱుచగుతోఁటలు
వేవేలనఁగోటులట్లు వెలయుచునింపొఁ
దావుల మేనుంబలెఁదన
కేవెంటం బుడమియెసఁగ నేలెనతండున్. 57

సీ. ఎత్తివేయుటజెట్టి మొత్తంపుఁబట్టుల
చేకట్లురారాపు చిగురబోండ్ల
ఎదిరించియూచుటు య్యేలలపైజతగాండ్ర
రాకట్టుబిగువుటుం గ్రములగములు
నడవడిలేమినెం తయునుజూలాండ్రుల
పదఱుటవెనకయ్య పండువులును
లేదులేదనుపల్కు లేమలకొనులు
వలవైచితిగుచుట వాలుగులును

గీ. గాకయొండొక్కచో లేక కలిమిబలిమి
చెలిమిదులకించి పంటనె చ్చెలిఁజెలంగు
నెల్లవారలనేలుచుఁ దల్లితల్లి
చూలునానెప్పునంబరీ షుండుపుడమి. 58

క. అంచుల్ మ్రోయఁగనరదము
మించుం బలెఁ బుడమి యెల్ల మెఱుపుచుఁ బగఱన్
ముంచుచు నంపరసోనల
మించెన్ మొగులనఁగ రాచ మేల్బంది బళా. 59

వ. మఱియు నప్పుడమిఱేఁడొప్పులకుం గుప్పచొప్పడరంగ నిక్కంబునకు నిక్కయు నేర్పులకుం జేర్పును నోర్పులకుం దార్పునుఁ దీర్పులకుం గూర్పును నీవులకుం దీవియు బీరంబులకుం దోరంబును సిరులకు నిరువును నిలుకడకు నెలవును పోఁడితనమ్మునకు నీడయుఁ తీవులకుం జేవయుఁ దేటలకు నాటపట్టును గలిమికిం బలిమియు వీఁకలకుఁ బోఁకయు జల్లదనంబునకిల్లును నెనరునకుం దోనయు నునైదనవారునుం బెఱవారును ననువమాని కావంబోవ నొక్క తెఱంగున నిండారు కూరిమిఁ బెనంగు నెఱతనంబునం బొంగియులోతియ్యని నెఱవాదితనమ్మున నెల్లరకుం గరువలితోడగు నెరగలిపొంకం బంకించుచు నొక్కొక్క యెడలం గడానిసోనల నెయ్యురందలబంటిగ ముంచుచు నిండోలగంబుల నలువ చెలువ సయ్యాటమ్ములఁ దేనెలురలం బుడమి తెఱగంటి మెఱుకలిమూఁకల మెచ్చించు వారల లేములకు లేమిదార లించి చాగపుమాఁకుల జోకం దెరలించుచు నేనుంగులత్తడులం దేరుల నెక్కి పెక్కు తెరంగుల వేటలాడుచుం బడంతులపిండుల మెలంగులతఱి విరిలకోరిజోదువడువున విడరాని తమకంబులఁ బొడమించి గడిదేఱు నెరజాణతనంబుల మొదలి విడియంబులందు నందులకుం దానయొజ్జయై సరిలేని తేకువంబొసంగుచుండె. 60

మ. మగతాలక్ జిగిమీఱి మంచుమలనా మన్నింపనామేడపైఁ
దొగరాతాలయరుంగున న్నిగనిగల్ తోరంబులై యొప్పఁ జె
న్నగు సింగమ్ము మొగమ్ము గద్దియకు ని మన్నాసామ్ము నా నెమ్మి లే
మగువల్ చామర లేయ నయ్యొడయఁడిం పొసాంపుగన్పింపఁగన్. 61

సీ. అపరంజి రేకులో యనుపండుటాకుల
మఱుపులు వ్రేళ్లలో మాటుపడఁగఁ

జిరునవ్వుజాబిల్లి జిగిగోరు వెన్నెల
పులుఁగులువలెఁ గన్నులళుకులీన
కదలకనిల్చుచో క్కముగాంచుతొలుకాఱు
మెఱుఁగునా నెమ్మేని మెఱుఁగులొప్పఁ
గొనవ్రేలిసందుగీ ల్కొనినబాగమ్ముల
పెట్టియుంగ్రములతోఁ బెనఁగులాడఁ
గీ. దనకునిసుమంత యోరగా వెనుకనిలిచి
కేలఁ దమ్మలమిచ్చు నిల్లాలిఁజూచి
చదురులాడుచు సిరిగూడి చదరుసేయు
వెన్నుఁడనఁ గొల్వుసేయురా జున్నయెడను. 62

మ. సటలొక్కుమ్మడిగుంపుగా మెఱుగుచాల్ చందంబులీనన్మెయిం
దుటముల్ గట్టినబూదిగాడ్పుదెరలన్ దుమ్ముల్ దువాళించి యొ
కటఁగ్రంపుటనంటిచా లెనయఁజ క్కన్ బాసవాలుందొరల్
తటకాపాటునవచ్చిరచ్చటికి నె ల్లారుందముంజూడఁగన్ 63

గీ. పంటలవలంతిమగఁడు సం బరము తిరము
గాఁగనెదు రేగి దోఁ తెచ్చి కసటువాయు
తళుకురతనంపుగద్దియఁ దార్చి మ్రొక్కి
యదుఁగుఁదమ్ములఁబన్నీటఁ గడిఁగిపూనె. 64

చ. కరగలిఁగాయలం గడుపు కాకలడంచి సరించుపారువా
రరుదుగఁ గండచక్కెరలు నావులపాలును నేతితేనెలున్
దొరయిడఁదన్పునన్ దనిసి తోఁసిరిమూలకు నందరానిపె
న్నురిగను సంతసంబుఁదము గూడిన నప్పటి సంతసంబునన్. 65

చ. తపసులుపల్కిరప్పుడమి దాలుపుతో నొడయండ ? నీవురా
నెపమగు తమ్మికంటివి య నింబగరంబనిఁదీర్చుటిం తెకా
కిపుడరలేక లోఁబగఱ నెల్లఁగలంచితి వబ్బురంబు చా
గపుసిరులన్ యసం బెనసి కాంచితితొల్లిటిరాలతో నెనల్. 66

సీ. నిక్కువీనులజక్కి.. నెక్కునేలికసిరుల్
సొకోరువనివేల్పు జోకపిఁక

దుంతత్తడిరౌతుతో సాటితేకువ
యెఱచి యెక్కుడుగాసి యెలమికలిమి
మున్నీటియెలగోలు మొనగానిబీరంబు
జింకబాబాజోదు చేతిబలిమి
జక్కులచెలికాని రొక్కంపుసంతన
చౌవంచమోముల సామిబ్రదుకు
గీ. బమ్మదేవరవిద్దియల్ దమ్మికంటి
నెనరుముక్కంటివిన్నాణ మునుబొసంగి
యెల్లతనువులకడమలే కీవురిక్క
గములుగలదాకచక్కఁగాఁ గలుగుమయ్య. 67
క. నీవంటియొడయఁడేలమి
నేవెంటంబుడమిచేడె కెమ్మొగలదొకో
వేవెలుఁగులదొరపగటికిఁ
గావలదేయొండువెరవు కాంచంగలదే. 68
ఉ. ఇన్నియునేలబంగరున కింపుబలెన్నినువంటివానికిన్
వెన్నునిమీఁదనిండుమది నిల్పుటగావలెఁగానినాఁడు రే
మన్నియకానిఁబాయుతమి మాడ్కిఁగదాభువిఁబుట్టువీసిరుల్
సన్నలవచ్చుఁబోవుగద సంతలతోసరియైనిజంబులే. 69
క. మేననగమించుసిరులా
చానలవలపులగుకుట్టుసంతలవరదల్
గాననగుకట్టుదొంతర
లానేమనినమ్మదక్కె ననియెప్పటికిఁ. 70
సీ. దెసలేలువారికే తిరిపెముల్ గాలేదె
యేనుంగులెలుకలై యెసఁగలేదె
గట్టులొక్కొకసారి చెట్టులై వెలయవే
సింగముల్ కుందేళ్ళ చెలువుఁగనవె
మానుసుల్ మెకములై మనుటయబ్బురమౌనె
మింటికాపరిగాడె మంటికాపు

గాములైతగువారు పాములై మనరొక్కొ
పాఱువారునునాల్వవారుగారె

గీ. గొప్పపుట్టువులననేల గొఱతగలదు
కొఱతయుననేలదోడ్తోడఁ గొప్పగలదు
తనదుతొల్లిటిసేతయింతకును మొదలు
పుట్టువెడఁబాయుత్రోవచేఁ బట్టవలయు. 71

క. కడఁగనని పుట్టుచావులఁ
బడి యిడుములబడలి నేర్పుఁ బాసి చిక్కై
సడలనిసంకిలిబందము
విడిపోవమిఁ బుడమిపుట్టు వీడరుచెఱుగుల్ 72

క. ఎందఱుసని రెందఱుమని
రెందఱురానున్నవార లిన్నేలకునీ
సందడియరుదేతలపఁగఁ
గొందలమగుటింతె యాసుఁ గ్రోవులుగారే. 73

ఉ. గట్టులుమీటినం గడలిఁ గట్టిన మింటికిదాడివెట్టినన్
జెట్టులుపీకినన్ బిరుదు జెట్టులఁద్రోచినఁ జిచ్చుమ్రింగినన్
బుట్టువుతప్పునే యరిది పోకలఁబోవుటవింత యేరికిన్
గిట్టుటతప్పునే కలిగి కీడులమేలులఁజూడకుందురే. 74

క. కావుననీవెతద్రోయం
గావలువదె యెఱుకగలిగి కట్టడిజమునిన్
ద్రోవన్ వలువదె కావం
బోవంగలవేల్పుత్రోవఁ బోవన్ వలదే. 75

సీ. నీవాఁడననునంత నిలిచియివ్వేతవాఁకఁ
గలముచందమున న వ్వలికిఁదార్ప
నీకెత్తితినికేల నాకక్కసఁపుఁబాము
లెల్లఁబేరడగంగఁ గొల్లఁబెట్ట
నీమఱ్ఱుఁజేరితి నామాలిమినినుంచి
మఱలెత్తికొనఁజేసి సిరులొసంగి

నీకన్ననోరువేడ నాకట్టెదురనిల్చి
చేయిచ్చితనయిల్లుఁ జేర్చుకొనఁగఁ
గీ. జుట్టువాలయ్యతో సాటిఁ బెట్టవేల్పు
లొట్టుబెట్టినలేరింక నట్టిసామి
పట్టుకొనిగొట్టుమిట్టాడు పుట్టుగెల్చి
మట్టుమీఱినముమ్మూర్తల మెట్టుగనుము. 76
గీ. పాలమున్నీటియల్లునిఁ బట్టుఁబట్టి
కేలనొకవిరియవ్వేల్పు కాలిమీఁద
నిడ్డవానికివేలుపు గిడ్డిదొడ్డి
గిడ్డియగుచావుపుట్టుల జిడ్డుదలఁగు. 77
సీ. చుట్టుగైదువుకేలి జోదుపేరితలంపు
కడమకానలనేర్చు కాఱుచిచ్చు
పులుఁగుబాబావానిఁబోరామిపైకోర్కి
బాదంపుదోవలజొంపములప్రొద్దు
పచ్చవిల్తునితండ్రి పై మసల్ విడనీమి
దోసంపువేసవి తూర్పుగాలి
వలమురిదాల్పుకాల్బ్రాతిమునీరానుట
చెడనీని కడలేని సిరికినెలవు
గీ. తల్లికడుపునఁబుట్టినం తన తనంత
మామమామకుఁ గుదురైన మదిగలుగుట
ముందువేవేలపుట్టువు లందు పున్నె
మగ్గలంబుగఁ జేయుట యనితలంపు. 78
ఉ. ఒండొకజోలిమాలి మది నొయ్యనఁదాలిమిసంతరించి పూ
చెండులఁబోలునెన్నడులఁ జేసిరిపెన్మిటినాడిపాడి పె
న్గొండలవంటిబన్నములు గొట్టి తుదం జెడకుండునింటిలో
బాడుటఁజెందుకల్మిససి పండుటయొంతనవచ్చునేరికిన్. 79
క. నేమమ్ములఁగఱివేలుపు
సామిన్ మెచ్చించియతని జడిగొను నెసరన్

దామరకొలనున నీడం
గా మరులొందించిమదినిఁ గడ తేర్పవలెన్. 80

ఉ. పొద్దులుపుచ్చ నేల తల పుల్ పలుపోకలఁబోవనీకయీ
పెద్దలత్రోవఁబట్టి యొల మింగడఁజేరుటఁగోరి నెమ్మదిన్
నిద్దపుటద్దముంబగిది నిల్చి కనంగనఁబోలునట్టియ
వ్విద్దియ మాదులోనికను విందొనరింపుమునింపుమింపులన్. 81

క. అనుచుజడదారియంచులు
వినిపించిన పుడమితేఁడు వీనులవిందౌ
విను తెరవరిబోనముతో
నెనయగుముచ్చటలనినిచె నెదసంబరమున్. 82

క. అబ్బాసవాలుసాములు
నిబ్బరమగు తెలివిగొలిపి నెఱిదీవనచే
నుబ్బించి సెలవుఁగొనిపొం
గుబ్బలికై చనిరియతని గొనములమరులై. 83

ఉ. తొల్లిటిపున్నెముల్ తనకుఁ దోడ్పడుటన్ గఱివేల్పునంజలం
దుల్లముపట్టుగొల్పి తన యోపిక సందడిసేయనేలుచో
చెల్లనుసాటఁబంచి సిరి యేలికబత్తిఁబొసంగఁజేసి జొ
త్తిల్లెడుడెందఁపున్నిలుపు లెల్లరకబ్బురమందఁజేయగన్. 84

సీ. కట్టించెనూరూరఁ గఱివేల్పుకోవెలల్
ధట్టించెనోర్వని కట్టడులను
పెట్టించెనోరెంబు పేర్మిఁబాఱులకెల్ల
దట్టించెనెమ్మదిఁ దాల్మియూట
మట్టించెదోసము న్మాటఫుట్టఁగనీక
గొట్టించెనానఁగై కొననిఖారి
నెట్టించెపెఱవేల్పు బెట్టుదెల్పెడివారి
కట్టించెఁదొల్లిటి తేండ్లసిరుల

గీ. మట్టుమీఱినబత్తిచే గట్టుదారి
గట్టుమనిఁగాంచితములచేఁ గట్టువడక

పట్టుసడలంగనీకలోఁ బుట్టునెఱుక
పుట్టువులమట్టుమల్లాడెఁ బుడమితేఁడు. 85

సీ. తఱిగట్టుదారిపైఁ దలఁపునిల్పుటగాని
తలఁగిరొండొకతావు దప్పిచనఁడు
పోకుమూఁకలగొంగఁ జూచుటింతియకాని
కలనైన నన్నెంపు గలిమిఁగనఁడు
వెన్నదొంగపొగడ్త వినుటింతియేకాని
వీనులఁజొరనీఁడు వేఱపలుకు
పక్కిడాల్సామిపైఁ జొక్కుటింతియకాని
పొరదిచ్చొక్కములైన పొగయఁబోఁడు

గీ. రేలుఁబవలును బెఱజోలి మాలిజాలిఁ
దూలిరాచూలిసిరినేలు దొరవిరాళి
గొనిన తెఱఁగునమఱుగు నెమ్మదివసంబు
గాకపిఱుతీకయిచ్చుని క్కురఁడదనరి. 86

క. ఎన్నియొ వెన్నుని నేమము
లన్నియుఁగడమఁబడనీక యరసియరసితా
నన్నియొనర్చినునెల్లా
రెన్నఁగనరయ్యేడయఁడొచ్చె మెఱుగనిబత్తిన్. 87

శా. ఆఱేఁడేలెడునంతపట్టుగలయ ల్లారుఙ్ సిరుల్ రెచ్చనా
రేఱే చెల్లెలికాలుమెట్టినదొరఙ్ రేలుంబవల్ గొల్చుచున్
దారుం గొమ్మలు బిడ్డలుం గొడుకులుం దాదాపువారున్ గొఱల్
దీఱఙ్ జెందిరియెన్నడుం జెడని కల్మిం బల్మి నబ్బమ్ముగన్. 88

క. సిరిమగని నేమములలో
సరిఁజూపఁగరానిదనుచు సాదులువొగడన్
దొరయేకాసికివలఁబడె
దొరయంగలవారెయెట్టి తొల్లిటిదొరలున్. 89

సీ. ఏనుఁగుల్ తత్తడు లెకిరింత లెద్దులు
క్రేపు లావులు మొదల్ కెరలియైన

గసవుమేయమిఁగాదు కలనైనముట్టవు
పిన్నపెద్దలునోరె మన్నవినరు
కరివేల్పుజాతరల్ కడునగ్గలములయ్యెఁ
బగలురేల్ పస్తుసొప్పడియెఁబజకు
నింటింటదొరయాన లేకాకతినయంత
నిచ్చెఁబున్నెఁపుఁజెయ్వె లెసకమెసఁగెఁ
గీ. దానుదనవారుఁ బ్రొద్దునఁ దానమాడి
జాములెనిమిది నీర్వట్టు సైతమెడలి
పేర్మినేకాసి నేమంబు పెద్దసేసి
మెలఁగఁజొచ్చెనురాత్రాల మేలుబంతి. 90

క. బాడసిగదెలంబారుల
గూడియొకింతైన కొఱంత గూడినమదిలో
నూడంబాడినదొసఁగుల
వాడిమితోఁగుడుచుఁదోడి వారలఁగూడన్. 91

ఆ. ఇట్టిగట్టిబిరుదు శేలికడెందంబు
మేనుగొనియెననఁగ మెఱపుదనరి
వాలుగంటి·మరుని వాలుగంటిమటంచు
నెంచఁదగినచెలువ మెలమిమిగుల. 92

సీ. గుడియూడ్చి యలికి ముగ్గులువెట్టి సాంబ్రాణి
పొగయించి చేమంతి పూలసరులు
వాకిళ్ళసందుల వలయుచోటులఁగూర్చి
తఱిగట్టుదారికి దండమిడుచు
గందంబు పన్నీరు కలపమ్ములందుచుఁ
బూలుపైఁజల్లి నివ్వాళులొసఁగి
కాయలు గూరలు కమ్మనినేతితోఁ
జక్కెరయునుఁ బాలు చాయపప్పు
గీ. సన్నబియ్యఁపుటోరెంబు చక్కనొసఁగి
తమ్మలంబిడి వలగొని తప్పనీక

రాణివాసంబునిచ్చలు రాకపోఁక
లెడలుత్రోవమరంగితా నెదఁగఱంగి. 93

గీ. అట్లురాణివాస మలఁతిసేతలెఱుంగ
కెల్లయెడలఁదనదు నిచ్చమెలఁగ
నిరువురంచజక్కి నేలికయ్యకులెంక
పొంకమొడలనీక ప్రోదిసేయ. 94

లయగ్రాహి.

చుక్కలనుచుక్కుమను టెక్కుజిగి నిక్కుసరు
లక్కునను గ్రక్కుడల తెక్కుతుదమొక్కల్
నిక్కముగజక్కువల మక్కువలయిక్కకడ
ద్రొక్కనలజక్కిపయి నెక్కితగటుక్కన్
జెక్కుచుఁదళుక్కురను నొక్కవలు వెక్కువగఁ
బిక్కటిలరక్కసుల నొక్కుదొర పెక్కుల్
మ్రొక్కఁగఁ జటుక్కనను నక్కవకు నక్కజము
వెక్కసఁపుఁజొక్కమిఁడిఁజిక్కఁగను బ్రక్కన్. 95

ఉ. కన్నులసంతసంపుజల గాఱఁగ సాగిలిమ్రొక్కిమ్రొక్కి యా
క్రొన్ననవిల్తుతండ్రికిని గోరికలీగికలెత్తఁబూన్చి రా
నున్నదివెన్కఁజన్నదియు నున్నదియూకసటూడ్చి వేడుకల్
తిన్నెలుగట్ట రానెలయు లేమయునివ్వెఱగందిచూడఁగన్. 96

ఆ. పక్కిజక్కినెక్కు రక్కసిగొంగ యా
తనిఁగాంచి బాపు రేయలంతి
మూఁకలయ్యెనొడయ మొత్తముల్ పేఁడులక్
బాతిలోన మేలు బాతివైత్రి. 97

ఉ. పుట్టువులెన్నియైనఁ దలఁపుల్ననుఁ జేర్చినవానిపుట్టువే
పుట్టువుగాని చోఁ బుడమిఁ బుట్టుట తల్లికిఁ బాయమూడ్వఁగాఁ
బుట్టుట తండ్రికింజడని పుట్టువులిచ్చుట కాక వానియ
ప్పుట్టువుపుట్టువే విసము పుట్టుటకాదొకొ వాగడంబునన్. 98

క. మదినడనుడులన్న న్నే
పదిలంబుగఁబట్టినట్టిఁ బ్రమకుమఱఁగితీ
విదియదియననేటికినా
యదినీయదియెద్దియైన నడుగు మొసఁగెదన్. 99

ఉ. నావిని వేల్పుగిడ్డివలె నాయెడమాలిమిఁగమ్మరింతునే
నావినియొందు వేడుటకు నాయమనీకడగంటిచూపులే
గావె వెతల్ దలంచికడకంగడకందువనొందఁజేయునే
లా విడయానసకూళియుఁద లంచునెనన్నెము వేడఁగానినున్. 100

క. నాదండముగైకొని సిరి
కైదండంగొనినసామి కలుసములెడలన్
గాదండనిలువు మన్నెము
గాదండ వెతల్ దొలంగఁగాఁజేయుటకున్. 101

గీ. చిన్ని నవ్వులొలయ సిరిమగఁడాతని
మోముఁగాంచి చంద మామగాంచి
పొంగుపాలవెల్లి పోలికఁబొంగియా
తీనినుడుల తియ్యఁదేనెఁదన్నె. 102

క. కుందనపువలపుపొలుపున
డెందమునావలపుదవిలి డిగకున్న దియే
కొందలములుఁ జెందవుని
న్నెందున్ నీముందునడతు నేనెప్పటికిన్. 103

శా. చుట్టుంగైదువు నీకుఁదోడగుచుని ల్చున్ బాసవాల్గుంపుచేఁ
దిట్టుల్ సేరఁగనీక నెప్పగఱ గ త్రిన్ సోకనీకల్లెడన్
మట్టుల్ మీఱునె రాసిరుల్ గుఱియుచున్ మంచుంబలెన్ బన్నముల్
బొట్టై డుల్లఁగఁజేయుచుం బవలురే ల్పొల్పొందునాయానచే. 104

వ. అనియవ్వలమురిదాలుపు కడలిమొలనూలివాలుగంటిక్రే గంటికింపై
నకోడెకానితో ముచ్చటలాడి విచ్చలవిడి యచ్చర మచ్చెకంటితుటు
ముల నాటపాటలంజుట్టుకొను మింటితెరవరిగుంపుల విడువసిపొగడు
నుడువులన్ తమ్మికడుపుదేవరడెందంపు బుట్టువులగుజడలయ్యలతొలి

నుడులఁజెడులందెరలీక పాల్కడలి చూలిచన్గొండల యొఱగంటపై మెఱుఁగులీను నపరంజిరేకపోలికం జెలంగు పొంబట్టురెట్టంబునొఱయు తననెమ్మేనిచాయలఁ దొలకరిమొగుళ్ళనందగించు మించుంబలె మెఱయఁ దన్నుఁదప్పకచూచు రాచరేఁతనిచూపులంబోలె నఱు తనరుదగువేల్పుమ్రాఁకుల పూదండల పయింబఱచు తేటిమూఁకల మేలితళతళలతో మెఱయఁ బక్కిరాముక్కు నిగనిగలతో తెక్క తుదలంబాఱంజూచిన 'యంజతుదలంబాటిలు గోటితేటలు మిటికిఁ ౦బున్నమనాటి తొగనంటుకాని జంటవెలుంగులీన దబాటునసంత సంబునంగలయునంతలోన. 105

సీ. పచ్చపాగాజోదు పదివేలమేనుల
  తరలివచ్చినయట్టి తళుకులీన
మబ్బులోఁబడవేసి మాలి యొక్కుమ్మడి
  తోలఁగవచ్చినమించు తుటమనంగ
ముప్పిరొక్కటియాచు మొనసిమంటలుగ్రక్క
  గాలినెచ్చెలికాని కలయికయన
కడలివెత్తాపటిపో కడఁబెట్టుతటిదుంత
  యెక్కుడునలుకపే రుకుల నఁగఁ

గీ. బుడమియెల్లనుదానయై భుగభుగమని
దరికొనుచుఁదేఱిచూడఁగఁ దరముగాని
బెడిదముగఁగాకలొల్కుచుఁ బుడమితేని
యెదురఁబొడసూపెజట్టువా లెసకమెసఁగ. 106

క. సిరిదారవేయుంచులసురే
కెఱఁగియొరందొడివినిలిపె నింటక్ వాలుక్
గరకరిపగఱంగెడపుచు
మెఱసెందొరయిుటఁదనువు మెయికొనిబిరుదై. 107

వ. అని తెలిపిన నవ్వాలి తెఱఁగడుగుటయును. 108

ఆశ్వాసాంతము.

శా. కట్టుంబట్టము పొట్టకుం గడుపురా క్కుం బేమియున్ లేమి లో
నెట్టం దొట్టుచు గట్టుబట్టనికడుం జెట్టయ్యనీ పేరనన్
చెట్టుం బెట్టుబలెన్ సిరుల్ డొలిపి నె మ్మిన్ సాటిదాటించి నీ
పట్టుం జేరఁగఁ బట్టి బిట్టలమునాఁ బాతమ్మునీసామ్మయా. 109

క. గట్టువారపట్టిమిట్టలఁ
బెట్టుల్ వడనెట్టిగట్టి బిత్తరఁపుజనుం
గట్టులకోటంజిత్తరు
వుట్టిపడన్ వ్రాయుచిలిపి యొఱపులతండ్రీ. 110

మాలిని.

జడలునెఱులుగుంపుం జక్కజాబిల్లితునకన్
పొడిగికుడుటనేఱుం బోటెనిన్ మాటియొంతోఁ
బదిలపఱచిగట్టుం బట్టిత్రోమాటకున్ లో
నొదుగవెరవునీకే యొప్పఁగప్పత్రివంటా. 111

గద్య.

చ. ఇదియపరంజిసామ్మపయి నింపుగఁ గెంపులుచెక్కినట్టులొ
ప్పిదముగ మింటితెర్వరుల పెద్దల నిద్దర జెప్పకబ్బమై
మొదవులపాలతెమ్మలన ముచ్చటలంగల "ముల్గుపాపయా
రదు" లొనరించు సర్వమధు రంబునఁ దొల్తటివిన్నపంబగున్. 112

ఓమ్.

శ్రీ లలితాంబికాయై నమః.

సర్వమధురము.

రెండవవిన్నపము.

క. సిరిమలకానలలోనం
దిరుగుచు మన్ననిపోల్కిఁ దెలుగంటిదొరల్
పరువిడిగొలువఁగబుట్టకు
సిరిదొలుకంజేయువేల్ప! చెలువలకొల్వా... 1

గీ. అవధరింపుము జడదారి యంచలకును
నాలుగవ వంగడంపు వి న్నాణియనియె
నిత్తెలుంగున కడలిసం దెల్లపుడమి
నేలుచున్నడ న్నాతని కింపునింప. 2

క. చూతురు తెప్పార్పక సరి
సేతురువలరాజుచెలువ చెలువమునెడలన్
వైతురు రాకొమరులుబలి
గూతురు "శ్రీమతి" యనాఁగఁ గొమరుదలిర్పన్. 3

శ్రీమతివర్ణనము.

సీ. కాలిగోరులతుక్కఁ గనవుచుక్కలుపిక్క
లపరంజిబూరలతో నసఁగపచ్చ

తొడలనంటులమించు నడలేనుఁగులనెంచు
పిఱుదుకట్టుసుదుపిం పిన్నగురియుఁ
గానుమింటికిదంట యాను పాక్కిలిపాన్న
పూవు పొందగటుత్తోఁ బోలుడాలు
కేలుతీవెలమేలు నేలుఁ జన్నులుగిన్నె
లారుకస్తురిరేక గేరుమోము
గీ. గోముజాబిల్లి చెక్కిళ్ళ కులుకుతళుకు
టద్దములవాలుఁగన్నుల యారెమీను
లిరులుకురులనరాదెవే యేలకన్నె
చెలువసోయగమెన్నన న్నలువకగునె. 4
క. అన్నాతిమేన్కడానీ
కన్ననెఱాణీగదన్న కన్నెలలోనఁ
వన్నెలచేఁజిన్నెలచే
మున్నెన్నఁడుఁగన్నవిన్న ముచ్చటగలదే. 5
క. తామరతలమెత్తఁగలే
దాముద్దియ కన్నులకు బ యుంపడియోలే
కామోముచందరుండని
యేమోకాకున్నఁగలుగు నేయీవింతల్. 6
ఉ. అంచలుముద్దునం జిఱుత యాటలనాడుచుఁ గూడరావదే
మంచలజవ్వనింబిలిచి యాగడమాడునటన్న నింక నే
మంచు నడల్కడుంబలుక నావడచల్లదనంబకాని ఘ
ల్లంచనియంచెముంచుఁగద యబ్బురఁపుంగడలిన్ జగమ్ములన్. 7
సీ. పయ్యెదమాటులోఁ బడియున్నయెడ మంచు
ముట్టిన యపరంజి గట్టుఁదెగడి
మొనచూపి మింటికై మొనయుట మిన్నేటి
పొందామరల మొగ్గ పొందుఁదెగడి
జోడుబాయకనిక్కు పోడిమి నేనుంగు
తలమీది గుబ్బచం దంబుఁదెగడి

గరువంపు నిండు చ క్కదనమ్ము పొగరున
బంగరుపనఁటుల బలిమిఁ దెగడి
గీ. మెచ్చుతగ్గులు లేక బ ల్పెనసి నునుపు
దేటి లో వెలి గట్టిమై తెలుపియీని
నిబ్బరఁపు గబ్బితనమున నుబ్బుగుబ్బ
లాడిచనుగట్టు బెట్టుఁబో ల్పంగ నెద్ది. 8
గీ. మూఁడుజగములు వలపించ మొనయు మరుని
కండచక్కెరవిల్లై యి క్కరణిఁ దనరి
తలఁపుసమకూర్చు నోనాఁగఁ దలిరుబోఁణి
గమ్మురను కమ్మ కెమ్మోవి కావిదీవి. 9
సీ. ఏడుదీవులనేలి యెగసిమిన్నేటి బం
గరుదిబ్బలెక్కిన బిరుదుబిఱుదు
ఈరేడుటెంకుల నేచి గెల్చిన మరు
నల్లరాటెక్కెమ న్నారునారు
తెలిగంటి చట్టముల్ దీర్చికట్టిన కెంపు
పలకలతమకూటి బావిమోవి
నెమ్మోము జాబిల్లి నిండు తేటలకోడి
యెనసి యొత్తిలు కట్టుటిరులు కురులు
గీ. తొడలుకపురంపుటనఁటులఁ గడలు కొను
పొగడఁగానౌను లేఁదమ్మి మొగడదోయి
చన్నుగవ యట్టియన్నుల మిన్న నెన్నఁ
దరమె కన్నులఁగన్నన బ్బురముగాదె. 10
క. చూపులు మరునంపలకుం
దాపులు తోవలకునుదమ్మి దండులకెల్లం
గాపులు బొమవింటికినా
దూపులనన్ వచ్చుఁ బొగడ దొరకొనె నేనిన్. 11
క. జవ్వని జవ్వాడెడు నడు
మవ్వేషవిల్తునకు సాటి యగునఁటనికఁ దా

నెవ్వారివలపింపదు తా
నెవ్వరి డెందముల నిలువ దెఱుఁగఁ గలదే. 12

క. తానాకసమయినందునఁ
గాను రోదంబాడమఁ జేయుఁ గాకతలంపన్
మానునెయనఁ జిఱుగంటల
చేనులివ్వఁ ఘల్లురనుచుఁ జేయుం బెల్లై. 13

సీ. నవ్వువెన్నెలనవ్వ నసవిల్లుతూపులు
చూపులు గ్రపంబు సుడియు నుడియు
చెక్కులుజాళువా మక్కులు నదు రేయి
యిరులమూఁకలబట్టి తరుము తుఱుము
కన్నులుకొ్రివ్వాలు గన్నులు ముత్తెముల్
తరగలు మొల్లపల్ దంటసరుల
నేలు కేల్కెమ్మోవి డాలు మం కెన కెన
పొక్కిలి పొన్నపూ వెక్కిరించు

గీ. నెన్నదురు సాము నెలగాఁగ నెన్నదురు మె
ఱుఁగు రంగులు మేల్కొను నింగియనుచు
నింతి నింతింతిఁ బొగడగా నెంతవార
మన్నలువసేత సరిలేని దంటగాక. 14

క. లిమ్మెయి నేరెటి దిబ్బను
దొమ్మిది తునకలను నిట్టి తొయ్యలి సరియా
కొమ్మలు లేరని రెట్టిగఁ
దొమ్ముదులం దెలుపు ననఁగఁ దోచునువీనుల్. 15

క. వలపులిడఁ గొనఁగఁ గలయా
పొలతుక ముక్కున్నఁ దగియెఁ బొగడు గనుచు నా
కలయదియె నివ్వఁ గొనఁగాఁ
గలవారికిఁ గడుఁబొగడ్తఁ గాంచుటపుడమిన్. 16

వ. ఇట్టిమచక్కదనంపు టింపునింపునింప నించువిలుకాని మరులుసత్తి
యనన్ బిత్తరంపు జంపుగల పాయఁబుడంబు జగమెచ్చుగచ్చులం

బెచ్చుపెరుగ నొక్కొక్కయెడలం గన్నుసోగల తళుకులు బెళు
నేని దొలకరిఁ మెఱుగుల రంగు నురంగలింప మాకుగులందిరుంగు
నెడలఁ గిందిమందికి నచ్చరల మిన్న యనియును నెలమావి తోఁట
లంజెలంగునెడ జాజి మొల్ల మల్లియ తీవియలలో నొక్కండని
యును న్రబమ్ము సందడించుచు తగుమగనిగోరు డెందంబు చిందర
నెల్లచెయ్యెలం దొందరంబెట్ట పెల్లు చెలులాగూడి యాటలపాటలఁ
బ్రొద్దుగడపుచు సరిలేనియొయ్యారంబుల వెయ్యారులగు రాచూలి
చట్టంబులు నర్వలకుందావులగుచు దాగురుమూతలకుం దగుచుం
దురనిపదుగురుంబలుకఁ జిలుకలన్ గోరువంకల గోయిలల నెమ్మల
నంచలం జక్కవలఁ మఱియు వింతవింత పెంపుకుపక్కిమూఁకలకుం
బాడ్లం జక్కరలం దినిపించుచు నిట్లుమెలంగునెడ. 17

మ. ఉలుపాలిచ్చునెవంబునన్ మెఱుఁగుఁజెయ్వల్ చూపు చందంబులన్
బలువాలుంబలుకల్ బడింగఱచు వి న్నాణంబుల న్నేలపై
గలరాకొండికకాండ్ర గుంపులను ఱ క్కలిక్కి నుగోనలన్
గలయంజూచు మదింగరంగి కనురా కల్ పోకలుం జూపెకిన్. 18

క. వారున్ వీరననేలా
పేరుంజడదారులయిన బెల్లగిలుచు నా
రా రేజేనింగనఁబలెఁ
దారుంజనుదెంతు రాపె తమిలోనేపన్. 19

మ. తలిదండ్రుల్ గడు దాల్మి నిచ్చలును డెం దంబుల మక్కొల్ప న
ప్పలుగుంతత్తడికాని బత్తిమెయికొల్వుల్ సేయుఁదానున్ సిరిన్
వలపుల్ గొల్పెడి సామిసేతల కతల్ వక్కాణనుం జేయుఁగాఁ
జెలి వే వీనులనించి నించి తమిబెం చెన్ వెన్నునింజేరఁగన్. 20

క. తొల్లిటినోమొట్టిదయో
యుల్లం బత్తమ్మికంటి యొద్దనెచిక్కన్
మల్లడిగొని పిచ్చలు నెల
చెల్లెలికిఁ సవతిదనముఁ జెందుదుననుచున్. 21

సీ. దాపరం బనుమాట దానెఱుంగని బోటి
తలిదండ్రులకు మది దాపఁజొచ్చె
నొక్కచో నిముసంబు నుండ నైపని కొమ్మ
పలుమాఱు పనిలేమి నిలుపఁజెందె
ననయంబు చెలులతో నాటవీడనియింతి
యెదురబల్కిన మాట లివ్వదయ్యె
నేమరుల్ గొనక దా నిచ్చనుండెడు లేమ
యెద్దియో కోరున ట్లెసక మెసఁగె
గీ. కుడుపు తడుపులపై నిచ్చ విడుపుబొడమె
నాట పాటల నిసుమంత చోటుసడలె
వలయుసేఁతలపై రోఁత లెలసెఁ గలసె
డెంద మత్తమ్మికంటితోఁ బొందుగోరి. 22
క. చిలుకల కైననుఁగఱపదు
పలుకులు రాయంచలాట పట్టులఁగనదీ
చలనిమ్ములచెలిత్రోఁ దోఁ
టల విరులన్ జినుమఁబోవు టయుమదిమఱచెన్. 23
సీ. పచ్చవిల్తునితండ్రి మచ్చికల్ మదిగోరు
తఱిగట్టుదారిపైఁ దలఁపువిడదు
పక్కిడాల్వేల్పుపై బాటచల్లఁగఁబాడు
తమ్మికంటిఁదలంచి సొమ్మసిల్లు
కటివేల్పునకునింతి గాఁగోరి మరులీను
మరునయ్యఁ దలపోసి మదిమరంగుఁ
గట్టినెచ్చెలి నిచ్చ కౌగలించఁగ నెంచుఁ
జుట్టువాల్దొరచెట్టఁ బట్టఁగోరు
గీ. పసిడిపుట్టంబు సామిచే పట్టెనేని
బ్రదుకుతుదమ్మఁట్టెనని యాస పడుచుఁ బడుచు
విడుచు నెల్లాఱఁ గురులైన ముడుచుకొనదు
దొంతరల శారువలనంత తో నెలంత. 24

ఉ. ఆయెలనాగ డెందమవి యన్ వలరాయఁడు చిల్క తేరిపైఁ
గోయనియెక్కి-యార్చి యెలగోలుదళంబులు గాఁగమూఁకలై
గోయిలదండునాగ జుఙు కుంబుఫుగోలలు తియ్యవింటివే
వ్రేయఁగఁ దాళలేక కడు వేమరునొంది సలించెనయ్యెడన్. 25

సీ. గుడికేగి చెలులతో గుడుసుకై దవవాని
నలువుకోరికలూర నిలిచిచూచి
మరునియాటల నెడల్ మఱచి యెక్కించుక
దెలిసి జెప్పార్పక వలపుఁజూపు
వాటించి యంతలో నాన క్రేళ్లురుకంగఁ
గడగంటిచూపులఁ గలయఁగాంచి
తమ్మిరేకుల కేలు దవులబూన్చుచునిక్క
మగుసోకుసంతసంబలమనెదురఁ

గీ. బుడమిసోకంగ మ్రొక్కి పైనడుగులందుఁ
గన్నులద్ది తలంపెపే ర్కలుగలోన
నుడివి వాతెర గదల న వ్వడికిఁదేట
పడునో యని జంకునారాచ పడఁతి వెఱచి. 26

ఉ. ఇంటికినేగి సెజ్జపయి నేకతముండి తలంచి తమ్మివా
ల్గంటికి నచ్చెగాని పెడ కల్కుల కామరునయ్య పొందుచే
కొంటయటంచు నుస్సురని కొమ్మనుకుల్ గొని కమ్మవిల్తుచే
గెంటులకగ్గమై వలపు గ్రిక్కిరియన్ బొరలున్ విరాళిచే. 27

ఉ. బిత్తరితమ్మిరేకుపయిఁ బేర్మినెయిన్ విరిదేనె గోటిచే
నొత్తుచు వెన్నునిన్ వలపు టొత్తడివ్రాసి చెలింగనంగనీ
కొత్తిలిచూచుచుండు నోరు లొక్కడవ్రాలిన యంతఁబైటలో
నత్తఱిమాటుఁ గౌగిటికి నచ్చె మగండని యుబ్బులోపలన్. 28

గీ. ఇచ్చనిచ్చలుతనమీది మచ్చెకంటి
తలఁపుఁదలపోసి యెదిరించి వెలసెననఁగ
నెల్లగడలను వెన్నుఁడై యెనసిఁజెలికి
వలపుమేరగనంగ నె వ్వరికిఁదరము. 29

సీ. తెలిగంటిగమిఁజేని తెలివగాఁ గనుటనో
కన్నుమూయుట లేదు గడియమైన
సిరిబోటి సవతి వా సితలంచియోకాని
యిసుమంత యెమ్మెపై నిచ్చగొనదు
యెనలేనివేల్పుతో నెనయఁగోరుటనేమొ
జలకత్తియలనెయ్య మతకరించు
నిండియుండెడువాని నెయ్యమాసించుట
నో సాపడుటకైన నాసపడదు
గీ. వేయునేటికి వలరాయఁ డేయు నంప
చిచ్చు మై సోఁకి మదిలోనఁ జిగురు గొనిన
వలపుసెక వేడిచే వేడి చలువ యనిన
పగిదిచెలివెచ్చ యిసుమంత బయలుపడదు. 30
క. అక్కల్కి సిక్కువంబుగఁ
దక్కగదా చెలువుఁడనుచుఁ దటకాపడి వే
రక్కుననలముఁ వలపులఁ
జొక్కెడి నిదురలను దమ్మి సొలసెడి వెన్నుఁ. 31
సీ. తనమీఁది మది కొంత దాఁచినవారల
విడువనిపంతంబు విడిచెనేమొ
ఏకొలందుల కేని నాకొలందినటన్న
పలుకు నిక్కము మాటుపఱచెనేమొ
నీవారమనువారు నావారలనునేమ
మీపట్టునను దాచ నిచ్చయేమొ
తనకుఁగేల్మోడ్చినం తనబన్నములనెల్ల
మడపింతు ననుమాట మఱచెనేమొ
గీ. మదియొసంగితి వలచితి వదలనంటి
నడుఁగుఁదమ్ములవ్రాలితి నకట ? నెనరు
గొలిపి నావలవంతలోఁ దలపఁడయ్యె
నమ్మరాదమ్మ మతకరి తమ్మికంటి. 32

ఆ. పులుఁగుకత్తిలాని పొంబుట్టువలదోయి
సెజ్జ సొలయు వాని పజ్జనొంది
సవతువంతుబునుక సవతిలచ్చిెంటిలో
నత్తు వెన్నఁడొక్క యనితలంచు. 33

సీ. అత్తమామల ముచ్చ టాయింటిలో లేదు
చుట్టాలకత సెప్పఁ జూపసున్న
వచ్చినవార్లిల్లు వదలుట లేదట
కలవట్టు సవతిదే బలిమియుచట
కలదాడుబిడ్డయొక్కతుఁ సందియటుండ్రు
గడియకొక్కొకతీరు గలఁడుతాను
వేనోళ్ళఁబిలిచిన వినిపించుకోఁడట
డెందమిచ్చినఁగాని పొందుగనఁడు

గీ. ఎందు వెదకిన లేనివాఁ డిట్టివాఁడు
నాతలంపెటు లీడేర్చు నో తలంప
నెట్టుల విరాళికడలికి గట్టుసేర్చ
నచ్చిన నెలంత లెవ్వరీ నంటుదీర్ప. 34

గీ. ఎల్ల యుల్లంబు లిల్లు గా నుల్లసిల్లు
నల్లనల్లయ్యకిల్లింట ముల్లమెల్ల
గొల్ల కొల్లఁగ నిచ్చిన నెల్లఁడయ్యెఁ
జెల్లెఁబోఁ తల్లడంబార్చు మొల్లమొట్లు. 35

సీ. ముక్కంటి తలపున్న ముద్దులున్నైదోను
వెడవిల్తుఁ డాపెకు గొమరుఁగుజ్జు
గండుకోయిలగుంపు చందోలుదళములు
చిలుకలు గుజ్జముల్ చలువగాలి
యరదంబు నామని యనుఁగు నెచ్చెలి తమ్మి
కలువలు కోలలు గడుసు తేంట్లు
ననవింటి గొనము గా వున నిన్నియును గూడి
ముడికించనని సోలు రెరాగ్రహాకించ

ఆ. సవతివంకవారు సవతోర్చుదురె సాదు
మంచి వారికేమి మగనిగాఁగఁ
గోరుతనకుఁదలఁపు కొనకెక్కఁజేయఁగా
వలదె వెన్నుఁడెంత వాఁడుకంటె. 36

గీ. కంటఁగనుటయెపీనుల వింటిగాని
తుంటవిలుతుండు తానెంత మంటమారి
యొంటమి దలంచి నన్నంతఁ గంటకించి
దంటములుకులఁ జెండాడె వెంటఁదవిలి. 37

గీ. నేలతెలుగంటి దీవనల్ నిండెనేని
నుదుటఁజెక్కిన నలువవ్రాలొదవెనేనిఁ
బుట్టునెడఁ గాముగమిచూపు పొందికేనిఁ
గోర్కెకడగన కెడరేల గొరలుననుచు. 38

సీ. పొద్దుపొద్దున లేవఁ బోవుచోఁగటివేల్పు
నడుఁగుఁదమ్ములు డెంద మందునిలిపి
నిలువెల్ల నెలకొల్పి తోలఁగనీనిదిటంపుఁ
జూపునాటించి ని ల్పోపలేని
తమిఁజొక్కి సిరికూర్పు దెమలనీని తిరంపు
బలితంపుఁగౌఁగిట నలమి చెక్కుఁ
జొక్కనిడి యొడల్ చెమరింపఁ గల్లగా
నెఱుఁగని నిక్కంపు టెలమినొంది
గీ. ఎట్టకేలకుఁదెలిసి క న్దెఱచి నిండు
తమక మగ్గలముగఁ దాల్మి దొందరింప
నొలసి యొల్లమిచేఁ జెయ్వు లుడిపికొనుచు
గడపునయ్యెడ నవ్వాలు గంటిమిన్న. 39

సీ. ఒకొక్కొక్కయెడతాన మొనరించి మడిగాఁగ
మడుఁగుగట్టు మెఱుంగు తొడవులూని
కంచెలబిగియించి కట్టెఱబొట్టు నె
న్నుదుట నెమ్మొగిఁదమ్మి కుంకుమమీఁదఁ

దమ్మికంటినివ్రాసి గమ్మనిగంబూర
గులుకు గంధముబూసి యలరుదండ
లిడి దివ్వెలెత్తి బల్విడి దోయిళుల విరుల్
జల్లి తియ్యనిపండ్లఁ జక్కెరలును
గీ. నారగింపఁగజేసి నో రూరఁదమల
మొసఁగి పడకింటిపనులకు నోలమాస
గొలుపు విన్నపమిచ్చి య క్కొమ్మవేళ
తలఁపుగొనిన మరుల్ దాచె వలపుగులుక. 40
సీ. గడెగడెకొక్కొక్క మడుగుసింగారించుఁ
జలువదీర్పించికం చెలులఁదార్చు
మగఱాల రవణముల్ మైనించుగందంబు
పూయుఁ గురుల్ గంపు పొగయఁజేయుఁ
బువ్వుకైత్తులుజుట్టుఁ బుక్కిటనిండారఁ
దమలంబుగొను మీటుఁ దంబురలను
సెజ్జలఁబవళించుఁ జెలులతో రవళించు
నెలమావిదోఁటల నెలమిఁజూపు
గీ. నెప్పుడో చెల్వుఁడెతెంచి యేలుననెడి
తలఁపుతోనుండు పెఱవారి తలపుఁలందు
నల్లిదంబొందు దలఁపనీ దిట్టవింత
పోడితనమొందుఁగఱచెనో పూవుఁబోడి. 41
గీ. దీమసం బెట్టిదో కాని తెఱవడెంద
ములకు నందని సామిపై వలపుఁదలఁచె
నాతఁడ త్తొయ్యలిసిరి నాతిమీఁద
బోటి నిలిపెదనని పూట పూటవలచి. 42
సీ. అన్నాతిమరులు లోఁ గొన్నదిమొదలుగాఁ
గోడంద్రడ కత్తిగాఁ గూతుఁ ననియు
నచ్చొబత్తిదా నెచ్చిన మొదలుగా
జిగి రాణివాసంబుఁ జేతుననియు

నన్నెలంత తలంపుఁ గన్నది మొదలుగా
నిక తాళిబొట్టునే యింతుననియు
నబ్బోటి తనకూర్మి యాసింపు మొదలుగా
వలగొందునగ్గికే ల్వట్టియనియు
గీ. మరులునఁబెనంగెఁగాని యమ్మరునితండ్రి
వేఱతలపఁడ యద్దంట వింతకొంత
మదిదలంచవసంబె యక్కొడదవయేమి
వ్రాఁతసేఁతలకేలిన వాఁడెతాను. 43
క. కాగలుగు పెండ్లికూఁతురు
గాఁగలిగిన పెండ్లికొడుకు గారాకూతుం
డాగట్టుదారియును జత
గాగడపిరి కొన్నియెడలు గడుసరిమమతల్. 44
ఉ. ఆనవలావిరాళి మొలకై చిగురై ననయై తనంతఁబె
న్మ్రానయి కొండయై కడలి మట్టుననిల్వక నింగియై నిజం
బై నెఱయంగ డెందమున నంతకు నంతకు నెక్కువై యొరుల్
దానని వేఱెఱుంగని వె తన్ జగమొల్లకయోరసింపఁగాన్. 45
ఉ. అత్తఱియంబరీషుఁడన యంబును గూఁతురుపెండ్లిసేయఁగాఁ
నెత్తినసంబరమ్ములు ప యింబడి సందడిఁగొల్పఁజిల్కరా
• తత్తడికాని మేల్సొబగు దట్టిన రాకొమరుండెవండొ నే
నిత్తునువానికంచు మది నెచ్చినవేడుకబిచ్చలింపఁగన్. 46
క. ఏఁబదియాఱగునాడుల
లో బలిమియుఁగలిమియుంగ లుంగు నొడయులన్
దాఁ బరికింపఁగఁజొచ్చెను
వేఁబరవసమొప్ప నిండు వేడుకనెలమిన్. 47
సీ. తూరుపునాళ్లేలు దొరలలో సొబగులు
సిరులవీఁకలు చాలఁ జిత్తగించి
వలిగాలికడపోళ్ల నిలుచు నేలికలలో
నందమ్ము చందమ్ము నరసియరసి

పడమర వైపుల పాలెంపుఁబట్టుల
మెకిమీాడుల తెలుఁగు లెల్ల వెదకి
విడిముడి దొరపట్టు వీడుల జేఁడుల
సిద్ధంపుగొనముల న్నియును వెదకి
గీ. నలుగడలకిట్లు దగువారి నలవరించి
పంచిపరికించి వెనుకము దెంచిమించి
పొరలువేడుక కడలిలోఁబొరలుకొనుచు
సంబరమునిన్నుముట్ట హెచ్చరిక దవిలి. 48

ఉ. ఎట్టని వేల్పువంగడపు జేలిక కూఁతురు నివ్వఁగోరి రాఁ
గుట్టలఁబిల్వనంపె మదిఁ గోరికలీరికలెత్త నెవ్వనిం
గట్టియలప్పుకగ్గొనల కాపునఁగేల్గొనునో యటంచు లో
వెట్టియెఱుఁగఁడేమియును వెన్నుని చెయ్యువెఱుఁగవచ్చునే. 49

ఆ. తలఁపవచ్చుఁగాని తలచినట్టులు సేత
వసమెపు డమి నెంత వానికైన
జిన్నికూఁతుపెండ్లి సేతునంచ నెగాఁని
కాఁగలట్టితెలుఁగుఁ గనఁడు జేఁడు. 50

సీ. పుడమి యీానినయట్లు పొలుపొంది వేవేల
కాలిబంటులతోడ గములుగట్టుఁ
గలసంద్రముల పోటు గలయకరళ్ళనా
గుట్రాపుఁబొజులా గుబ్బగాఁగ
ఒడలిచూపుల మేటి నోడింపగుమిగట్టు
గట్టులోయన చేన్గు చట్టమెనయ
వేడ్కచూడఁగఁగోరు వేల్పులయొందలం
బులుఁగ నరదముల్ పొలుపు మెఱయఁ
గీ. గదలివచ్చి పుడమిన ల్గడలఁ నెల్ల
యెడలగాపున్న రాకూన లడలఁ జేయు
వెడవిలుతు దెబ్బపోటుల బడలలేక
గొమ్మకొనపండ్లుగోరిన గుజ్జులట్లు. 51

క. మిన్నేకనెలకలిమిని దన
కన్నఁ నను(జుల్కఁజూచెఁ గాయనుచును దా
నెన్నో నెలలఁ బల్మిని
గన్నట్టిపుడమిరాచ కందులఁ జెలఁగఁ. 52

సీ. ననుఁజూచుపూఁబోణి ననదంపు బెడిదంపు
కటకటంపరపాలు గాకయున్నె
నాసారుకును దమ్మి నాటించునంతలో
నెలఁతని వ్వాఅనోంది నిలువకున్నె
నాకల్మివినేనేని ననబోణి యెవ్వతె
యేని నోరూరిన న్నెనయకున్నె
నాపొడతనము కొం తైనవిన్న వెలంది
పాయమ్మునాపాలు సేయకున్నె
గీ. యనుచుఁ దమతమ బింకెమ్ము గొనములరసి
నన్నె గై కొనుననుదిటం బెన్నఁనీని
పొడపుసూపంగ నారాచ బొట్టెలెల్ల
బలిసిరి యయోధ్య వాడవా డలనుముసిరి. 53

క. ననుఁగన్న నెలఁత యదుఁగిడి
చనునేయని బీరములను సడలరు తేఁడుల్
ననుఁగన్న నెలఁతయడుఁగిడి
చనునేయఁ యెవ్వరనరు చనవునఁబుడమిఁ. 54

సీ. కట్టించె మగఊాల గదియంగ గద్దియల్
బలియించెఁ బలితఁబు కలనడములు
నాటించెననఁటిగున్నలు నాల్గువెసలను
నింపించె గమ్మన గంపు మొగిలు
నిలిపించె నల్గడ నిలువుటద్దంబులు
దోపించెనలిపచ్చ తోరణముల
నలికించెఁబన్నీట నంగళ్లు మొదలిగాఁ
బూయించెఁ బోయించెఁ బూలకెల్ల

గీ. ముత్తియఁపుమ్రుగ్గు ముంగిళ్లనత్తఁజేసె
విరులదండలుచుట్టించె వింతలెసఁగ
రాచకొమరులు వేనవేల్ రాణదనర
గూరుచుండఁగనన్నెల కోడెకాఁడు. 55

క. టెక్కెములింటింటను మఱు
జక్కులజాత్రములు వలయు సవరణలును బెం
పెక్కఁగనలరించెను నిల
నొక్కంటికి వేలకొలఁది నొత్తడములుగన్. 56

సీ. ద్రచ్చునత్తఱిమిన్నుదరియుకరళ్లతోఁ
బాడవుగాఁబొంగెడు కడలియనఁగఁ
దెఱగంటిగుంపుల త్రినసంబరమున జు
ట్టిన గట్టుగొంగనిం డినచమరవ
సింగంబునెక్కెడు చేడె పెండిలినాఁటి
గట్టురాయనివీటి గలగలయన
ముజ్జగంబులవారి మొనసిచూపఁగనల్వ
బొదినొక్కఁడుగఁజేయు పోల్కెసంగ

గీ. సూదిమొననాటసందీని సొంపునింపు
గుంపులగుమాది యొత్తిడి క్రొత్తవింత
గంతులేయ నయోధ్యనిం తింతగాని
సంతసమ్ములకునుమాద సమ్మయయ్యె. 57

సీ. ఒకచెంత నేనుంగు లకడంక గజిబిజు
లొకయోర గుఱ్ఱపు టొప్పిదములు
నొకక్రేవ నరదంపు టొఱపు వొక్కటములు
నొకదారిమొలగోలు టొత్తడములు
నొకయిక్కగానీల యొప్పుటాటలసొంపు
లొకదండపాటయ చ్చికలవింత
లొకచక్కి యంగళ్ల యందుకంపులపేర్మి
నొకవంక విద్దెల యుగువడింపు

గీ. తెల్లమొడలను పెనుసిరుల్ కొల్లవఱచి
ఝల్లుమన మందిరోద పిల్లు గొల్లుమనఁగ
నిలువునిస్తారమును వీటి చెలువు తూని
చదరుపోలికఁ జెలఁగె నిచ్చలునుబొంది. 58

క. చకచకలై తకతకలై
తుకతుకలై యెల్లమొడలఁ దోడిబసుసిరులౙ
లకలకలై వికవికలై
పికపికలై వీడువింత పేర్మిందనరెన్. 59

నారదపర్వతులంబరీషునియొద్ద కేతెంచుట

సీ. కావిదోవతి పింజగదియించి తనగోచి
కట్టుపై బిగియఁగాఁ గట్టినాఁడు
మిన్నేటినీటనిం పిన రెండుమోముల
మంటిబిందియుతోడ మలసినాఁడు
రాణింపనొకదొడ్డ వీణెమీటుచు గోట
కట్టిపేరుల తేనె జుట్టినాఁడు
నెమ్మోనివెల్లుపైఁ గ్రమ్మిరెండవనిండు
జాబిల్లి యనిపింప సాగినాఁడు

గీ. తాల్మినెయ్యంబు డెందమ్ము దార్చి నేల
నాల్గుచెఱఁగులనొడయలం దరియువాఁడు
నేమములడస్సియునుఁ బేర్మి నెఱపువాఁడు
చివ్వబువ్వలజడదారిఁ జేరవచ్చె. 60

గీ. కొండపేరిటజడదారి గూడియతని
నెయ్యములతియ్యదనములు నిండఁజూచి
గండుమీఱంగముచ్చటల్ గడిపికొనుచు
వచ్చె నచ్చెరువెల్లారి కెచ్చఁదపసి. 61

చ. ఇరువురుబాసవాల్దొరలు సిచ్చజగంబులమెప్పుఁగాంచుచుౙ
బరువపుపంబరన్నులఁబవల్ నడురేయియునంగరాక యె

క్కురుపురఁబోదవింతగన నెచ్చెలినుండియెవచ్చిరమ్మలన్
దొరయును వారిరాకవిని తోరపువేడుక మిన్నుముట్టఁగన్. 62

చ. ఎదురుగనేగి బత్తితుదకెక్కినగౌరవమూటలెత్తి న
మ్మనసలివేల్పుటయ్యలకు మ్రొక్కి పదంపడి యంజతమ్ములన్
వదలకపూన్చి యందలమునంగొని తెచ్చి కడానిగద్దియన్
గదియఁగనుంచి పజ్జనొడి కంబుగఁ దానును గూరుచుండుచున్. 63

ఉ. ఎప్పటికేగువారలొకొ యిప్పటికీరలరాకగాంచ మా
ముచ్చటదీర్పఁజేకద మిముంగనునప్పటికోలె డెందమం
దచ్చపుఁదెల్వి సొప్పడియె నప్పటి నేమి కొలంత గాసరా
దొచ్చెముదక్కి పుట్టుపుల యొత్తములు త్తలమొందె నిత్తఱిన్. 64

క. తొలిపుట్టుఁజేయుపున్నెపుఁ
బలుపసి పండుటయెకాదె పదఁపడి మీమీ
వలుద కడగంటి కొన చూ
పులు మాపయివెల్లువలుగఁబొరలుటలెల్లన్. 65

చ. కనుఁగొనఁగానె యగ్గలము గామదిబుట్టినసంబరంబు ద
ట్టిన కడలింగనంగలుగు తేవదనర్చె నెలర్చెకోరికల్
వినుకులుబండె నిండెసిరి వేడుక లూడినలూడఁబాటెనా
యనువిక యేకిఁగలద యారె వెయాకులు లెక్కగాంతురే. 66

చ. అనియిటులాడుతేని తనుపాటెనుచూపులఁజేఁచూచి మె
త్తనినుడులన్ మొగమ్మునగు తాలుగ్రమ్మఁగఁ జివ్వయోగిరం
బునఁగడుపార్చునయ్యయనెఁ బుణ్యపుఁబుట్టువుతేఁడ ? లేఁడునీ
కెనయనరాచమానిస బ్రీ ? నినుబట్టియనేలనిల్చెఁబోల్. 67

చ. సిరులకుపొకిలైతివి స సింబసిపాటలు పాడి యగ్గలం
బిరవుగనీవుగాచుపుడ మిం బకఁబన్ వినుజాలుబేదలేఁ
డరసిన లేఁడులేఁడు నుడు లాను సమల్గనరాదుతాల్మిపె
ల్లైరవగుమాపెఱుఁగవుగు యిన్వినినీవారుసంపవెందులన్. 68

సీ. పన్నుబందెలు లేవు పాఱులందెల్లెడఁ
గాపులంచిలికొఱ్ఱ కావిలేదు

పట్టుబాతమునకు బహుపాటు గనరాము
దురవుమంతనమెద దూఱనీవు
వరదలకొండెంపు బెడబాటునై పస్ర
కలనైన మదినొచ్చు పలుకుఁ కక్క
యొరులొక్క మొసఁగింతి నొరగంటఁగను జెల్ల
వకుగుచోఁబొంగట్టు వైనకాసు
గీ. ఎఱుక తెరువరులైన ని న్నెఱుఁగరాని
మెఱుకగలవెల్లకలిమివే యేలనెయ్యు
రులకుముంగొంగుఁబసిఁడిచు ట్టలకువేల్పు
టాలమేల్బాఁతివై తివో యంబరీష !. 69
సీ. ఎఱిఁగికావుమటన్న సేతఱినై నను
వినువస్రు వినుమీఁద విఱిగిపడిన
గొలువులోనసరాక కలయేలునేలలో
నెల్లెడఁగల్లరి కీవుచొఱవు
పొగడుదీనులజెర్వ వగఁబడదిసుమంత
మెక్కువవాఁపైఁదక్క వనుడి
డెందమయ్యెడఁ గుందు నొందకలోవెలి
నొకనిలుకడఁబాయ కుండుశేవ
గీ. తలఁపువమ్మువు బెఱుఁగవు వలపునిక్క
మందయాకకుమళ్ళుబా టనుటవినము
కలిమికినినుబ్బు బలిమికి గరువతనము
ననుటసున్నగదన్న యో యంబరీష. ? 70
సీ. నాల్గుసంద్రంబుల నడుమనాడులనెల్లఁ
జాటించి యేకాసి నాటినేమ
మాదటితోఁగూడ నబ్బురంబొలువ గు
ఱ్ఱములు నేనుఁగు లాలగములు మొదలు
కసవునంటకయుండఁగాచి యమ్మరున్నాఁడు
పాఱువారలఁదన్ని [illegible]

పసల బొటులఁదన్ను పోసగించిపదఁపడి
వెన్నుసకొసఁగివే వేగమెసవి
గీ. కుల్లమొడలను బెగడొంది యిట్టిసేఁతఁ
జెఱుపఁబూనినజడదారి చిలిపినోర్చి
కిందుమీఁదును జేదమ్మి నందితీవు
సంబరంబిట్లువలవదే యంబరీష.? 7.

సీ. మువ్వురవేల్పులలోన మొదటిసామినిబట్టి
ముంగిటనిడుకొన్న మురువుగలిఁగి
మైదైదులకుమీఁది దైవదెద్దిమొదాని
నిజమెల్ల గనునట్టి నేర్పుగల్గి
తానెమొంతయు వేఱె తనకన్న లేదను
నిండుతనం బెద నిలుపుగలిఁగి
యేమియు లేకపై యెఱుకకుమీఁటిన
యెఱుకపై వెలుఁగొందు నిఁవుగలిగి
గీ. తెలిసి తెలియక కలయక కలిసికలుగు
నంతవట్టును నెపముగా నరసినీవ
యగుచునీవును లేకయే మగుటగాక
యలరితివి నిన్నుఁగననౌనయంబరీష.! 72

వ. అనియిత్తెఱంగునఁ బోరటఁపుటోగిరంపుటయ్య పలుకునెడం బుడమి
దాల్పు పేరింటి సతొసారి యిట్లనియె. 73

చ. అడుగిడకిచ్చునీవులహొయల్ వలరాయల గేరునందమున్
బెడిదఁపుఁబోరులన్ బగఱ పీచమడంచెడునీక నెల్లెడన్
గడుదెసలందునందిడని క్రపఁపుమమ్ములవమ్ముసేయునె
త్తడియసముం గొనంగ నిను దప్పకనొండెడఁగల్గఁజూతుమే. 74

క. కననియెడలేదుపుడమిన్
గనుదొరగములందు నిన్ను గనుగనుదమ్ముల్
గొనుదనుపు దనుపు నీచద
రున నిలుచుట నిలుచు [illegible]. 75

క. రాపుట్టువులకా నీకెన
రాపుట్టువులందు బాగ రా మలయగఁదా
యేకట్టునఁగూ పెట్టిన
రాపడనీ వారులసిరుల రహింపితిగా. 76

సీ. పుడమిఁజూడఁగవచ్చు పుణుకుమానఁగరాదె
నీయీవిఁవియొం తేనిఁగనిన
వెలుఁగుల యెకిమీని వెక్కిరించు నటంచు
నీవీక పెనుథాక నెఱపరాదె
యుల చందమామతోఁ గలపడం బగునంచు
నీయంద మిరవొంద సేయవచ్చు
గొనపునిండారులోఁగనిన యంతన పొంగు
మున్నీటితో సాటి మొనపనగును
గీ. కడిఁదిరామగత్తాపోల్కి గాఁగ నెన్న
వలెగదా నిన్ను నొడయమే ల్బంతి బాతి
పాపజేనికినైన నీ పరువుఁ బొగడ
నౌనె తగుదయ్య నీకనీ వంబరీష. 77

వ. మఱియుం గడిందిసేఁతలం బలుమగలరోసినన్ నీసరి మింటివిరివడుపు
బొడఁట్టఁగదానమువులుం కేలుకొనుటలు జన్నంబులుం జెఱువులున్
బావులు దారులసిరుపోతలం బాఱులకుం బోనంపుటీవులున్ మొద
లుగాఁజేయు పుడమి యొక్కెడ గడమ పడు నెలవుగల దనుట
వినుట కనుటలేదే. మీచేనులు పాలందఁయని పద్దెలవారెం దైనను
గలరనిన నుడి తెడివినాగన బడను తోఁటలుతూరుపుమన్నినితోఁట
మాటలునుడువనోర్చ వనుటమేలు. కొఁడుకుల కూఁతురుల మను
మలఁ జుట్టంబుల మొల్లంపు పెల్లున నిల్లుతామరతంపరై సొంపునింపఁ
దునుకలయ్యును గానిచొప్పునం బుడమినాల్గుమూలలుం గలయనేలు
చున్న నీకుం జాలవెల్లి వెలదిబ్బ నుబ్బుగుబ్బతిలు గుబ్బలితాల్పు ని
బ్బరంబు జబ్బుపడఁగ నోపునని పొందునుడువుల కొంతపొగ్డుముచ్చ
టించిన. 78

ఉ. ఆమెకనంబిసోంకు బయల్పడి వెల్లువగట్టుబత్తిపో
రాయపు సాంద్రపుందరగ లంబడిమున్గుచు బాసవాల్గనా
దోయపువిందులందనిపి తొంగిలి తియ్యదనంపుమాటలన్
బాయకఁగోల్చుచున్ నిలుచునట్టుల శ్రీమతి వచ్చి మ్రొక్కినన్. 79

మునీంద్రులు శ్రీమతినిగాంచి మోహించుట.

సీ. చిలుకలేజవరాండ్ర చెల్లాటము మఱంగి
నడయాడు వలరాజు పడఁతి యనఁగ
మెఱుఁగుఁబూఁబోఁడుల మేలాపుటాటల
మోఁగు మజ్జెలత్రోవ మెలఁతయనఁగ
జతమింట నాగవాసము గూడి యాడెడు
జడదారి తోడబుట్టు సకియ యనఁగ
సాటిబోటులకు సయ్యాటంబు సవరించు
రారాచతికఁపు బెన్ లచ్చియనఁగ
గీ. నిరుగడల వేనవేల్ చెలుల్ దరంగ యలము
నీటు లొయ్యారములు కుల్క తేటపాయలు
బయల బరువులు వారంగ బాఱుదెంచు
రాచిఱుతఁజూచి జడదారి రాచదోయి. 80
క. వెనుకయు ముందుం దోచని
ననవిల్తుని దాడిదవిలి నానదొలఁగి తా
రనువెఱఁగని యడరున ఝు
ల్లని గుండెలుసెదరి బెదరి యాకట పనుమన్. 81
సీ. ఐమచిచ్చుంసు చుట్టు నలమఁ దాఁగినవారు
మరునికాకకు బిట్టు మలచువారు
కొండల తిరుగుళ్ళఁ గొమ్మ చన్గొండలు
గాంచి యొక్కఁడు గైనఁ గదలరైరి
యెదలోకటఁ దిరంపు కునుట నాటెను వారు
మానుఁగొనిపలఁ బోవ మలపరైరి

కత్తిరిచ్చౌరిపేరు గలచనోరుల గొమ్మ
మోవి కోఱక ద్రిప్ప మొనయరైరి
గీ. నాసదిగదాఁవి లోఁజూపు మాని మీఁదుఁ
జెకుట కోడక తొప్పుఁ బో విడిచి తమకు
నదికకరాసి జోలిపై నాసదవిలి
పడఁతి వలవంతగుమిలి ర జ్జడలవారు. 82

క. పుట్టినది మొదలు వలపుల
పుట్టుఁగని బహుగు జడల పుట్టుల నయయో
కిట్టి మరుఁడేచుటచే
నిట్టార్పులకాక నింగి నేలయునుడికెఁ. 83

క. ఒంటిగఁ గొండలచఱులం
దుంటకు నివ్వాలుగంటి తోడైనను మా
తోంటిమొనర్చిన పున్నెపు
బాటగదాయించుఁ దలఁపు పాలైరంతె. 84

సీ. ఒడలఁదమ్మ పూస లుమట బూడిద పూఁత
జడల జుంజురుగాంచి జడిసి జడిసి
కరకకాయల మెక్కి కసరుగడ్డలుగ్రుక్కి
పసు దాడలపాట్ల వెఱచి వెఱచి
వెన్నంటి డొల్లలై వెనుకకేగినబీద
కడుపు లొడుచుఁ లోనఁ గమిలి కమిలి
దొమ్మర్ల గడవాళ్ళ దొరయుపేదైపులజీర
గములఁ దలంచుచుఁ గాఁగి కాగి
గీ. మగువ నునుసోయగమునకు దగని గోడు
బొడమెగాయని డెందంబు లడఁచికొనుచుఁ
జూడకున్నను బ్రతుకక చూచి బ్రతుక
లేక చీకాకుపడి మరుల్ వేచ వారు. 85

క. ఎమ్మెయిసేసిన దెడలునె
తమ్మికపుసామికైనఁ దారెంతటివా

రమ్మోయి తెగి మ్రింగుటకల
దెమ్మెరలం బడలి రవుడు తిరుగుకువమచున్. 86

సీ. నాల్గు సంద్రంబుల నడిమినాడుల కాపు
రంబు రాగుంపు ల బ్రాబుమీఱ
కలుములు బలుము ల గ్గలముగ దావారు
ఠీవి శేవల కెల్లఁ దావలములు
ఎవ్వని కబ్బెనో యీయింతి మేల్బంతి
కౌఁగిట దక్కున కర్జమింత
చొక్కంబుగాఁ జేయు దిక్కుగల్గుటదోచ
దిట్టివిన్నాణికి నిచ్చుడెంద

గీ. మెట్లుగల్గునో యీ తెని కింతపున్నె
మెవరు దెల్పుదు రూరక మెట్లు దెలియు
పాఁజదువులందు నాబోటి పజ్జఁ జేర్చ
కొంచెమైనను దొడ్డగా నెంచుఁగాదె. 87

గీ. కొంగముక్కులట్ల గోళ్ళను బెంచుచుఁ
గన్నుదోయి గలుపు కతన సొట్ట
చూపు మరపి సొబగు చూపుబుచ్చుచుమోస
పోతి మెట్లు నేడు పొసఁగుఁదలఁప. 88

ఉ. ఆకులు గాయలుఁ మెసవి యుందము కానలపాలు సేసి పే
రీకలుదీయుకోడివలె నిట్టులవీఱడిఁ బోతిమింక నె
ట్లా కడఁ జేరువాడ సొబ కారెడిబోయెను బుట్టుబమ్మయే
లా కలిగించెనీప దెగ దాయెగదావలవంతవంతయున్. 89

క. ఈతేనివారి నడిగిన
నీతేని తలంపెకాద యేనియు విలువం
గారాని చలువవెన్నెల
కేతేనికిఁ దాభుపెట్లు కేలంజాలన్. 90

క. బడిపనులు నేయువరవుని
వసువన నాచూపుగొనల వచ్చుమరుండే

యెడనెడరు వెల్లిముంపఁగఁ
బడవలసెగదా విరాళి శాపుటకోపన్. 91

ఉ. ఇంతికినింపు లేదు వల పింపక యమ్మగవారి మీఁద నా
వంతయు నట్టిగోడెఱుఁగ నానవలా నెరజాణపోల్కిగా
నెంతయుఁ దోఁచుచున్నయది యీనయగారము లీయొయారముల్
వంతునకింక నొక్కమగు వందలపించునె వేడ్కనించునే. 92

సీ. తెఱగంటి చదరంటు తెరవు చక్కఁగఁబట్టి
వేల్పురాఁగనసైన వెడలనైతి
పుడమివింతలఁజూడఁ బాడము డెందముత్తోడ
నీనాటికరుదెంచు శేలవచ్చె
నాడునాడీయెకి మీఁదుమన్నింప నే
డేల యీయింతిని నిందుఁగంటి
నింతతోనిబ్బరం బెడలి యీవలవంతఁ
దగులుట కేమిక తంబు గలిగె

గీ. నెంతవారలఁ దలకించఁ డించువిల్తుఁ
డంచుఁగొమ్మానకున్నది ముంచుకొన్న
వలపుదమి డెందమిసుమంత నిలుపుగొనదు
మనిచనిన వాసి యయ్యోనే మనఁగఁ గలదు. 93

సీ. సాటిబోటులసన్న సన్ననిసైగలు
నొగిఁగాంచి యేమంచు నగుదురొక్కొ
రాణివాసఁపుఁ బూవుఁబోణులింతటిమీఁద
నిలుఁజేరగా నంది యింతురొక్కొ
రాలెవ్వరైన నారాకకుప్పొంగుచోఁ
దొల్లింటివలె మ్రొక్క నొల్లరొక్కొ
యిందేమి యందేమి యెల్లవారలలోనఁ
దలయెత్తరాకుండ వలయునొక్కొ

గీ. ఇన్నియాఁగాక యిక్కన్నె వన్నెలాడి
మిన్న మన్ననఁ గన్నంత కన్నమేలు

కన్నవిన్నను లేదెన్న వెన్నదిన్న
కన్నె యన్నకు నెనరున్నఁ గలదు బ్రతుకు. 94

గీ. గటికివేరులు గలిజేరు గారపిండి
కరకకాయలు మొదలుగాఁ గఱచినమలి
యొడలు చెడు చెయ్యు లెల్లఁ బో నడఁచి గడచి
విడిచిననుఁ బోవదయ్యో నీ వెఱ్ఱిమెట్లు. 95

సీ. ఈనాతికెమ్మోవి తేనియల్ గ్రోలక
మరుకాకనీర్వట్టు మానుటెట్లు
యీయింతిబడిపనుల్ సేయక వలరాజు
వేడికి లోఁగాక వెలయుటెట్లు
యీనెలంతుక పైఁట లోన డాగకయున్న
వెడవిల్తుతూపు పోటడగుటెట్లు
యీలేముకన్నెసగ నిటురమ్మనకయున్న
విరివిల్తు చెఱకట్టు విడుచుటెట్లు

గీ. ఈకలువకంటి కౌఁగిట నిముడకున్న
వలపుదొరచేతి యీఁకుపుల్ వదలుటెట్లు
కసవుసరియైన విరివింటి కాని బ్రదుక
దింతయై యంతయై కొండ యంతయయ్యె. 96

గీ. వేల్పుటింతులమలగొంగ జెల్వ నీమ
మెడలసేయంగవచ్చిన నెందఱేనిఁ
జూచితలకుటలేదు నే ఛూచముట్టి
దిట్టతనమెల్ల గెడపెని త్తెఱపుసొబగు. 97

ఆ. పోతుటేఁగకైనఁ బొలయంగరాని యీ
యంతిపురములోని యాగడంపు
వలపు కేఁడెఱుంగ వచ్చుమోసమనాక
పెద్దతనముసంచి పెట్టినారు. 98

గీ. తమకమగ్గలమైన తందరతెగువచే

బైఁబడి కౌఁగిటఁ బట్టుతలఁపు
ముచ్చటతీరంగ మోము గెంగేలున
నిమురుచు లాలింప నిగుడుతలపు
వలపులువ్రేళులూర వాతెర మునిపంట
నంటిపల్మాఱు ముద్దాడుతలఁపు
జిలిబిలి ముచ్చటల్ గలిపి సయ్యాటలఁ
జేరికన్గొలుపంగఁ జేయుతలఁపు

గీ. ఒంటిపాటిల్లుసమకూరు నోపనంటి
వంటిచంటిహొయల్ కేల నంటిమింటి
పొడవు సంతసమంది మే ల్బడయుతలఁపు
పొడమఁ బెక్కుతలంపుల నిడుమఁబడుచు. 99

క. పడుచుఁదన మెన్నఁడెఱుఁగక
పడుచుంగని మరుని యలఁతి పాలౌచు తడం
బడుచు జడదారికవ లోఁ
బడు చుల్కదనంబునకును బట్టై యంతన్. 100

వ. కురంగట మెలంగుచున్న కన్నెకొమరు గన్నులారంజూచుచు సేయునదిలేక చీకాకుపడుడెందంబులం దందరపాటున రాణివాసంబనియును బిరుసురామగఱాచేరువయనియును దమకునడవడికింగాని చెయిదంబనియును గొమ్మనెమ్మది యెమ్మెరనిలిచియున్నదో యనియును వెలిబొంగసిని వలపుచిచ్చు పెజేఁగి లోనెల్లంజుట్టుకొని వెలువడు మంటకాసలవడువున నిడుదలగు జడలుజీరాడు యొక్కపెట్టంజుట్టుకొని బూడిదసేయఁదలపించు నచ్చిచ్చుతెఱంగున నొడళ్ళునిండ గావిదోవతులుగప్పి యీకర్జంబు లేత్రోవలన్వాదకినం దమకు నెడబడదింక మేనిలుపుగాడుపులనూడనిబాడె యొనర్తు మన్నయట్లు పెద్దపెట్టునార్పు వెడలించుచు దిగ్గునపీఁటలుడిగ్గనురికిన నోడయండంజల చేరువఁజాగిలిమ్రొక్కి చేతులుమొగిచి నిలుచునెడ నారదుం డతనికేలు గేలుంగీలించి యూరుకన్నులకుంగాని యొక్క

విన్నపమాలకింపవలయునని యోలంబుసేర్చి యిట్లనియె. 101

ఉ. వేలకొలందిజన్నములు వ్రేల్చితిఁ జేసితిఁ బెక్కుపున్నెముల్
చాలగ నేలవేల్పులను సాకితివోగిరమిచ్చిన గ్లడన్
దాలిమిగల్గి కట్టిచెలి నర్మిలిఁగాంచితి వేమిసెప్ప మ
మ్మాలముసేయ కొక్కనుడి యానుమువీనుల నిండుమాలిమిన్.102

గీ. పుట్టుమొద లెన్నఁడిటువంటి బుద్ధులెఱుఁగ
మేమియోకాని నీకూఁతు నెలమిఁగోరి
డెంద మందమ్మునొందె మా యందపేర్మి
కూర్మినర్పించి కెంగేఁలగూర్పవలయు. 103

ఆ. మమ్మువంటివారి మన్నన నేలకు
నింగికెల్లబాగడు నెఱపుటనియె
కాదెపాఁతబలుకు కట్టిడియనిచాల
జాలిదూలి పలుకు లోలిఁబలుక. 104

క. తెఱగంటితపసి నుడివిని
దొరయబ్బురమంది తెఱవ తోనగవుసిరుల్
దొరసి మొగమందగింపఁగ
వెఱపుంగదురంగఁబలికె వింతయొలర్పన్. 105

ఉ. వింటివెయయ్యవారినుడి వేడుకగూర్చెడు నాదువంగసం
బంటిన దోసముల్ నులియ నాడిరి యింతగుదొడ్డమేలు గ
న్గొంటగలాదె యిచ్చెదమె కూఁతురి నిట్టిదకాదెకోరెకీ
వెంట సిరుల్ ఘటిల్లుటని వేమరుసంతసమంది రిర్వురున్. 106

గీ. అంత నొంటరిరాఁదీసి యతనితోడ
కొండపేరింటిజడదారి కూఁతునడుగ
మదినినివ్వెఱపాటు ను మ్మలికగూడి
సందడింపంగ సందియం బందివెఱచి. 107

అంబరీషుఁడు స్వకుమారీ స్వయంవృతుఁడగు
వానికే తన కుమారి నిచ్చెదనటట.

ఉ. కానలఁ గోనలం దిరిఁగి కాయలు నాకులుమెక్కి బాహిరం
బైన చెనంటిసేఁతకిటు బాల్పడ రెన్నఁడు నిట్టివారు నా
దైన కడిందిపున్నెమున నయ్యెఁదలంపిటుపట్టి పుట్టువుం
జేనగునైనఁ దెప్పరపు సేఁతపొసంగె నికేమిసేయుదుర్. 108

ఆ. రాచపుట్టువులను రాణివాసములందుఁ
బుట్టరాని వింత బుట్టె నొకఁడు
మగని కిరువు రెందు మగువలుగలరింతి
కిరువు రెందుగలరె యిట్టిమగలు. 109

చ. ఒకనికిఁగూఁతునిచ్చి మది నొప్పిదముంగనెనేది దాన వా
రొకనికి నీసుపుట్టిన న యోసిరులెల్లనశించు పాఱునా
స కడిఁది బన్నముంగొలుపు నైచుటయానది కీడుపుట్టువొ
నెకొ యరదంపుబండ్లనడి యొత్తడితత్తడమయ్యెనెట్లొకో. 110

చ. అనియొకయింతసేపు వెత నందుచు నిక్కముఁగాంచి వారినో
య్యనఁ దగుమన్ననంబిలిచి యయ్యలుమీరలు నిందునందుమా
కొనరిన నేడ్గడల్ తమకు నొప్పమిఁజైదముపుట్టె నోర్చి నా
మనవి యొకింత వీనులను మన్నఁనజేసి వినంగఁగోరెదన్. 111

క. ఇరువురు నొక్క తెఱంగునఁ
దెఱవంగోరితిరి తగని తీరొదవెం దా
పరమేల నోర్తు మీకి
ర్వురకిచ్చుట జగముదెగడు రోయక యెపుడున్. 112

సీ. పొద్దువంగడమునఁ బోడము రాబుసుతల
లోన వేడినయంత లోననమఁగు
గదలక యివ్వాని కట్టిడినింగికి
విరియనుమాటనీ వినికిగాదె
మీకోర్కెదీర్చుట మిగులడెందములోని
గడువంగరాని చొక్కంపుఁదలఁపు
గానవెల్లరుమెచ్చఁ గజఁంబు సమకూడ

నేనొక్క విన్నపం బిత్తువినుము

గీ. కన్నియకుమెచ్చు నిర్వుర గన్నయంత
గలుగునెవ్వనిమీఁద మా కన్నె నతని
కిచ్చువాఁడ మెలంగక మెచ్చినాదు
కోర్కెదీర్చుటకే మిమ్ముఁ గోరినాఁడ. 113

గీ. వేత్రతిలఁపక యూరడి వెఱచినాము
మదికిసంతస మొదవ ని మ్మాటకీరు
నుడఁబడంగఁదగుంగాదె యమగులంటి
వేడితినటన్నఁ దపసులు విన్నఁబోయి. 114

మునీంద్రులమనోవ్యాకులత.

వ. ఒండొరులు తమడెందముల నిట్లని తలపోయఁదొడంగి రెట్లనిన. 115

ఉ. ఎక్కడిగోడువచ్చె నితఁ డేటికి నాజత నేగుదెంచె నే
నెక్కటిరాక తక్కితిని నీతలఁపూడని బాడియయ్యె నిం
కెక్కడఁజొత్తుఁ గర్జమిపు డెవ్వరులెన్నఁబోసంగఁజేయువా
రక్కట యేమిసేయఁదలఁ పయ్యెనొ చొమ్మిడికెట్టులోఁగదా. 116

సీ. ఇరకటంబునఁదోఁసి యేలిక చెడెఁగదా
కర్జమ్ము తలపెంత గాసియయ్యె
మమ్మునిర్వుర నొక్క మారుపీటలనుంచి
కన్నియరావించి కన్నతండ్రి
యిద్వరలో నీకు నెవ్వానిపైఁ దమి
గలుగునో పేర్కొఁగ వలయు ననిన
నొక్కనిఁగోరు నాజక్క వచనులఁ డి
యూరసి ననుఁజెందు లైనబఱపు

గీ. పడినచోనుంట నొంపైన బ్రదుకుగలదె
యింతకొడబడకిమ్మను దేని మొఱకుఁ
దపము తానమీఁద నిలుచు నేమనఁగవచ్చు

నేమనఁగనౌనె నగుబాటు లింకనిజము. 117

ఉ. మాలిమి జాలిదూలి బలి మాలినసిత్తురె కన్నె నెందునీ
యేలికసింగ మబ్బురపు టెత్తుదలంచె నికెట్టులోక్కొ పో
యాలికి నాయెడన్ వలపు లగ్గలమాటకు వేచుకొందు జే
జేలనటంచు నుమ్మలికఁ జెందుచుఁ గందుచుఁ గుందుచున్ మదిన్. 118

గీ. ఎట్టకేలకు నొడబడి దిట్టతనము
మట్టుమల్లాడివిరియంప కట్టియలను
గుట్టుగెడపఁగ వలరాజుఁరట్టుములకుఁ
బట్టులై లేచి జడదారి పుట్టులపుడు. 119

క. ఎదలందోచినదెద్దియొ
కుదిరికగల నేర్పుకలిమిఁ గూడిన ససవై
యొదవినసంబరమగ్గలి
కఁదడంబడ నొడయ పొద్దు గనిపల్కెరొగిన్. 120

ఉ. ఎల్లియవచ్చువార మెడ యాచుక లేదిదినిక్కవంబు నీ
యుల్లము వేడ్కయే వలయు నొప్పితిమిప్పుడు పోయివత్తు మీ
వెల్లపనుల్పొసంగ మది కింపుగ వే సమకట్టగావలెన్
జల్లగనుండుమంచు దొర చందురుఁగన్గొని మేలుఁబల్కుచున్. 121

నారదపర్వతులుముకుందుని చెంత కేగుట.

క. నింగికయి యెగసియిర్వురు
సంగాతమురోసి విడువఁ జాలక యెడమో
ముంగదుర సోకుమూఁకల
నొంగంగనఁగోరి యతని కొలువున కేగెన్. 122

సీ. తెలగంటితపసు ల త్తెఱవపై వలవంత
గుమిలివచ్చుట యెఱుంగుట మొగమ్ము
నవ్వుసందడిమున్న నాణెంపుజిగి బయల్
గానీక యెఱుఁగమి గాకనిండు
కొలువుండె తగు శేవఁ బిలిపింప నెక్క

చనఁగోరియును లోన మినికిమినికి
జతగూడి లోలోనఁ జదురున సిరిగూడ
రాణింప బాసవాల్ రాయలెల్లఁ

గీ. దొలినుడులనెచ్చరింపఁ దో దోపులాడు
మందిపెల్లున సందీక మలయు గద్దె
చకచకల మేనినిగనిగల్ సన్నపఱుపఁ
జెఱకువిల్తుని కన్నయ్యఁ జేరిరపుడు. 123

విష్ణుస్తవఘట్టము.

క. కనిదండనిలిచి కన్నులు
దనివోవం జేసి కేలు దమ్ములజేజే
పెనురాయలయడుఁగులపై
మొనపి జొహారనుచుబత్తి ముసురుకొనంగన్. 124

వ. పొగడంజొచ్చిరిత్తెఱంగున. 125

దండకము.

జేజేలతేఁడా ! పరాకేల జేజేలఁజేకొమ్ము వే కొమ్మునంగుమ్మగాఁ
జాఁపవై పాపరాయెమ్మెకాడెక్కు గుబ్బంబులంబట్టు రాకాసిఁబో
కార్చి, తారాకటంగ్రుస్సు వేల్పుంగమింగావఁగాఁ బాలవెల్లిం గడు
ద్రచ్చుచోఁ గవ్వ పుంగొండ మున్గంగొనంజాలు తాఁబేలవై వీఁపునం
దాల్చి యచ్చొవెడల్ వెన్నచే వారలందన్ని, సంద్రంబు లారొక్క
టీన్ వెల్లివెట్టంగ నేలంతయుంజంకలోఁ జుట్టగాఁజుట్టి పెన్దిట్టఁడై
పెట్టునీటన్ మునుంగన్ గదుందొడ్డసూ వెల్లడాల్పందివై వాని
మాయించి తొల్లింటి చందంబునన్ ముజ్జగంబుంచవే సాము
సింగంబునన్ సాముబజ్జెట్టిచందంబుగా నుక్కగంబంబునంబుట్టి పెన్
పోకుఁ జేనిం బడందోచి నీవానిగాఁ బిల్లనింగావవే పెంచవేయొక్క
రాకాసిపై కిందుమీఁదెల్లగన్పింపరాకుండ నీమేను వేఁబొట్టిపారుండ
వైగంద్రడగొడ్డంట ముయ్యేడుమారుల్ కసిన్ రాచగుంపెల్ల జక్కా
డియన్నల్లనేన్మమ్వలం జేయవే మున్నుమున్నిటి పెన్నిటి కడ్డమ్ముగాఁ

గట్ట గట్టించి వేవెలుఁ గురావంగడం బెన్నికం దుల్కఁజుల్కంగ
నాల్గారు మోముల్ గలుంగ బ్రఁపుం బ . చి తేనిం బడందో చి
యత్త మ్ముని మ్ముసిరిందార్చి యేలించవే యన్న ? పీడాకసంబంత
యిల్లాలికేలూని రేలుంబవల్ నిండుసయ్యాటలన్ నీటువాటించవే
కట్రీత్రో నెయ్యముల్ సల్పి వే గెల్ల మాయించి నేలం దిరంబౌనటు
న్నిల్పవే మున్ను ముప్పోటిదాదోటుబల్ రక్కసుల్ మింటికిన్ మంటికిన్
గొంటులైనంత బాఁబల్కు బోవల్ జెడంబో త్తముల్ పెక్కుహత్తించి
యయ్యాడువాఁ గడందొక్కగాజొన్ని యక్కడునన్ నానీ న్నెసి
బాబాపయిం జూపుడాల్జూపి యప్పంటి కప్పంటము త్తైగు నక్ సంకు
లేకుండు కైలాటకాం ర్క్ వినం జూడలేకుండఁ జక్కాడి వాడింగ
నంజేతు వీసేంతి లేబా తినీబొజ్జలో గాదెయున్నంతయున్ వెజ్జులై
యెల్ల వారిన్ మదిన్ మేనిలోనం దెవుల్ మాన్ప నీవే నెరానమ్మికన్
మాబోటులన్ వేటుగాఁ జూచు టెన్నంటికిన్ లేదు
మాబాములం బాపి కాపాడవే కల్మియిల్లాలిఁ
జేకొన్న మాం త్రీ? నినుంగంటిమోతమ్మికంటీ ? మముంజూ
డు బంగారుదుప్పట్టువేల్పా ? 126

గీ. అంజనివదండ మొక్క యిట్లనుచుఁ బొగడు
జడలవారల నెనరొల్క చనవుఁజిల్క
పసిఁడిపుట్టపుసామి వె క్కఁసపుఁదీపి
దొలుకు పలుకుల ననియె కం దొవలనగుచు. 127

ఉ. ఎచ్చటనుండివచ్చితిరి యిచ్చట నిచ్చలు నిల్చువార లే
వి చ్చల నెందుఁబోతిరొకొ యెచ్చట నెచ్చట నేమిఁ గంటిరో
మీరు ఁకలిన మున్మరపున్ మదిమెచ్చువింత మా
కచ్చముగాఁగ దెల్పఁడగు నంచని పల్కిన వెన్నుతోడుతన్. 128

శా. సామీ మీకనరానిదెద్ది జగముల్ సాకంగఁ బాల్పడ్డ నీ
కేమేమో యొకదొడ్డవింత వినఁగా నింపుట్టఁ జేయంగలా
మేమేమీ జడదొడ్డు జేసియుఁ గన్ మేలమ్మో నయ్యారె చా

లామామెప్పుబొసంగునొండువినుఁడె ల్లన్ విన్నవిం పఁగదున్. 129

గీ. కలదయోధ్యయనాప్రోలు కలిమిపట్టు
వెలయునం దంబరీషుండు వేయునోళ్ళఁ
బొగడు నెగడిన ఱేఁడు నీ పోల్కివాఁడుఁ
పుడమిఁగావంగఁగలఁడెయ బ్బోటిబిరుసు. 130

క. ఆ ఱేనికి రేఱేనికి
మాఱగునెమ్మోము సొబగు మాటలు వలదే
వారువములెయగు కూతురు
గారాబపుఁ జెయ్వులకును గని శ్రీమతినా. 131

క. పలుమాటలఁబని లేదిక
నలుమోముల వేల్పు సేఁత నాణెము మును పెం
దలవడదిక లేదా చెలి
తలనేయనుటొప్పు మెప్పు దలకొనినచ్చో. 132

ఉ. అన్నవలా కయిఁగొనఁగ నాయితమై చనుదెంచె రాగుముల్
కన్నులపండువై పుడమి గన్పడుచున్నది యేము చూడవే
డ్కన్నగుమోములంజని ప డంతిని గాంచితి మేమిదెల్ప నా
యన్నహొయల్ మొయల్ విడుచు నట్టిమెఱుంగుసుమీ
నిజంబుగన్. 133

క. ఏమో దెల్పుటగాదిది
సామీ జడదారులకును జక్కరవిలుచే
బాములుగల వాచెలిగొన
నోములుతొలుమేన నెవఁడు నోచెనొ తెలియన్ 134

వ. అనియివ్వడువున నవ్వడుగులు నాటితమిగొమలు మిన్నలముతలఁపు నిలుపున మరులుగొలుపు సొలపునుడిసడిం దెలిసియుఁ దెలియని తెఱంగున బంగరు దువ్వలువతాల్పిట్టనియె. 135

మ. కలవేయబ్రము లిట్టివెందు నగరే కచ్చుల్ బిగంగట్టి యా
కలముల్ మెక్కుచు నిచ్చ కెందములు జిక్కంబట్టి లోఁగాంచున

య్యాల కిళ్లాటకలుంగునే పడతియొ య్యారంబుమెచ్చయ్యెడిన్
వలవంతల్ సరిడుయీజోడునగదా వారెందు నిల్లాదురే. 136

క. అనిగీటునఁబుచ్చిన త
చ్చనఁగాఁ దామాటుపఱచి సామీ యసదా
మనవిగల దనుచు వెన్నుని
యనువున నోలమునఁజేర్చి యల్లననగుచున్. 137

క. జగడపుమేతరి పడఁతికి
మగఁడ నగుదు ననుచుఁ దగవు మఱితి వలరా
తొఁగయంపర కోరువ లే
క గడుం దావలమునైతి నయ్యా ? తాతా ? 138

మ. నగవుంగాఁదలపోసె దేమనమిడం గారాబమిం కెద్ది యె
ట్లగునో యీవల నాపెత్రిడి చెలియీ యండెందమందొప్పిదం
బుగ వక్కాణమొనర్చె నైన నొకలిమ్మందాన్చినా డీవెనా
కుఁగ నెట్లో వెరవేర్పరించుమని మ్రొక్కుల్దోడుగా వేడఁగన్. 139

క. చుట్టుంగెదుపుజో దది
యెట్టోపలుకుమనఁ దపసి యిట్లనియెను నే
నిట్టుండ నాకు జోడగు
గట్టుంబేరింటితపసి గానింగూడన్. 140

ఉ. గద్దియనుంచి యుర్వరను గాదిలికిన్ విరిదండయిచ్చి యీ
యిద్దఱిలోన నెవ్వరిప యిట్ వలపున్ననుదెల్పు మీఁద నా
ముద్దియనాతనింగలిపి ముచ్చట దీర్పదలంచి నాడు వా
డొద్దిక పిన్నవాఁడు చెలి యొప్పిద పట్లగునో పదంపడిన్. 141

క. ఏ తెరవుఁబట్టిపోవుదు
నే తెఱఁగున నోర్చువాఁడ నింకెకినెపుడన్
గోత్రివలె నుండఁజేయవె
యాతసినని యడ్డుపడియె నడఁగఁదండిన్. 142

ఉ. అంతటవెన్నుఁడెత్తి గొండ లారసి యింతననేల నీమకిం
సంతసమందఁజేతుమిక సందియమేటికి వానిగోత్రి గా
వింతును నమ్ముమంచు సర విన్ నెనరుట్టఁబల్కి పంపఁ దా
నంతయునుబ్బి తెల్లజడ లయ్యె చనెన్ దొరకల్లుకాటకు. 143

గీ. ఒంటినున్నాఁడుగద తమ్మి కంటియిపుడె
విన్నపముఁజేసి కర్జమ్ము గన్నపిదపఁ
బోరుదిండికి దరమె యబ్బోటిఁ గొనఁగ
ననుచు ననిచినఁ దమి వెన్ను నంటఁజేరి 144

సీ. కొండపేరిఁటి యూకు దిండి కెందమ్మిడా
ల్మిండునం దలదండ దండమిడుచు
కొండయెత్తినవాని యండగోరిన పిన్న
కొండికవాని న న్నొండుకీడుఁ
జెందునేయని కేలు రెండు మొక్కఁడుగాఁగ
నుండులోనవిరాళిమొండుకొనఁగ
దండిదేవర వీఁడు దుండగీడనక గ
న్పండువైతివి కోర్కి జండఁజేయ

గీ. నెండయును వెన్నెలను దావి గుండులందు
గండులందును బనళించి యొండుబూయు
చెండులకు మూకుదగనిదొ క్కండుదవిలె
లెండు బోత్రివంగ బంగారు కొండతండ్రి! 145

చ. పుడమినిరాచయింట నొక బోటి కనుంగొనునాటినుండియున్
వెడవిలుతుండు వెంటఁబడి వెన్నున నుస్సిచనంగ నేయుపూ
బెడిదఁపుఁగోలలన్ బెగడి బెట్టు దొలంగి విరాళివెట్టలన్
సుడివడితిన్ దొసంగనుట సున్నయి నానయు నీగితింగదన్. 146

క. లో వెలి నిండిన సామివి
గావున నీ తెలియునదియుఁ గలదేకావన్

దేవరవని విన్నపముఁ
గావించితి నింతమీఁద గాఁగలదెట్లో. 147

శా. గోరంజీకటిముచ్చోఁ [illegible] తవసగా గొడ్డంట జీఱంగ నే
ల [illegible] సది చాలఁగూర్చెఁ బెన్గద్దియన్
బేరా [illegible] మీబాటునొసన్నునుం
గారాపు [illegible] గసఁబఱచి జో కెఁ మెచ్చులేగోరుటన్. 148

క. కొన్నింట విన్న [illegible]
గొ [illegible] బలుకు [illegible] గొనకొనికనినన్
గన్నాకనుస [illegible]
గన్నవి విన్నయవి కొన్నకత లేఁ [illegible]. 149

సీ. పెద్ద [illegible] మొదటి [illegible] లకడసుంట
యాకలి దప్పుల కాఁగఁగనుట
రొంటిమై కొండల నుండి ప్రేగొందుట
[illegible] వానల కోర్చి యుసుమునగనమి
మైనవెట్టలవేడి కాగిమేన్నఱచుట
పాఁబల్కు గమిలోతుఁబాటుగనుట
యూర్పుగాడ్పులలోన నునిచిబిగించుట
తాలేకనడయాడు తలఁపుఁగోనుట

గీ. మీకుఁడాసినవాఁడౌట మిగులబలిమి
కలిమియబ్బోటి విరిదండ గట్టఁ జూచు
నతనికుత్తుక నైలైన నంతమీఁద
లాతినైతిఁగదా యొగ్గులగ్గులందు. 150

క. మదిఁదెగువఁదలఁపముద్దియ
యొదవమి నాలేమ నిక్క మొందేల మరుం
డెదనాటిన విరికోలల
కొదువ యునిచి బ్రదుకు తెరవు గొల్పునెయింకన్. 151

ఉ. కావున నన్నుఁ గావ మది గల్గినయేని పడంతి యిర్వురన్
ఠీవిగనించి యొక్కని క డింది మగంటిమి మెచ్చి చేకొనం
గా వలపూనునప్పు డల కయ్యపుఁదిండిని గొండముచ్చుగా
నీవొనరించి తేనిఁ బను లెల్లనుదీఱుఁ దలంపుమట్లుగన్. 152

క. అనిపల్కు తపసిగని మోమున నగవొదవంగ సోకుమూకలగొంగం
డనియెనిదియొతసేయుమఁజనుసందియమేలనీకుసంతసమొదవున్. 153

వ. అనియిత్తెఱంగునఁ దపసిదోయితలంపులోనఁగూర్చి వారి తెలియమికి
నబ్బురంబుదుచుఁ గడానివలువదాలుపు సెలవొసంగి యంపించెనని
చెప్పుటయు నవ్వాలికత తెఱంగెట్టులని యడుగుటయు. 154

ఆశ్వాసాంతము.

శా. కేలన్ముమ్మొనవాలు మేనఁ జిలువల్కెంపారు బారుం జడ
ల్బాలం పెంజరగండ పెండెరము ముక్కన్నుల్ మొలన్ గొరుబల్
డోలుం జంకనుజింకపిల్ల తలనేఱున్ వెల్లయూరేని బా
బాలేఁజాదురువంకయూదలయు నొప్పన్ నెల్గుపెన్వేలుపా ! 155

ఆ. మంతకొతుఁ గెల్చి తుంటవిల్తునిగాల్చి
మిత్తినెత్తిమొత్తి సత్తినత్తి
కొండపిండిసేయు కొడుకుఁగుర్రనుగన్న
యేటిదాల్ప ! కొండవీటివేల్ప ! 156

భుజంగప్రయాతము.

కడానీమలన్ విల్లు గాఁబట్టిబట్టన్
కడల్గాఁగఁ గాల్చిచ్చు కిన్నేయునీకుం
గసుం బున్నెముల్ చాల గాలేనిమమ్మున్
గడందోయుబోతయ్య కన్పట్టుదాల్పా. 157

చ. ఇదియపరంజసొమ్మువయి నింపుగఁ గెంపులు జెక్కినట్టు లొ
ప్పిదముగ మింటితెర్వరులఁ బెద్దల నిద్దరఁ జెప్పుకబ్బమై
మొదవుల పాలతెమ్మలన ముచ్చటలాగల ముల్గుపాపయా
రను లొనరించు సర్వమధురంబున రెండవవిన్నపంబగున్. 158

ఓమ్.

శ్రీమద్ధనమతే నమః.

సర్వమధురము.

మూడవవిన్నపము.

క. సిరిమగనికిఁ గందామర
విరికిఁ సుడివాలొసంగి వేల్పుల కెల్లన్
దొరవై యెల్లెడ వెదకిన
దొర జెప్పఁగరాని మొగులు త్రోవసిగయ్యా ! 1

గీ. చిత్తగింపుము బాసవాల్ సింగములకు
నాల్గవకాలంపుఁగతల విన్నాణియనియె
వేల్పుఁదపసులు పుడమికా..జ్వేరమునను
వలపుదలకొన వేవేగ వచ్చునెడల. 2

చ. తపసికిఁ గూఁతునిత్తునని తప్పనిమాటలవాఁడుగాన న
చ్చఁపుమది నెల్లఱేఁడులకు సాటఁగబంచిన వారుసాదులై
నెపమునఁగొంద ఱేగి రత నింగడు దొడ్డగఁ గొంద ఱుంచి ని
క్కఁపుదమిఁ బొడిలింగనఁగఁ గ్రందుగనిల్చిరి పీటనయ్యెడన్. 3

ఉ. ఆనుడులాలకించి చెలి యక్కట వేయెలమావి త్రోఁటలోఁ
దేనియకాల్వవెంట మిఁడిదేఁగిన క్రపపసంటపొళ్లఁ బెం

దీనియబవ్వళించి మది దిట్టతనంబొకయింతలేక లో
నూనిన జాలిదూలి యయ యో కతలే వెతలాయె నంచొగిన్. 4

ఉ. రమ్మనిచీరితిం చమితి రమ్మనిచేరితి రావదేమి నే
రమ్మనిదూరితిన్ గనిక రమ్మనికోరితి నింతయేల బీ
రమ్మనిగేరితిన్ వెతక రమ్మనిదారితిఁ గూడదింతవే
రమ్మనిపోరితిన్ఁ బెడస రమ్మగఁ జెల్వఁడు మోసపుచ్చెఁగా. 5

క. నేనొక్కటఁదలఁచినచోఁ
దానొక్కటిఁదలఁచి జాలి దలకొలిపి దమిం
బూనక గట్టడితనమున్
మానకవెన్నుండు నన్ను మఱచెనొకట్టా. 6

ఉ. తల్లియుఁ దండ్రియున్ మఱవఁ దామయికూర్చఁగఁ గూర్చి యార్చి నా
యుల్లము తల్లడింప మగఁ డూరట కన్పడనీక ఫ్రాసె ·
ల్లొల్లగనింప బెగ్గడిలి కూాయిక నోయనఁడాయె ... ...
గల్లరిచిక్కదాడి వడి గామపు వేడిరహించె నెట్లకో.

మ. కలికీ ? నాకటివేల్పు నవ్వుమొగము గన్నానఁగన్గొంచు గా
గిళులంజొక్కుచు మోవిమానికము చక్కింగాన్కగానిచ్చి చె
క్కులయద్దంబులునిల్పి డెందమునఁ గొర్కుల్ తీర్చి గెపాకింగ న
వ్వులచేచివ్వలచిర్నవ్వుసంపుముకి నె వ్వెఁడప్పుడల్ మారగన్ . 8

శా. చుట్టుంగై పువ్వువేల్పు ... గలసి యుం చుట్టున్ ... గిబ్బచ
నుట్టుల్లో ట్టలుదేఱఁ గౌగిలిడి ముల్కు ... వే ...
గుట్టులొక్క పెడుచిల్క గోయిలలయు క్కున్ వాడి యున్ మాన్పియుం
పుట్టంజేయుచు రేబవల్తెరపి లేకుండంగబోగింపనే. 9

చ. సవతియటంచులచ్చి ... గుండఁగ నేల బాగరుం
దివియలకంబముల్ ... ఫూ ... చున్
సవరణసేయుచుండనొకొ ... గుగయువట్టియింటికిం
గవగొనిపోవునంత వెను కాలిడి చేలతనమ్ముఁగందునే. 10

ఉ. లచ్చికిఁదోడఁబుట్టువు చ లమ్మున నన్నిటువేచెనంచు నే
నొచ్చెముజూపి చందురుని యోర్వమిపాలుగ సేతునే తమిం
బచ్చనివిల్తు తండ్రికయి పట్టిన పున్నమపొద్దునుండి నే
నచ్చఁపుబత్తి సల్పనొకొ యాతనికిం బొరపుట్ట సేతునే. 11

ఉ. పేదతలంపులట్లు మది బెట్టిన నాదుతలంపులెల్ల న
మ్మై దఱిఁబట్టకుండునొకొ మాటలికేటికి నెట్టులైనఁ దా
సాదులపాలిపెద్ద గని సామియనాపలుకేలచెల్లు నీ
పైదలిపైఁదలిర్చుతమి పట్టుగనిల్పక యేలమానెడిన్. 12

ఉ. గోనెల గాదెలం గొలుచు గూర్చుచికెట్టుల పెట్టెలందు రో
నూనుచు సిర్వారుంజెలువు నోలముఁబట్టఁగఁజేసి రయ్యయో
యేనునెలంతనైనఁ దన కెల్లది కొల్లలెసంగనీక పే
రానగుదిర్చి కాపురఁపు టందిక కేలికి నందఁజేయనే. 13

చ. నెలువ్రలఁబెట్టఁగాఁ దలఁపుఁ జేరిచి లేఁజిగురాకుబాకుపూ
టలుఁగులు తేఁకమూఁక లెల యంచలు కోయిలలీధురన్నియున్
వెలితియొకింత లేక వెడ విల్తుఁడుగూర్చి గలంపఁజొచ్చె నా
తలఁపొనగూడుచోఁ దనకుఁ దల్లినిగాన తలంచఁడేలకో. 14

చ. చెలులనెఱుంగనీక మదిఁ జేర్చినయీవలవంత సన్నసై
గలఁ దలిదండ్రులుం గనరు గానకడంగనదంటయేల య
వ్వలముఁదాల్పెఱుంగఁ డన వచ్చునెయల్లదిగాంచువారు నా
వలసినయేనిరాఁడె నలవంతకు మేరకలుంగుటెట్లొకో. 15

సఖులసంభాషణములు.

చ. అనితలపోఁతలంబొగులు నయ్యెడ నచ్చెలులింత మేడలో
గనుగొన కింత నంతఁజిలు కంబలికించెడుచోట నంచకుం
జనవుననాటనేర్చునెడఁ జయ్యనఁగోసియుఁ గాన కచ్చటన్
మునునడయాడుమెచ్చవుట మొల్లమిత్తో నెలమావితోటకున్. 16

క. మెల్లననే తెంచి చెలుల్
మల్లియలం బొదిగనిన మావులక్రేవన్

మొల్లలనల్లినపొదలం
దెల్లనునారయుచుఁ దెలివఁదెరవుల్గనుచున్. 17

వ. వారలు తమలోఁ దామిట్లనుకొనిరి. 18

ఉ. ఎన్నఁడునొంటిమైఁ బడఁతి యిట్టుల దాఁ బఱతేఱ దేమొకో
విన్నఁదనంబుపుట్టెనొకొ విన్నటగోలెను పాఱువారిపా
లన్నునఁదండ్రిదోయియునని లజ్జపయింబడి చుట్టఁబోలుఁగా
కున్నఁ గడింది చైదములఁ గూల్కొనునే యిఁక వేయునేటికిన్. 19

ఉ. వింతగదమ్మ తండ్రియిటు వెజ్జిమదిందలపోసి యిమ్మనా
నంతటిలోన నజ్జడ లాతనికిచ్చుట యోర్చరాదు సీ
యింతియటమ్మ మిం మకస డెంచు నొయారిగడా బలారెయొం
తెంతలు లేవు రాకొమరు లీపుడమింగనఁదప్పఁజూచెఁగా. 20

ఉ. రానననేమినల్వమది రాఁగలిగించినచేతయిట్లుపై
రాననఁబోశివాత్రిఁతయిటు రాకత మేమికఁ బెక్కులాడఁగా
రాననుఁబెంచియామనువు రాజటుసేయుటకానవెన్నకా
గానఁగనుంగొనన్వలసెఁ గా మన కేటికిఁ గంటిపుట్టువుల్. 21

మ. సరిరాచట్టమురోయఁ బుట్టఁపుగముల్స న్నన్నగం దల్లి దా
సరిగన్నందుకు జంగవెత్తుకొని దాఁ జన్నందుకున్ సాటి యీ
వెరవంచున్మదినొవ్వఁ గట్టెసడిగా విం చెంబుచుంబోడి ము
న్నురహింఁ జేసన నోముబల్మిమెటుశా నో కాదొ నా కేటికిన్. 22

క. అని గుజగుజలాడుచుఁ జెలు
లెనసియిదేమమ్మ ? యొంటి నిచ్చటఁ జేరం
బనియేమి ఈఁడువిన్నం
తన మాపయివచ్చుఁగాదె తలఁపిటులేలా. 23

మ. గడెయైన న్నను పీడఁజాల విదియే కర్జంబుగాఁదోఁచి యీ
యడవిం దోడుఁదలంప కొర్తువయయో యారాటపుంజేతకై
వడిసేయందగదమ్మ మాచెలుముల న్వామ్మెచసంజూతురే
పడఁతీ ! పెండిలిడాసె సంబరముఁ జెప్పన్వచ్చినామిమ్ములన్. 24

గీ. బొమ్మదేవరతో నుద్ది పొసఁగునంత
తపసికీఁజొప్పడియెఁ దండ్రి తడవులేను
ఎన్నినోములునోఁచితో యిట్టిదేవ
రంతవారలఁజేపట్టె దట్టువలదె. 25.

క. నానుడివిని వినమియకా
యానుడులాలించి డెంద మందుఁ జెలువరా
పానుపుదొరపైతనమది
నూనుట వెలిఁగామిఁ దెలివి యూల్కొనియంతన్. 26

ఉ. కన్నులకింపునింపు నెక గద్దతెరాజిలుకం దటాలునం
గన్న మొద ల్తలంపువిడఁ గానక యే యడియాస దానిబ
ట్టన్నలి రేగి గొజ్జగుల ఘాకల పోఁకల వెంటనంటి పో
వ న్ననుదప్పరించి యెటు దాఁటెను చేపడదేమిసేయుదున్. 27

గీ. అలసి చెమ్మటలూరి మేనల్లనల్ల
సొగయనీచల్వ చెంగల్వ సొలపు వలపుఁ
దెమ్మెరలదోఁగుచును లోని యుమ్మలికలఁ
బాయకిట్లున్న దానన ప్పలుకుఁబలికె. 28

శ్రీమతివిష్ణునిగూర్చిచింతించుట.

ఉ. దిగ్గునలేచి నెచ్చెలులు తియ్యనిమాటలఁదేల్చుచున్నెడ
న్నగ్గులు వెల్లగారు నెక స క్కెములాడఁగ మేడలోనికిం
వెగ్గలమావిరాళి నెక వేసటగామరుబెట్టుసెజ్జమే
నొగ్గి తలంపు కట్టిచెలి యొద్దనపాయకనిల్పిదిట్టయై. 29

గీ. ఏనుతలపొందుఁదలఁచిన నీవువేఱ
తలఁపుఁజేర్చితె నీకెద్ది తెలియరాని
దింక వెఱపేల నొక్కండు జంకుఁగొనిన
తీరునేయని తెగువమైఁ దెలివిఁగొలిపి. 30

సీ. తగుదమ్మికంటికే తలఁపునమ్మినవారిఁ
జెడఁజూచుటయుకాదె విడనిగోసము

తనపల్కులందయా తగవుకట్టికిఁ దెల్పి
వినమెయే పెద్దలు విననివారు
నీటిలో మునిఁగిన నేలలో దూఁటిన
నడవులఁబడ్డ మి న్నలముకొనిన
కనలగ్గలం బైనఁ గడలిలో దూఁటిన
వెలవెలబాఁటిన వేఱుత్రోవ!

గీ. బట్టినఁను దేజిపై నెక్కి పరువులిడిన
విడుతు నేయింక నూరుపుల్విడుతుగాక
తనదుసొమ్ముగనొడలిట్లు దాఁచిదాఁచి
యొరులకొసఁగెడి వెట్టినా కొదవు పెట్లు. 31

క. ఎఱుఁగుదునిన్నెప్పంటికి
మఱతునె వేతలపాళికి మాటలనెంతో
మఱఁగించికూడముట్టిన
నరమకబలుబొమ్మసారె వైతివిగాదే. 32

చ. ఇదివఱకేమియయ్యె నిక నింతట నేమియుఁ జేయకుండువో
కదయనుకొంకుమీఁదఁ గొఱ గాదిదె డెందము దెల్పుదానన
న్నదగదియించి నేలుకొన వేనియుఁ బుట్టువులెన్నియేని నె
త్తెదఁ దుదకీవె చేర్గడగఁ దీర్చెద నోర్చెద మీఁదియాసలన్. 33

క. మగనియెడ మాటగెలువని
మగువల బ్రతుకెంత బైసి మాలినదొక్కొ
మగువయొకసత్తెనీకుం
దగుచెట్టునఁగట్టివేసి తగుపనిఁ జేసెన్. 34

సీ. సరివారునగుదుర న్వెఱపుమున్నె లేదు
సాటిఁజూఁచిననీకు సాటిగలదె
చుట్టములెవ్వ రేనిఁ జుల్కసేతురటంచు
నున్నదే చుట్టము చొకఁడుగలఁడె

చెలికాండ్రఁగన్నమ చ్చికబోవునందుమే
నీతోడనెయ్యంబు నెఱపనెవఁడు
కూడియాడెడువారు కొలఁతసేతురటంచు
నందుమే నినుఁగూడి యాడనెవ్వఁ

గీ. డిరుగువారలెవ్వ రెచ్చోటనుందువు
పేరుపెంపుగలదె పెద్దలసిన
మూలనొదిగియుండు వేలబేలనుబట్టి
యాటలాడడెంద మయ్యోనొక్కొ. 35

మ. తగవే నీవనికూర్మిఁజెందిన నెలం తంబట్టిపాలార్చగాఁ
దగదే డగ్గఱదీసి డాసివలవం తందోసి చేపట్టనా
నగుబాలెల్లను నీకగాకనొరులం చాటెట్లువేయేలయిఁ
యగడుంబాపక మాని తేని యుసురే లావూనునిప్పట్టునన్. 36

క. కొమిరెలనేచుటయిదె నీ
కొమరునియెడఁగనుట మాకు గురుతయ్యెనుతె
ల్లముగాదె గర్జములు తమ
తమపుట్టినచోటుగొనము తప్పుటగలదే. 37

ఆ. ఎఱుఁగువారలెవ్వ రేనాడొ యేయూరొ
తలఁచరాదుమదికి దండలేదు
• యుంటెగాకవింతయుల్లమందారసి
మోసపోతినరుదెముద్దియలకు. 38

వ. అనియేలినవానిఁ దెగడునడుపున నిక్కంబుమాటలాడి దిటంబుదెచ్చుకొని లేచి సెజ్జపయింగూరుచుండి పడిపనులనెపంబుననుడుగరఁపుఁగత్తియులంబోవఁబనిచిగొజ్జంగివిరులదోయిళ్ళఁదనకునెదురఁగడల్కొను తఱిగట్టుదారిచిత్తరువున స్జల్లిడెందంబులోనికి న్జొనిపి యందుదామరరేకులపఱుపునం దలపోయుచెలువునందీలువులనెలగొల్పుటనువుఁజొప్పడంజేయందలంచి వేవేలపుట్టువులొందిన్గైనెఁబుట్టువాలుదాలుపున కిల్లాలన్గై చిగురులంబోలు నాసామియుజ్జలకడనిలుఁతుగాక యనునంతలోన. 39

చ. చాలిమోహాలయిటు మేలువాడనయివి చ్చేతు న్నినుంగోరి నా
తలపిట్టుటయెఱుంగవే కడిండివిం తంజూపనేబన్నిత్తి
న్దలిదండ్రుల్గఱమించుసేతవలన న్గక్షంబుగాబోద ద
వ్వులనేఁగల్గఁ గొఱంతలేలనుచునార్పు ల్పింగి మోహించిరన్. 40

ఆ. కన్నుఁదోగల నగవు గ్రక్కునెమ్మోముచే
సామిదిటమొసంగ సందియంబు
వలవదనుచు బోటి వలయుసేతలతోడి
చెలులఁగూడియాడి మెలఁగుచుండె. 41

ఉ. అంతట వేలుపుద్ధపసు లాచలనెక్కుడువానితండ్రి గో
రంతయుఁ గోర్కికిం గొఱత యందకయుండఁగఁ జేసె నింక నా
పంతముఁ జెల్లె సీపడియెఁ బైదలిపైఁ దలిరాకుబాకు వా
డెంతయునన్నునోర్వఁగలఁ డే బ్రదుకొందుసిరుల్ పొసంగెనా. 42

గీ. నలువ వ్రాఁతకు నడ్డంబు గలదె యొదు
ముదిసిముప్పననిటువంటి ముగుదనంటు
నంటునాపాలిసొమ్మ యైనది యపాయ
మునను గల్గమికడమయై మొనసెఁగాని. 43

ఉ. నేమముపెల్లునం గదగ నింగనుపేదయు యట్ల యేను మా
సామి యెదంగరంచి కడుఁ జక్కని రాచపడంతిఁ గొంటకీ
జేమియులేక యెల్లపను లిచ్చకువచ్చినయట్ల యైనఁ బో
రామిదలంప కిత్తిపసి రాముల కోపక యాదవిచ్చెదన్. 44

ఉ. ఇచ్చెదనంచు డంబడిమ తెవ్వరు బూచులవంటివారికే
మిచ్చుటయుంచు నడ్డపలు కెత్తినఁ దప్పనె తత్తరించఁడే
యిచ్చెదనన్నచో మఱచి యెల్లి యటంటని మించెనత్తఱి
న్మచ్చియవింతలంచు నను కొందరు తేఁకులపట్లనెల్లరున్. 45

ఉ. మంచియనొల్లుతైనఁ దన మచ్చిఖుఁగండొకొ రేడు పట్టిసా
పించుచు మీరునాకుమసి పెల్లగునట్లటులేల కల్గరా

యంచలమేలుబంతి పలు కాడుట తప్పుట లేదెటుంగనే
కొంచపువాడనే దపసి కొండకు నిల్లు తలంపుకొనకో. 46

గీ. కలఁడు నాపాలిదయ్యంబు గట్టుదారి
యనుచు వేడ్క నయోధ్య నంతంతఁ జేరి
వీటుసంబరముగఁ గొంత నాటుతమిని
నారయుచుఁ బెండ్లియొడికెంబు లగుటఁబొంగి. 47

వ. వచ్చుచున్న యెడ. 48

ఉ. రావరుప్రజ్ఞ చేత మదు రాకపుడాయెకిమీని కేర్పడ
నావినిపింప సంతసముఁ గన్పడఁ దానెదురేగి వారలం
జేవఁదలిర్పు బత్తిమెయిఁ జేగవ యాదలఁజేర్చి మ్రొక్కి మ
త్తావెలిగారులందిడి జ తల్గొనుబూరలుబూరటిల్లగన్.

ఉ. అచ్చర గుంపులం దెగడు నాటల పాటల నాగవాసముల్
హెచ్చరికమ్ముఁ జూపఁగఁ బ యింబడి చూపఱ మూక లొత్తిలో
నచ్చెరుపాటు తోరపు టా యూరులు మేడలనెక్కి చూడఁగా
నొచ్చెములేని బత్తిమెయి నెయ్యన దోడుకవచ్చి యిర్వురన్. 50

గీ. ఏనుఁగులడించి తపసుల నిరుగడలను
నింతులు నివాళులిడ నంత నంతిపురికి
దోడుకొనివచ్చి యపరంజి గూర్చుగట్టు
మేలు రాచెక్కడపు గద్దె మీఁదనునిచి. 51

మ. మగఱాలం బలుకెంపుమొత్తముల డంబౌ పచ్చఱాగుంపున
న్జగజంపౌరవణంపు సొంపు సొగసె చ్చన్నేములందీర్చి గొ
జ్జఁగినీటం గలపంబలంది మిగులన్ సన్నంపుఁ బుట్టాములొ
ప్పగఁగట్టించి కుదిర్చెఁ బెండ్లికొడుకుల్బ్రేమ్మొలిసింగారముల్. 52

గీ. జడల నూడల మట్టుల సాటిమీటి
మేనితొడవులఁ బొంగట్టు మిసిమినుసిమి
కపుకుబూదుల ముక్కంటి గట్టునెట్టి
చాయనలరిరి తనుపారు జడలవారు. 53

సీ. ఎటుల దాపరమయ్యె నింతికీకాపురం
బెట్టినోములు నోచి తేపడంతి?
బడుగు లెచ్చటనుండి పట్టుకవచ్చిరో
యింతకట్టడి తేని నెఱుఁగ నెంచట
యీతల్లి తానోర్చు టెట్లొకో కన్నులు
తెరువని కూనకీ తెర్లువాడమె
యడవిఁగాసిన వెన్నె లయ్యెనీపె యొయారమయ్యయో నలువ వ్రాయనిదిగలదె
గీ. యనుచు నంతిపురంబు వారంద ఱెదల
ననుకొనని వారు లేరు లే రైరియపుడు
పంటనవలామగండు లోఁ గంటగించు
ననుచు బయలు పడంగ నీ రైరిగాని. 54

గీ. ఆలగాపరి మొదలు గా నందఱందు,
బోనఁగు పెండిలి ముచ్చట ల్కాసరివినుట
కోర్చకుండిరిగాని తీ రొప్పఁగను నె
గాఁగలుగు సేత యెవ్వారు గానరైరి. 55

అంతఃపురకాంతలు శ్రీమతినినలంకరించుట.

క. రేచందమామయానతిఁ
దోచానలు రాచపట్టిఁ దోడ్కొని కసటు
ల్దోఁచిన మగఱాగద్దియ
పైచక్కఁగనిల్పి మేల్మి పళ్లెరములతోఁ. 56

శా. మెచ్చుంబాటలతో నివాళులిడి పేర్మిం బచ్చబాలిల్వాల్లల
న్నచ్చుంగుప్పరొ ? నీవునిచ్చలుసిరి న్నల్వొంది నీచెల్వుతో
నిచ్చంగూడిమటంచు నించి మురిపెం బెచ్చంగ ముత్తైదువు
ల్వెచ్చంగాచిన కమ్మనూనియ మరుల్ నిండారఁగాఁదన్నుచున్. 57

క. తలయంటి పసపుఁబోల్ల
న్నలుగిడి పన్నీటముంచి నలినన్నపుఁడు

వ్వాలువఁదడియార్చి ముసుఁగిడి
వలపుంబాగబాగిచి చిక్కు వదలించికురుల్. 58

సీ. పట్టుకంచెల గబ్బి పాలిండ్లగరువంబు
మూలకొత్తి బిగింపు మొనయఁజేసి
కుచ్చెళ్లగుంపు ముం గొంగు జీరాడంగ
సరిగంచుకోక మే నొరయగట్టె
వలిపంపు జరి బాబు వలెవాటు పారించి
సందిళ్లకవ బాజు బందులునిచి
కళుకు టందెలు నాను గంటలుమొలనూలు
చేర్చుక్క బేసరి చెలువమర్చి

గీ. ముత్తియంబులబలుసరు లొద్దలుగాఁగ
నెల్లదొడవులఁదొడిగి తా రుల్లములను
విన్నఁదనమున నొగులుచు నున్నకన్నె
మదిమరుగదయ్యో వెన్నుని మాటకలిమి. 59

క. ఉంగరముల తళతళలన్
బంగరుకడియముల నిగ్గు బాటునఁ జెలి తా
నింగియలమి తనమగనికిఁ
బొంగుచుఁ గాల్చిసుకు ననెడు పొలుపుందెలిపెన్. 60

క. వలరాజు సింగిణీనాఁ
జెలినొసలఁ జాజుదీర్చెఁ జక్కఁగ గందం
బలఁది విరిదండలిడి నె
చ్చెలులిట్లు గైసేసి దండఁ జేతికియిడఁగన్. 61

సీ. మొయిలఁబాసి ఝరాల్ను బయలికి నేతెంచి
పోకనిల్చిన మించు బొదయనంగ
నొరమరుంగెడలి మి న్నొరసి తళుక్కను
తుంటవిల్కాని కైదువయనంగ

కట్టిపూయుచుఁ దీర్చి పెట్టిపూన్చిననాటి
మెచ్చైన పండువు లచ్చియనఁగ
పటికంపుఁజెత్తుఁజే పట్టి నేలగనంగ
నడతెంచు చదువుల పడఁతియనఁగ
గీ. నీటియెఱుబాసి తడియార్చి నిండదిద్ది
తండ్రిచెంగట కేతెంచు తటి పడంతి
మోముపున్నమ నలచంద మామనోము
గోమునఁజెలంగెఁ బూచిన కొమ్మఁబోలి. 62

ఉ. కన్నులపండువై దుసిలి కాఱుమెఱుంగున జాలువారి లేఁ
జన్నులఁ బైటయోరసిలఁ జందురుకావిరుమాలు కేలదూ
ల న్నడసొంపులంచలకు లాలలుఁబాడఁగఁ బాఱుతెంచి దా
మున్నుగ వేల్పుటయ్యలకు మ్రొక్కి తనంతనఁ దండ్రియొద్దకుఁ. 63

అంబరీషుఁడు తనకూతురిని నీమునీంద్రు లిరువురలో
నొకరిని వరించుమని చెప్పుట.

క. వచ్చినకూఁతుంగని తేఁ
డచ్చికబుచ్చికలఁదెల్పి యమ్మా నీకిం
పెచ్చఁ దోసఁగులువిచ్చఁ
మెచ్చఁనీపాలివేల్పు మేలెట్టిదో కో. 64

సీ. నీగానంబులలోని నేవళం బెల్లను
నెల్లవారికిఁ దేట తెల్లముగను
తొలుపుట్టువులఁజేయు పలునోముపంటల
కలిమికొంగున మూట గట్టుటకును
మావంగడఁపు రాచ మానిసులొనరించు
పున్నెంపుగుంపులు పోదిగాంచ
తపసులిర్వురలోనఁ దడయక నీడెంద
మేయయ్యపైవ్రాలి మెసకమెసఁగు

గీ. నవ్వాలంతికి నిన్నిత్తు ననితలంచి
యున్నవాఁడను నీకోర్కెఁ గన్నపిదప
నీదుచేవిరిదండ యీ నీదుమెచ్చు
తపసి మెడనిల్పి మ్రొక్కుమా తల్లియనిన. 65

సీ. ఇన్నియేడులు పెంచి యీబీదబాపల
పాలవై చెదవె నీపట్టినదు
నేలనేలెడు రాచ నెలకూనలకునాకుఁ
దగువారిగూర్చదే తండ్రియనదు
అడవిగాసిన వెన్నె లయ్యెఁగా నామేని
యందంబు తలిచంద్రు లార? యనదు
ఈవ్రాఁత నొసట నీ వేమనివ్రాసితే
హా బమ్మదేవర యనుచు ననదు

గీ. దిట్టఁదనమేమి సొబగేమి తెల్వియేమి
తాల్మియేమి రవంతైనఁ దగ్గనీదు
డెందమాపక్కిడాల్వేల్పు నంద దవిలి
వదలకుండెడికతన నవ్వాలుఁగంటి. 66

సీ. వలమురిదాల్పు నా వలనఁ గాపరియయ్యె
ననుఁ గోరికొనునంచు నారదుండు
బంగారుతగటు దు ప్పటిసామి గలుగంగఁ
బంతమీగితినంచుఁ బర్వతుండు
పచ్చవిల్తునితండ్రి పట్టుగట్టిగఁగల్గఁ
గోచయేటికటంచు రాచపట్టి
ఏరికోరిక లెట్టు లిత్తునట్టులువేఱ
మోమోట యేలంచు మామమామ

గీ. చూచెదము దోయియందురా చూలిమొదని
కత్తలిరుదండ వేయునో యనుచుననుచుఁ
గూర్మిఁ బ్రేరేచ నెల్లారు గూడియాడఁ

బాగడఁపుపుదండఁ జేఁబూని పూఁపుఁబోణి. 67

సీ. తనపంపు మదిలోనఁ దగనిదంచును బిడ్డ
కొంకునోయని తండ్రి కొదువవిడువ
మదికిఁబట్టనిది యీ మనువంచుఁ దండ్రిపై
నలుగునోయని తల్లి యళుకువిడువ
కూడియాడెడుబోంట్లు కోడిగమ్ములుసేయఁ
దలవంపులౌనన్న తలఁపువిడువ
తపసిపెండిలిరోసి తాను దానను నన్ను
నలమునన్ తేఁడుల యాసవిడువ

గీ. నందియలుఘల్లనంగ నొయ్యారమెంచుఁ
దపసిగుండెలుఝల్లనఁ దరసియిచ్చు
నెల్లపాఱుల దీవనల్ ఘల్లురనఁగఁ
గదలెఁజన్ను వేగునను మొగ్గి గద్దెడిగ్గి. 68

ఉ. ఎక్కడినుండిజోడుబడె నీబలుదయ్యమటంచు నెండొరుల్
పుక్కిటిబంటిగాఁ గనలు పొంగులువాఱఁగ వేల్పుటాకుదిం
డ్లక్కనఁ బూవుఁబెత్తు చెలి యప్పనసేయుట యెప్పుడోకదా
చక్కరవింటివాని యెకసక్కెములాడుట యెప్పుడోకదా. 69

క. జేజేచల్లనిదేవరఁ
జేజేలఁ మేలుబంతి సిరిమగఁడుకలం
డీజతనంబీడేర్పఁడె
యీజడదారికి నటంచు నిర్వురుఁదలఁపఁ. 70

గీ. రాచిలుకకత్తలానిపై రహిచెలంగు
మరుగొలుపు లచ్చిపోలిక మగువనగుమొ
గమ్ముతో గమ్మరనెడు గందమ్ముపలపు
పుడమిసరియెద్ది లేదను పొలుపుదెలుప. 71

సీ. తలిదండ్రు లిరుగడ నలమికైదండగా
నేమొంగుదోయినా నెలమి నడువ

నెచ్చెలుల్ మచ్చికల్ నెఱపుచు సందీక
తెఱగంటి తెఱవల తెఱఁగుఁజూప
నగకుల్కనకు బెళ్కు జడచిల్కు విరికళ్క
బెరసిచూపరుల క బ్బురము నెఱప
తొలఁగని డెందంపు నిలుకడబాసవాల్
సాములగఱచు ము చ్చటలఁదెలుప
గీ. మెల్లమెల్లనరాయంచ లెల్లనడుఁగుఁ
దమ్ములకునాసగొలుపన త్తఱినిగన్న
వేల్పుఁదపసులపై నించువింటివాని
సత్తియోనాఁగఁబఱతెంచెఁ జక్కటికిని. 72
చ. ఎదురుగనేగి చేతివిరి యెత్తుపయింబడి కేలుసాచి నే
నెదగదియింతునో వెఱువ నేటికి నీపనిచక్కఁజేతున
న్నదిసిరిచెల్మికాఁడు మది నానఁడొ యేమగుదేమిసేతు నె
య్యదికడయొందుఁజొత్తుమని యారటముల్ తపసుల్ పడంపడన్. 73
క. అనుదెంచిచూపఱిప్పని
యరుదరుదన గలువకంటి యత్తపసులపై
విరిసిన తొవవిరిసోనల
పరుసన దనచికిలిచూపుఁ బఱపుచునంతన్. 74
శ్రీమతి తాపసులఁజూచి భయంపడి పరుగెత్తితలుపువేసికొనుట.
ఉ. కెవ్వునకేకవేసి కను క్రేవల ఝల్లున సోనజాఱ త్రేఁ
డవ్వయుఁబట్టినన్నిలక హాయనుచుం బరువెత్తి తోడచిల్
చివ్వునవచ్చునెచ్చెలులఁ జేరకయుండఁగఁదల్పుమూసి య
జ్జవ్వనికొనుదూలఁజెడ సందరతందరఁ జేరి యూర్చుచున్. 75
క. వలిగాలిఁ గదలుతీవియ
పొలుపున మేనెల్లవడఁకఁ బొలఁతులు బిలువన్
బలుకక తలుపుం దెఱవక
పొలపున నటమటముఁజెంది సొగయుచుమదిలోన్. 76

శా. ఏమీ తల్లియుఁ దండ్రియుం దెలియరే యింకేరు గన్గొంట లే
దేమో రక్కసి సేతబోలె మది కెం తే బీతుపుట్టెన్ సకి
యీమేలంబున కెద్దియో మొదలు మున్నెన్నండు నీవింతగ
న్నామే వింటిమె యెంతయల్లరికి న న్నా తావు నేనైతినే. 77

క. తల్లీ ? యీయారడిబని
కుల్లం బెట్టయ్యె నెట్టు లోర్చితిపుట్టన్
గల్లరిపాల్సేసితె యని
ఝల్లన తనగుండెలవియ జంకుచునంతన్. 78

ఉ. సోరనగండ్లుజూచు నిలు చూరులమర్వులుజూచు పంజరాల్
గీరెడు చిల్క చప్పుడులఁ గెవ్వన నుల్కిపడున్ నిడుర్పు బొం
గార నొడల్ సలింప గలు గల్లను నందెలమ్రోతకల్కితో
ల్కాఱుమెఱుంగుఁబైటతుదగప్పుచుఁగన్నులుమూయునయ్యెడన్. 79

క. వలువ బెళప్పెళలం దెల ఝుళఝుళ మొలనూలిగంట ఝుణఝుణకేలం
గలసరిపణీల ఘణఘణయలజడిరాయించకట్టు లైతోఁ జెగఁడా. 80

అంబరీషుఁడుతలుపుఁదీయించికూతురినిభయపడుటకుఁగారణమునడుగుట.

ఉ. అయ్యెడ రాశివాసముల యార్పులకుం దెరపీని కూఁతు పైఁ
దియ్యదనంబు ముంచికొని తెప్పలకున్ వసబోకయున్న క
న్నయ్య ఝుకీన లేచి యక టాయిది యేమొకొ వింతబుట్టె నం
చొయ్యన బిడ్డయున్నయిలు నోలపువాకిటనిల్చి యిట్లనున్. 81

క. అమ్మా ? కడుపుననునుఁగ
న్నమ్మా ? నీమోముఁజూడ నైతినయేనిన్
వమ్మానాపుట్టువు రా
వమ్మా ? తలుపింకఁ దెఱవు మమ్మా ? కొమ్మా. 82

ఉ. ఏటికిబుట్టెఁ దందరిటు లిందఱము న్నినుఁ జుట్టియుండ మూ
న్నీటతొలంకు పైఁబడిన నింగియొఱంగిన గట్టుడొల్లినన్
బూటకదమ్మ నాయొడలు బూటకమై జడదారియందముల్
బీటలువాఱఁ గీడొదవు విన్నదనమ్ములు మానుతల్లిరో. 83

శా. మున్నెప్పంటికి నిట్టిపాటులుననున్ ముట్టంగఁ గొల్వంగఁ గ
న్గొన్నం బున్నెముగూర్చరాహొ నిముఁగ న్గోరో కనుంగొన్న నా
డెన్నం డిత్తెఱఁగేమెఱుంగవు గదా యీకొంత్తలేలమ్మ నా
కన్ను ల్విన్గన కేమి చీకుబలె నా గా బిడ్డ నాపుట్టువున్. 84

క. తెలియమిలే దెయ్యోడలన్
గలనైనం జెఱుపునడక గానని నీకీ
నలువురు మెచ్చని చైదం
బలవడె నీమదికినింత యలజడిమేలే. 85

చ. తపసులకిచ్చినాఁడ నిను తందరనొందిన దప్పదీనడ
ల్నెపములుగాఁ దలంపొదవె నేనియుఁ దిట్టుదు రట్టులైన నే
మపుఁ బాడవెల్లబ్రుంగు గడ మల్బడవింతయు నిన్నుఁబట్టి యే
వపుసడివచ్చు నెల్లరును వందిరి నీతలఁజుట్టి చూడరే. 86

ఆ. అన్నియట్లుండనిమ్ము మా యమ్మనేఁడు
నిన్నుగననేని యూరుపు ల్నెలవుదప్పు
దిటముతోవచ్చి వాకిలిఁ దెఱపుమమ్మ
యంతయడఁరైనఁ దీర్పనా యదియసుమ్ము. 87

ఉ. కొండయుఁబోలెఁ దండ్రిబుస గొట్టుచుఁ జీదుచుఁ గేకవేయఁగా
గొండొకసేపునైపక స కుల్తనయొద్దనలేమి తానెలో
నిండినబీతిఁ గన్ దెఱువ నేరక నైగన మెట్టకేలకున్
జెండనదూకి తల్పుదెసఁ జేరి గదెన్ గడెలోన నూడ్చుటన్. 88

గీ. తలుపుదెఱచుటయును దండ్రి దరసిదండ
దండచేదోయిడై వ్రాలి బెండుబొమ్మ
వడువునను సోలియుంట నె వ్వరికిఁదెలియ
వసముకాదయ్యె నీవింత వలదెకొంత. 89

ఉ. చిక్కులుఁ దిద్దముంగురులు చెన్నెటఁదోగునొడ ల్కడుంగెడ
ద్రొక్కినచుక్కబొట్టు నల రుల్వాడిదోరముచిక్కు నెత్తులుం

జిక్కఁగఁ గాటుకంటికళ జీరలువాఱెడు కంటినీటితో
నక్కనవంటి మేన్మెఱచు నట్టి యొయారినిఁ గూఁతుఁగాంచుచున్. 90

క. అడలుచుఁ దలిదండ్రులు లో
జడదారులు మెచ్చుకొనవి సైగయటంచు
న్బెడతలఁపుగదురుటుడుగుచు
వెడవెడఁ గన్నీరులురుల వేగిరపడుచున్. 91

శా. పన్నీరుల్జిలికించి చెక్కులను గ్రంబొత్తి వీచోపులన్
సన్నంపున్వలిదెమ్మెరల్నినిచి చే సన్న న్బెదర్వాపుచు
న్నన్నందోయి చెఱంగులన్దుడుచుచు న్గారాబుకూఁతుం గటా
నిన్నెంతారడిపెట్టినారముగదే నేడిట్లువూతల్లిరో. 92

మ. అనుచుం జక్కెరలొల్కుపల్కులను నెయ్యంబాఱనోయ్యోయ్యన
న్జనువుంజూపుచు సేదదేఱిచి మము న్గన్గొమ్ము నీకింతగా
బనిలేదీవెతఁబొంద నెందు కయి గుప్పల్ గూలి బీతిల్లియుం
తన రాపుట్టులు నెగ్గడిల్లుదురె వింతల్గావె యీచైదముల్. 93

శ్రీమతి తండ్రికిఁ దనభయకారణము నెఱింగించుట.

క. ఎందుకు వెఱచితి వీ వెఱఁ
పెందుకునూల్కొంటి వింత యేటికినాకో
నిందఱము వినఁగ నుడువుమ
నందెరవయుఁ గన్నులెత్తి నర్మిలిగనుచున్. 94

గీ. ఏమిదెలుపుదుఁదండ్రి న న్నింతయగుడు
పఱచెదవటంచు నెఱుగకే పట్లచాల
మోసమందితి నన్నల్వఁ జేసినట్టి
యెడరు తానొంద కెవ్వారి కిడఁగవచ్చు. 95

సీ. నేలయేలెడురాచ నెలలుబొజ్జలనిండఁ
గనరొకో కూతుండ్రఁ గన్నమొదలు
నెల్లారు నల్లారు నెత్తిముద్దాడంగఁ
బెంచరో రొమ్ముపైఁ బెట్టుకొనరొ

నిలువెల్ల బంగారు నిండసొమ్ములుపెట్టి
కుదువంగఁ గట్టంగఁ గూర్చరాకొ
ఈడువచ్చినయంత నిచ్చరాకొమరుల
కిలుచూఱగాఁ బెండ్లి యెలమిగనరొ
సీ. నిన్నుఁబోలెడికట్టసి విన్నఁగన్న
నేడెకా దెప్పటికి లేని వాఁడకాఁడె
రాచపట్టులఁబోలి గా రానన్నుఁ
బెంచినందుకు మేలు గా న్పించెనయ్య. 95
క. కొమరులఁ గూఁతుల నెల్లరఁ
దమతమకర్జముల వలయు తెఱఁగూర్తురుపైఁ
గమలిన దెమలిన వారల
యమరిక ఓఁడులకులేని దనుటదినిజమే. 97
క. కడుపాడవు విరుగుటకునను
వడువయ్యెఁ గారవంబు వలదనిననునన్
విడువమి నిలువుగనెత్తుట
పడఁద్రోయుటకయ్యెఁ బాలు పట్టుటకనఁగన్. 98
ఉ. తెచ్చెదరాచబిడ్డలను దీరుల సౌరుల వింతవారిగా
మెచ్చెదొ వారి వారి బలి మిం గలిమిన్ మదినాటి సొమ్ముగా
నిచ్చెదనన్ను వానికని యేఁగడునాసగొనంగ నిచ్చలో
రచ్చల వెట్టిసేయుటకు ఱట్టడితంఁడివిద్యెతి వేమనన్. 99
గీ. చికిలికత్తులు వీనులఁ జెరివినట్లు
మారుపల్కుల గుండియల్ గీరుకొనుచు
నీలగఱచుచు గాఁగిలి యొడలనీని
కూఁతుతో ఓఁడుపల్కె బె ల్లుబుచుకడిమి. 100
ఉ. ఈవెఱపేలఁబుట్టె నను నిట్టుల దూఱఁబనేమి యెన్నఁడున్
నావలనం బొరల్ గలవె నావెలియూరుపు నీవసుమ్ము నీ
నీవఱకున్ మదిం దెలియ సేవికనైనఁ గలంత దెల్పు మెం
తొ వెతఁ దెచ్చుకొంటివది తోడుతరెట్టిగ నన్నుఁ బ్రేల్చెడిన్. 101

క. బేలతనమ్మననన్నీ
జాలిం బెట్టెదవె చెల్వ జరిగినకర్జం
బేలాతీర్చెదనని వే
వేల తెఱంగునను బుజ్జ వించినయంతన్. 102

క. అయ్యా ? జడలయ్యల నొక
యయ్యకు విరిదండవేయు మంటివి యదిసి
గ్గయ్యెడు నేలానోరే
ముయ్యఁగఁబలె కోఱతికొండ మ్రుచ్చులుసుమ్మా. 103

ఉ. గద్దఱిసేఁత పైదుమికి కఱ్ఱఁగఁజూచెదు మిట్టగ్రుడ్డులున్
దొడ్డుచెవుల్ చిటుల్బొమలు దొడ్డుమెడ ల్కుడుసోగకోరలున్
పెద్దగనంబడంబడుచు బెల్కురి యూరుపుదాచుపందనై
తద్దయుఁ దందరం బయలు దారితి బిల్చినబల్కునక్కనన్. 104

క. కలవలపెట్టకతొలఁగుం
డిలుతలుపుబిగించుకొందు నిందుననుచున
వ్వెలఁదిఝరీలునిలుసార
కలవారలనిలిపి తండ్రిగది యంజనుచున్. 105

ఉ. వేదురుబుట్టినట్టు కను వేదురుగొంటివి యేఁటిమాటల
మ్మా దొరలిండ్ల నిట్టివెర కగ్గముసేఁతురటమ్మ ? నెమ్మదిం
గాదననేల నట్టియెడ గట్టిగ దిట్టదనంబు నూనఁగా
రాదొకొ సింగము ల్పులులు రావె హజారములందువింతలే. 106

ఉ. ఊరడుమా వెఱందలఁగి యొక్కటిదెల్పెద బిడ్డసందుమా
వారలుకోపదారులయి వంచెదువారలుగాఁదలంపు నీ
వారయఁజాలమింబొడమి నట్టిదొసంగిది కంటిదయ్యొ మా
కారడిరాకమున్నె పడ యందగువారలమేలిదీవనల్. 107

క. లేలెమ్మతడవుసేయం
బోలదు సిగ్గను నెపంబుఁ బుట్టించెద వి
ల్లాలనుచు నొడయ వేడిన
యాలోఁదలపొందుగలిగె యతిపకునిటులన్. 108

స్వయం వరవైచిత్ర్యము.

ఉ. ఏలినవాఁడు కత్తిచెలి యేటికి యీ వెఱయంచుఁ దోల్లి నా
జాలిదొలంగఁ జేసె నిటు సైగగనంగనతండు సేయు నా
మేలిదిసక్కవంబనుచు మెల్లనఁదండ్రిబుజమ్ము కొప్పనన్
గేలిడిలేచి నెచ్చెలు లొగింగయిసేయ నొడల్ గడల్కొనన్ 109

చ. జవజవలాడుకొను చిఱు జంటల గంటల యొడ్డణంబుతో
కవకవలాడు నంచగమి గ్రమ్మఁగ నెయ్యున నందెమ్రోఁతతో
రవరవలాడు నెమ్మొమగ ఱాల మెఱుంగు మెఱుంగురంగుతోఁ
దొవచెలికాని రేకబలె దొంగలి చూపుల వచ్చునంతలో. 110

సీ. మామమామయొనర్చు మంతనమ్మునఁగదా
మెలఁతచేపడునట్టి మేలుగనుట
కోఁతియంచనిగదా కొండముచ్చునిగదా
బేలగావున బోటి బేలుపోక
బుజ్జగించగలాడు బోటినివ్వఁగలాడు
మాటదప్పనివారి మేటిఱేఁడు
కర్జంబు కడమయె క్కడిది యింకిటమీఁద
మొనగూఁడెనెల్లయు నొక్కసారి

గీ. కలువకంటినిజూడని గడియయొండె
పెక్కువేలేండ్లుగాఁదోఁచె నిక్కమిందు
గలడువేల్పంచునుండిరి గానితమగు
సేయుసేఁతకుఁగాఁగల్గు చేటుగనరు. 111

గీ. పరుపుపయి నల్లివాఱిన పగిదినిచటఁ
దసకునీబోడిగోడేల దాఁపరించె.
వేలుపులపెద్ద యీపల్లి వెడగటౌచుఁ
దలచుచుం డిరియొండొరుల్ తపసులచట. 112

శా. వచ్చెం బచ్చనివింటివానిసిరి తే వం బేర్మిరాశింపఁగా
హెచ్చౌపట్టపుటేనుఁగొక్కయన హా యిఱ ముజ్జగంబొ చేఁగా

నచ్చెంబా నెలమూవి లేఁజిగురుట్టాక మ్మోమ్మయెనం జూపఱుల్
మెచ్చం బోటి పసిండిబొమ్మకునడ ల్మేకొన్న చందంబునన్. 113

క. అపరంజిగొలుసులనియెడు
నెపముననిరుచక్కి పైఠిణీపట్టులనె
య్యాఁపుఁబూన్కిఁ దల్లిదండ్రులు
నెపమునఁబట్టంగవచ్చె నెలతుకయంతన్. 114

ఉ. పూచెడుతంగెడుం బునికి పుచ్చుకొనెంగదయప్పడంతినిం
జూచినయంత డెందములుచూఱలుపోయిన పాటుటయ్యలుం
జూచినయంత బోటమది చూఱలుబుచ్చిరి కోతిమోరచే
నీచపుగొండ్రముచ్చుకరణిం దురపిల్లఁగఁజేసిడాసినన్. 115

ఉ. తందరనొంది నెచ్చెలుల దండల నండల నీగిపోవు క
న్నెందలపోసి దద్దియల నిద్దఁపుఁదెల్వుల వేల్పుఁబెద్దనై
నం దెగడంగడంగిహాద నంజెలుపొందెడు బాసవాల్గవం
జందమునెంచి యబ్బురము సందడి గొల్పఁగ నెమ్మనంబులన్. 116

సీ. తపసులంచనుమాట నెపమకానికనంగ
వీరురాచందంపు వారుగారె
గట్టువాయితనమ్ము గడుసునేఁతలటన్న
జోలియెఱుంగఁడీ బేలగోల
కల్లగాదిది బోటి యుల్లంబుచొప్పు పె
ద్దయు బీతిగొనిపొందెఁ దహతహలను
బతుపల్కులందీఅ దొడయడింకిటనేమి
సేయంగగలఁడోచూ చెదమకాని

గీ. రద్దిసేయకుఁడీటుజూడ రాచవారు
వీడఁజడదారులీటుజూడ వెఱతుమేము
నేమినుడువంగఁదోఁచది దేమివింత
మోయటంచును జూపఱు లున్నయంత. 117

చ. కసరుచు బుజ్జగించుచును గట్టిగఁజేతులఁబట్టి యయ్యయో
నసిచెడి గుట్టుబెల్లగిలి జంకగనేమికతంబా వేల్పుల

నొవ్వ సపట్టిబట్టదీసినను నోర్వక మాటుకుంబోవఁ దండ్రితో
విసువుచు నిల్పి పల్కెఁ జెలి వేటిడి సీతలు మానుమంచు నీగిన్. 118

క. పెద్దలు తపసులు గావున
గద్దఱి సీతలకుఁ దగవు గాదని యెంతో
పొద్దుచెవినాటఁ జెప్పిన
ముద్దియ వెఱచుచును తండ్రి మొగమైపల్కెన్. 119

క. కోతిలోకఁడు కొండ్రముచ్చుకఁ
డే తెలియగున నుడి వెదింత యెఱుఁగమిగలదే.
కోతికిని కొండ్రముచ్చుకుఁ
గూతుం గూర్చెద వె యిట్టి గోడ వేటికనన్ 120

చ. ఉసురుసురంచు నేలమగఁ డూరట నొందక గూతుఁ జూచుచున్ దా
విసువక వారిఁ జూచు నిది వేల్పుల సీతయటంచు నెంచు సం
తసమువఁ గూతుదార్చు వెర తందర నొందిన చాటు జేర్చు వా
వస బడనీనిబన్నమని వారక యూరక యుండు వంతలో. 121

ఉ. ఏరికిఁ గానరాక చెలి కేలినవాఁడగు వెన్నుఁ డెన్ని యో
వేలమరుల్మరుల్గొలుప వెన్నడివచ్చెనన న్వీరు లొనన
ల్లారగ బాసవాళ్ల నడి కందువకన్నులవిందొనర్పఁ బొం
గారెను గుబ్బలుబ్బ గరుపాఱగఁ దేరగఁ జూచినెమ్మదిన్. 122

క. నీవాననువలపించితి
నీవా వెరవకుమటంటి నీవానాకై
వేవిచ్చెసితివనిమది
గావించె జోహారు లేదు గడనీవనుచున్. 123

ఆ. అసదు నగవుమోము నందు మొల్కలువారఁ
బసిఁడివలువదాల్పు పడతిఁ జూచి
విరులదండ నాదు వెడద యెదం దార్చు
మనుచుఁ గనులసైగ నానతిచ్చె. 124

మ. వెరపే చెట్టులఁ బట్టెనో తలఁపులే వెంటం జేరంగఁ జూచెనో
తఱితీ పెచ్చుటఁ జేరెనో తెగువలే దారింగడంబోయెకో నో

గరువంబెంత నిగారమెండ గలయం గట్టాయతంబెంత చూ
పరకుం జూడఁగ గొ్రొత్తవింతచిగురిం పంజొచ్చెనయ్యింతికిన్. 125

శ్రీమతి విష్ణుమూర్తి కంఠంబునఁబుష్పహారంబు నలంకరించుదునని తండ్రితో వచించుట.

సీ. పుడమిమెచ్చఁగఁ గూఁతు నిడివేల్పుఁదపసికిఁ
బెండ్లి చేసెదనన్న బింకముడిగి
తపసులిర్వురు గోప దారులు తనునేమి
దిట్టుదురోయను దిటముఁబాసి
తొలుపుట్టువునఁజేయు దొసగునతనపట్టి
కేమిగామోయని యేపుగరగి
తనసాటివారిలోఁ దలవంపులాయెఁగాఁ
దనసేతననిచాలఁదహతహపడి
గీ. యొరులఁగనఁగొనరోసి పే రోలగమునఁ
జెక్కుటకు గేలునెక్కొల్పి జేవురించు
మోముతోనున్న తండ్రికై మొనసిదండఁ
జిలుతగద్దియనుండి య చ్చెడెపలికె. 126

శా. అన్నా ? యేటికిలంతవందురిల యెం దైనంగనుంగొన్నగూఁ
తున్నాయట్టులరోఁతసేఁతలకుఁ దో డ్పోలోనుగావింతురే
మన్నంజాలదె యింటనీకగుచునే మాటాడఁజాలన్ బళా
కన్నాకై తివిధాగుమింబొగపుపో గా యిట్టివా పెండిలుల్. 127

క. కావునసీ కేఁజెల్పెద
నావిన్నపమాలకింపు నగుటకునిరవా
యీ వెడఁగులతగులములకు
దేవలువ డునన్ను గూర్చె దే వినుమెల్లన్. 128

క. ఈయడవిఁదిరుగుడులనడు
మై యొడయుండొకఁడుగలఁడు మరుగన్నయట్టుల్
పాయముతగియున్న దినే
నాయునకలంబుూన్నదండ యప్పునసేతుణ్. 129

సీ. నగుమోము పున్నమ నాఁటిచందురుఁబోలు
కన్నులు తమ్ములౌ క్కటయనమ్మ
నిలువుటద్దమ్మ నె న్నిక సేయుచెక్కిళ్లు
చూపువాడిమి చెప్పిచూపరాదు
తొడదోయి యేనుఁగు తొండంబులను గేరు
గినియమోఁకాళ్లతోఁ గేలిపొడవు
తలఁపుయొయ్యారంబుఁ దలపించుఁగదజొమ్ము
జడిపించుఁ జీఁకటి జాయకురులు
గీ. నిడుపుగుత్తుక చివురులే యడుగులాడలు
నల్లగలువలసిరినాడు నుల్లసములు
మాయురే యిట్టిసొగసరి మఱిగలండె
పూనియాతనికేనిత్తుఁ బూవుఁబెత్తు. 130

సీ. పచ్చరాముసలివా పసిఁడిపోవులడాలు
తలిరుమై యొరపుతోఁ దారసింప
మగఱాల కడియంబు నిగనిగ ల్గొనవ్రేళ్ల
యుంగ్రంబు తళతళ లోరసింప
బొడుపుగుబ్బలిమీఁది పొద్దునా సౌదల
నెమ్మె మేల్బంతి యంఁ దమ్మలీన
మానికంబులుగూర్చి రాణించుముత్తియం
బులుపేరులొండొండఁ గలయఁబెనఁగ
గీ. గండపెండేరమొకకాల నిండుఁరవల
చక్కఁగములనుబట్టిను చుక్కమనఁగఁ
జూడఁబడియాఱుగలవేండ్లు సొబగువింత
పూనివానికినేనిత్తుఁ బూవుఁబెత్తు. 131

సీ. అపరంజినీట పట్టఁపుఁగ్రొంగుఱెపరెపల్
తొలిమజ్జపైమెఱుంగులయనంగ
నడునింగివెలుఁగు బున్నముల జాబిల్లినా
బొజ్జపైఁబతికంబు పొరలువెట్ట

నిడుదకస్తురిదీర్చు నిలువుబొట్టుపహారంగు
మరునలకెచ్చెక్కెంబు మార్చోనంగఁ
నెమ్మనికలపంబు నిగ్గుసంజలచద
ల్బ్బాకుకట్టెల్లనాఁ బసదలిర్పఁ
గీ. గ్రొత్తహురుమంజిము త్తెంపు గుచ్చుగచ్చు
లెచ్చుగరుములుసురియతో నిరియఁజుట్టి
కేలికొనగోటమీసముల్ గేరునతఁడు
పూనివానికినేనిత్తుఁ బూవుబుత్తు. 132
చ. జగిబిగితళ్కుకుల్కులను జిక్కెడుచూపు పిసాళిసం కెలల్
దగిలిచి నిట్టు నట్టు గద లక్ మెదలక్ వసపోమి గూర్చి పే
ర్చి గరువపున్వగన్నగవు జెన్నగు నెమ్మొగమిచ్చి యానదో
ల్కుఁగ మది నాపయిక్ నిలుపు లంగలిగించెడు వానిఁజూడుమీ 133
శా. ఈతండల్లుఁడుగాఁగ వేయొకనిపై యేలామదింగూర్తువా
రోతల్మానుమటంచు బిడ్డపలుకన్ రోయంగ మోమెత్తి నీ
వీతండాతఁడటంచుఁ బల్కెదతఁడే డీయంచు లేకున్నచో
నోతల్లీ ? కడువేదురైతివిక నెట్లో యంచుఖేదంతటన్. 134
ఆ. మునుపువేల్పుదపసు లనునప్పుబలుచుట
వారినడుమవింత వాడుగలుగు
ననుట రెండుకల్ల లగుట కూఁతురివెత్తి
గాదలంచిటేఁడు కలఁతమాని. 135
క. నీయిచ్చనడుగ నేటికి
ద్రవేయుము విరిదండయనుచు వెడమాటయనా
నాయెడసుమాళమున తేఁ
డాయమతోఁబలుక వలపు లగ్గలములుగా. 136

శ్రీమతి కృష్ణునకుఁబూదండ వేయుట.

ఉ. నాయెడనుంచుదండయని నారఁదుఁడానఁగొనంగ నంతలో
నాయెడనంచుఁ బర్వతుఁడు నర్మిలిఁగగ్గిరుపంగ మించుమిం

చోయనఁ బైటఁగుబ్బగవ యోరసిల న్నడలంచపిండురా
రోయన బోటివేల్పుఁగొమ్మా హాయన వెన్నునిఁబూన్చి
దండచేన్. 137

క. తెరగంటిమూకిరి కొమ్మల
విరిసోనలుగురిసె దెసలు వెలుఁగొందెఁ జదల్
గిరిగొను వేలుపుఁదెరవల
యరిమురియాటలును బాట లలరెం దడఁపై. 138

చ. కలకలనవ్వులన్ దెసలు గప్పుచు నబ్బఁపుపల్కు పెన్దొద
ల్బెలులు నెలంతఁజుట్టుకొని చెల్వునిఁజూపుచుటన్న కోడిగం
బులు బలుమిక్కుటంబయి గు బుల్కొని జేఁతులు రాణివాసముల్
గలయఁగవచ్చి కౌగిళులఁగన్నియ నొప్పఁగఁజేర్చిరిర్వురన్. 139

శా. ఎట్టెట్లా ననుపీడి పేరోకనిపై నిచ్చల్దువాళించునే
యిట్టేముంచుటగాంచి యింకొకఁడు మా యీసందునంబొందునే
పుట్టుంగోలకు నీపెకేవెరపులన్ బుట్టింప నెవ్వాఁడు మా
గుట్టెల్లం బెడబాపి వేల్పొకనికిం గూర్పంగలాడొకటా. 140

శా. మాకీనై పక ఱేఁడుచేసిన నెపం బైజోచె నిక్కంబుగన్
గాకున్నన్ మటివేటయొక్కరుఁడు రా గల్గెన్నొకో కన్నెనన్
రాకిచ్చోఁ జెలియిచ్చదండగొని కోరంజూచునోయంచుఁ జే
కాకై యత్తపసుల్ బయల్పడుచు జోకన్గద్దియన్డిగ్గుచున్. 141

గీ. కన్నియవుగాన నిటువంటి గడుసుదనము
లెవ్వియెఱుఁగమి మామాట లిచ్చగించి
తెలుపుమొక్కటి నీచేతి యలరుదండ
గొనినవానికి నేమేమి గుఱుతులనిన. 142

ఉ. వెన్నునియానతిం దపసి వేకురు వేసములూడ్చి పోవుట
న్గన్నియనిల్చి తెల్పెఁదట కాపడి చెల్వునిఁగాంచి మెచ్చి రా
కన్నెలనాసగొల్పు తెలి గన్నులు తామరలేకులట్లు రే
పున్నమచందమామసరి పోలిక నెమ్మొగమేమిచెల్పుగన్. 143

గీ. కాఁపుతలలెన్ని యున్నవో కట్టెయటన్న
నన్ని చేతులటన్న రెం డన్నఁదపసు
లిట్టిబొంకులుపుట్టించి యెలమిఁగూర్చి
యెవ్వఁడో యబ్బుకొనెబోటి నసితలంచి. 144

ఉ. మందుల మంతరంబులను మాఁత్రికుల వేఱుల కన్నుగట్టుల
న్బొందెడబాసి యొక్కఁడపు బొంకొనరించెడిరక్కసుండొకం
డొందులనుండివచ్చె నొకొ యిచ్చట మమ్మిటుమోసపెట్టి వా
డొందులదారెనో కలిగ నేనియుఁగన్పడకేలయుండెడిన్. 145

ఆ. మామమామదక్కమఱియొక్కఁడెవ్వఁడీ
మంతనంబుగనఁడు మాటలేల
రెండుచేతులగుట నుండదాతనియొడ
దోసమెవ్వఁడొక్కొ మోసపఱచె. 146

...* తాపసులు రాజునుశపించి చనుట. *...

ఉ. ఇంతకువచ్చె ఱేఁడుమన కిన్నిటఁబన్నము తెచ్చినాఁడితం
డింతటినిక్కువంబుగలఁ డేమఱిమోసముదెచ్చెకొంటిమీ
దొంతరమెన్మ్రలేలనుచుఁ ద్రోయుచుఁ జయ్యన నిట్రిత్రోల్లుమ
న్మ్రంతలు కఱ్ఱలుం గొని క నుంగినొక్కంలురాల తేనితో. 147

క. ఓరీనీవింత సతా
పారివి మాయొఱుక లేదె చనునే దొసగుల్
గారించక నీయొఱుకయుఁ
దీరుంగాతయని ఊనిఁ దిట్టిరియలుకన్. 148

సీ. నలువనిద్దురబోవ నల్లెడల గెడపెడు
మున్నిటపొంగునా ముసరికొనుచు
తనగొంగలనుబట్టి దండించదండెత్తు
నిరులమన్నిడనాఁ దెరలుగ్రమ్మి
పగవానికీడ్చు బాడుగుండగునంచు
మొనయురక్కసులునా మూఁగికొనుచు

* * * * * * * * * * * *

గీ. దెసలుపీటలువాఱ నా కసమువగులఁ
గ్రిందమీఁదను నడుమెల్లఁ గ్రమ్ముకొనుచు
పాఱుతపసులు పెనుబిట్టు మాఱులేక
వచ్చె నెకిమీఁనిమది తెల్వి విచ్చిచనఁగ. 149

క. గడగడవడఁకుచు నాఁటఁ
డడుగులఁబడి వేడఁ దాల్మి నాగక తపసు
ల్వీడిముడితో జడముడివిడ
నడవులబడి వెడలిచనిరి నందరు బెదరన్. 150

చ. పిలిచినఁబల్కఁడయ్యెఁ గను వేమరు జెందెఁజలించెడెందమున్
కొలువెఱుగండు మేనిసాబ గుంగనఁడెవ్వరిపాపు లేదు లో
వెలిదెలియండు దప్పి[illegible]ను వేసటయుం గడుపంటమానెయా
కలిజగ దారిబిట్టు తను గ్రమ్మినసగ్గడెటేఁడునంతలో. 151

శాపవిమోచనమునకై విష్ణువు చక్రమును బ్రయోగించుట.

సీ. ముచ్చిచ్చు నొకసారి మొనసిమంటలు గ్రమ్మి
దెసలేర్చు దరిగొని దిగిమెననఁగఁ
గట్టువిల్లునిచ్చు కంటవెల్వడు వెఱ్ఱ
లంపుమంటలపోటు గుంపనంగ
పెక్కుటెక్కులుగట్టి పిడుగుమొత్తంబులు
పుడమియెల్లనుగాల్ప వెడలెననఁగ
శాప రేవేనోళ్లబయలు వెల్వడివచ్చు
విసపుఁగార్చిచ్చు వెక్కసమనంగ

గీ. నింటవెన్నునిసెలవుచే నుంటదపసి
బిట్టునడపంగ వెడలిన దైసలుసద్రుమఁ
బెక్కువేల్పొద్దులొకటయై యొక్కమొగిని
యడరెనాఁటబట్టువాల్మ్రోట నలమికొనమె. 152

క. వెన్నునికై దుమతాఁబోడ
గన్నంతనె జేనవిడిచి కడుబఱ వెనునా

బన్నముల తపసులిచ్చిన
చెన్నటికిట్టులమిఁకొనుచుఁ జెడియడవులలో. 153

శా. చుట్టుం గైదువ వెంటనంటఁ దనకె చ్చోఁజేరరాకున్న యు
త్తిట్టెత్తి పడిఁ దమ్ముఁ జేరెననిబీతిఁ బాఱు నప్పాఱులన్
చుట్టుంజుట్టుక పోవనీక బెనఁగన్ జుట్టున్ మెయింజుట్టివే
న్వెట్టుం దాలక బాఱుచూపసురెయున్ వెన్నంటుఁ బైగాల్చుచున్. 154

ఉ. ముందరఁగానదిమ్మరులు మోసముమోసమటంచుఁ బాఱువెం
టందమతిట్టు వెట్టనిగుడున్ వెను వెంటనెతమ్మికంటిచే
చిందముజోదుజూడమది చిందర దందర నొందసందుఱుం
గొందులుదూఱి రెండునిల గూడక చాలవెడంగుచెయ్యులన్ 155

ఉ. ఎన్నఁడు లేనిపెండ్లి మన మేటికిఁగోరితి మిట్టిదాట ము
న్నెన్నఁడెఱుంగ మైతి మెటులెల్లరకుంగలదొక్కొ యిట్టిపా
టెన్నఁడుగాన మెచ్చటికి నేమసిపోవుద మింతయయ్యె ని
క్కన్నియ యాసలోవిడమ గానిమనంగను జెట్టుగల్గునో. 156

వ. అనియిట్లెఱుంగునం దలపోయుచుఁ బుడమినలుగడలంగల కానల గట్టు
లం జెట్టుల సంద్రంబుల వానిలో వంకగడ్డల దొడ్డలగునారి యండల
దండలం జేరిన నుండనీక వెన్నంటున బ్బెడదదోయికోహటించి నేలక్రిం
దుదూఱి నింగికినెగసి యిదిమొదలా తినిగడప ద్రొక్కమనియును న
చ్చోటిపేరునుడువమనియు బెండిలియనుమాటతలంపమనియు నెయ్య
ంబు నెడల నెదురు జెడం గీడుదలంపమనియును నెడయలయ్యంగల్ల కుం
జొరమనియును బడంతులయెడంజూపుఁ బఱపమనియు మఱియుంగొ
న్నిగొన్నినుడువుచు నడలుచు వేసరుచుం దిట్టుచు వేల్పులం దూఱుచు
బాఱుచుం జొరమరుంగులేక నేను వేవేల్లకోలఁది బడలువడిదిరుగు
చు నిడుములం బడుచుండ. 157

...* అంబరీషుని నెదుట విష్ణువు సాక్షాత్కరించుట. *...

ఉ. ఇచ్చట తోఁడు తెప్పిరిలి యెవ్వరు తల్లి నెసంగునంతలోఁ
బచ్చనివిల్లులెంద్రశ్రీ యెసఁ బ్రాటొనరం చెను నాల్గుచేతులం

దచ్చెరువై నకైదువల నాయతపక్ష్మ వరుప్రళ్లగుంపుతో
బచ్చులచేనివీపుపయి పట్టియొసంగిన పూపుదండతో 158

గీ. అట్టుగనుపట్టు తమిద్రొట్టి చుట్టువాలు
జోదువలజుట్టి కేల్మోడ్చి పాదుకొనిన
బత్తిమెయిబూన్చి నాతోడు పలికెఁ దేనె
వానలురులఁగ నెమ్మోము వంచికొనుచు. 159

ఉ. నీకడగంటిచూపుకొన నిల్చుట గీడువోలంగినాఁడ నా
రేకబయల్పడెం దపసితోడులగొంటుతనంబుదూలె నా
జోకలవారలంబొగడు చొక్కముగాంచితినంచు వేడుచుం
జేకొని కూఁతునప్పనము చేసెను కాల్గనతమ్మికంటికిన్. 160

క. కడఁగనిననెనరువిడిబడి
జడిగొనఁ గెంగేలుపట్టి చానందొడపై
నిడికొని చెక్కులుదువ్వుచు
నుడివెం గటివేల్పు తోని నొగులుడుగంగన్.

ఉ. అల్లుఁడవైతి సందియము నందఁబనేమికనీదుసేఁత నా
యుల్లముజల్లనయ్యెఁ జెలి యొప్పులునొప్పెసరుం జెసఁటులై
చొల్లెనోటవేల్పుఁదప సుజ్జెడిరింతియకాని నీవుమే
లెల్లెడఁగొల్లగొంటివిఁక యెద్దితలంపౌనగూర్తుఁబల్కుమీ. 161

క. ఇదినిజమని తనకౌగిట
గదియించిపడంతినొసగి గారింపుము నా
మ్మదిఁ బెండిలి తడవేటికి
నెదవెన్ నీకొగ్గెయనిన నొయ్యన తోడుఁ. 162

క. చదువులచదువుల వేలుపు
ముదుకండగుపుడమివేల్పు మునుస[illegible]మే
లొదవుగ చెన్నెల్లి పెండిలి
[illegible] 163

—* సంధ్యాకాలవర్ణనము. *—

వ. అంత సంజతటి యగుటయు. 164

సీ. కలువవాల్గంటియొ క్కతవ్రాతయఁట్లయ్యెఁ
దమ్మిపూఁబోఁడులు దనియ లేదె
వెన్నెలపుల్గులే వెతలఁబాల్పడెఁగాని
జక్కవల్సిరులొంది నిక్క లేదె
యిరులకేతలయెత్తు టెందుఁజెల్లదుగాని
వెలుఁగులంతంతకు వెలయ లేదె
గ్రుచ్చుగుంపుల కెల్ల మూలబట్టుటకాని
యెల్లవారలుఁదెల్వి నెసఁగ లేదె

గీ. ఎంతమిన్నందె వేడిమి యెంతజూపెఁ
గొంచమా నేలయెల్ల మ్రొక్కించుకొనియె
ననుచుఁబొగడొంది దొరసియే మనఁగవచ్చు
మింటనిడుమానికమ్మడు గంటిచనియె. 165

—* లయగ్రాహి. *—

చుక్కగము లొక్కమొగి నిక్కుచుఁ దళుక్కుమనఁ
బెక్కువిరివెక్కియిరు నక్కజపుఁ డెక్కల్
గ్రక్కకవ జక్కవలు వెక్కసపుఁ జిక్కువడ
రక్కసులు కక్కసపు టుక్కణము తెక్కల్
లెక్కలకు మిక్కిలిగ నొక్కెపగు భక్కనచు
నెక్కలులు నక్కఁబొగ డెక్కిమురుఁడిక్కల్
ద్రొక్కిమఱినెక్కొని చుఱుక్కునన బెక్కునను
గ్రుక్కొ నలుచక్కరకు జొక్కెకలకెక్కల్ 166

—* చంద్రోదయ వర్ణనము. *—

గీ. సంజకెంజాయ కడచిన్న సమయమునకు
కనలిపోవలినమఱి పోరి కను కనుచులియ

కుండబుట్టుప్రనాఁ జాదు కుంభునొక్కిచి
నలువయన నత్తిజగంబు వెలయఁజేసె.　　167

సీ. పగలన్నమాట యె ప్పనివాఁడు చల్లని
　　మినుకుల తండ్రికి మెచ్చువాఁడు
మిన్నుముట్టినవాఁడు మెఱయింపఁగలవాఁడు
　　తాల్మైనఁ గఱుగంగ సేయువాఁడు
తఱిమైన వేల్పుల దనియించువాఁడు వె
　　న్నెల చిన్నెలనుమించి నెలయువాఁడు
నేలవేల్పులనెల్ల నేలువాఁడగుఱేఁడు
　　సిరికిఁదోఁబుట్టువై చెలఁగువాఁడు

గీ. పుడమిరాచంద మతనిక బ్బురము యనఁగ
నొసటఁ గనలవాఁడైన మసలనీక
నెత్తి కెక్కుచు వెన్నతో నెనయువాఁడు
పుట్టినిలు పాలవెల్లియకా పట్టిదనరె.　　168

గీ. ఆలుబిడ్డలు నెనసిరి యల్లుఁడెసఁగెఁ
దల్లిమిన్నంటె నుప్పొంగెఁ దండ్రియిట్టి
రాసిరికి నెల్ల జల్లనై రాగనలువ
తమ్ములకు నుబ్బుసేయంగఁ దలపఁడెట్లు.　　169

—* లయగ్రాహి. *—

క్రొత్తలగు ముత్తెముల మొత్తలను గుత్తులను
　　హత్తుకొను చిత్తరము నెత్తి బలుసత్తిన్
మెత్తి నడునెత్తి పడమొత్తు దొర జొత్తిలిన
　　నొత్తడపుఖత్తుజగి మెత్తి తళుకొత్తన్
మత్తువెలి హత్తిపగ కత్తిపస నత్తిపగ
　　లొత్తిలిన చిత్తరుల తత్తరముగుత్తన్
నెత్తావలనత్తఱిని రత్తిగొనియెత్తెలుగు
　　మొత్తములు నెత్తునడ నత్తనలజత్తుల్.　　170

చ. కలువలు రేగెఁ దామరలు గ్రాగెలిపుల్ దెలిమానెఁ జక్కవల్
వలుసలు దీసె నెల్ల తెర వాటులుదాకెఁ జేరవాలుగ
త్తైలుకడుఁగోగి రగ్గలపు దెన్నెలమించురహించెఁ జల్లనై
వలపులగాలిమించె జలువల్వొదజల్లెను రేమగండోగికిన్. 171

ఉ. అప్పటి నిండువెన్నెలల యందము డెందముకందళింపఁజే
డొప్పులకుప్పలౌ పసిఁడిమోవరులన్విడియుంచి కంటికిన్
రెప్పయుబోలె నెల్లరల నేర్యము దియ్యము జూపుచున్జగం
బప్పనివెన్ను నిజ్జిలుగు టంచుల జెక్కుల పాన్పుచందొగిన్. 172

ఆ. పవ్వళింపఁజేసి పడఁతియుఁదానును
బాలుఁ జక్కెరలును బండ్లు ఖజ్జ
మప్పనంబొనర్చి యడుఁగు లొత్తుచు గూర్కు
నంతపట్టునిలిచి యంత లేచి. 173

వ. నిండోలగంబుండి పడవాళ్లంబంపి వీడెల్లఁగైసేయించి చదురులంబు
డమియానినట్లులంగలంబులంబుగనన్నిలచియున్న నెకిమీనిచట్టంబుల
నుండంజేసి పురోతుల ముత్తైదువులంగూర్చి వలయుపనులెల్లఁ జక్క
జేయుచు నేనుంగులు గుఱ్ఱంబులు నరదంబులు కాలుబంట్లును బెక్కు
వేలాయితంబుసేసి పెండిలితిన్నెపయిన్ మగఱాలగద్దియలలరింపంజేసి
మెయ్యెడలం గొఱంతపడకుండ నయ్యైపనుల దిట్టపఱపించి వీడియ
లుం దాంబూరలు పిల్లనగ్రోవుల మొదలగు పెక్కుమ్రోఁతలనింగి
బీటలువాఱ నాటపాటల నాగవాసంబులు మద్దెలయులివుల గజ్జెలథ
ళంథళల నబ్బురంబునెలకొల్పం దలకొల్పి కైవారంబుల భట్లుజెలరే
గి పొగడునెగడంజేసి వేయుమోముల కడగననీక యిత్తెఱంగునను
డుతఱి తూర్పెఱ్ఱనాఱుటయుఁ బొద్దుపొడుపునఁ బెండ్లితఱియగుట
యు నేలినవాని జేరువకున్ మేలుకొలుప సమితకాండ్రంబంపిన. 174

—* మేలు కొలుపు. *—

గీ. మేలుకొమ్మ కాలు మెట్టినసామి యీ
మేలుకొమ్మ రాచ మెలతలందు

మేలుగొమ్మ యీపె మేలుకోవలె వేగ
మేలుకొమ్మ నూరువేలువచ్చె. 175

క. తామరలు బెచ్చుపెరుగుట
నేమరలన్ రాఁడు కన్ను లెత్తుము నీవి
క్లేమరలుట యక్కలులవి
గో మనవిగణించి మేలు కొమ్మాసామీ. 176

ఉ. అంతిపురంబులోఁ దలిరు టాకులసెజ్జ మరుఁగునందు నో
క్కింతగ నీవు గూర్క నది యేగడియుంచెను చందమామ మి
న్నంతయు దాన్నయై మెఱసె నల్లదె కన్గొను నెమ్మొగమ్మునం
దంతగదల్చుటం బఱచె నాఁ బరువెత్తెడు మేలుకోగదే. 177

ఉ. మక్కువ జక్కవల్ గదిసి మాయురె దేవరవారిచేత నే
డిక్కలికిం గయింగొనఁగ నిప్పుడ గల్గునటంచుఁ దెల్పునా
నక్కజమయ్యెఁ బెండ్లిగడి యల్ దరిసెంగద మేలుకొమ్ము మా
చక్కనిసామి మీయడుగు చక్కటమొ్రక్కెద మక్కులద్దుచున్.178

ఉ. వేకువగాడ్పు డిగ్గియల వీచుచుఁ బుప్పొడిరేపి తామరం
జీఁకటిదిండ్లిగొనుట చెప్పటయైసరితోఁచె దుమ్మొదల్
కూకల్చు వేయఁగా నెదురు కోలల గందపుఁ బెందుమారఁపుం
జోకయి మేలుకొమ్మిపుడ చూపఱకబ్బెడు దాని జోల్ సిరుల్. 179

ఉ. వింగడమాతలంపొదవి వెన్నుఁడు కన్నులు చల్లగాఁగ మా
వంగడమెన్నికంగదుర వచ్చునటల్లుఁడు నా నటుంతఁగ
న్నం గడుమేలికెద్దియన నాతోవసూడరుదెంచె నేరికిం
దంగెడుజున్నుపీవు తొలు తన్ దమివేగను మేలుకోగదే. 180

ఉ. పంటనెలంత వేలుపుల బారులు సంబరపాటుతోడఁ బొ్ర
ద్దింటపనుల్విదిర్చి యరు దెంచిరి వెన్నుఁడు నేఁడు రేఁనికి
ల్లింటపుటల్లుఁ డయ్యె మన కిచ్చెడు నచ్చులటంచు రేవెలుం
గొంటుతొలంగిపోవ గడ కొత్తిగిలంబడు వెన్నెలంబలెన్. 181

చ. తడవిఁక లేదు పెండ్లిగడె దాసిన ధ్వాజ్ఞలు వేగిరించెసుం
దడయఁగరాదటంచు విరి దాపులనున్ సురటీలవీచి తా
రపుగులమెల్లనొత్తి కల యన్వరుప్రబ్లిడుమేలుకొల్వ పు
త్తడివలిపంబుదాల్పు కను దమ్ములువిచ్చుచు లేచియొయ్యనన్. 182

గీ. మగువయొక్క-తయందిచ్చు మానికంబు
పావలపుగులగీల్కొల్పి పాన్పుడిగ్గి
నెయ్యురంతంత కైదండు లియ్యఁబసిడి
గద్దెపైనిల్పి తొలుసంబు కడమదీర్చి. 183

—* వివాహసన్నాహము. *—

ఉ. ఐవవ లంతగొంబసిఁడి యారతులిచ్చుచు మేలుబ్రాల్ దలం
బ్రోదిగనుంచి గమ్మనగు పుష్పవలనూనియునంటె నొక్క-లేఁ
బైదలి తమ్మికంటికిఁ దపారపుఁ బైటచెఱంగుగూడుపుం
బోదలు మేనిచెమ్మటలఁ బొంగులు గ్రిమ్మఁగ మేనుబొంగగన్. 184

క. అందఁపుఁ దొలిజవ్వుల కీ
యందము మాపుట్టుమేలు నందుటకైనీ
విందరు దెంచితివని చెలి
గందపుఁబొడి నలుగుబెట్టెఁ గజివేల్పునకున్. 185

క. మున్నీట నీరులాడెద
విన్నిటం దోగియాడు టెంతయనుచుఁ దాఁ
బన్నీట ముంచె వేడుక
కన్నీటం గడిగి బొడమ గజివేల్పునకున్. 186

క. తడియార్చి కట్టినప్పు
దొడగన్ దోవతులు నేలు సుగంధంబు
లడియించి [illegible]లు
నొడయలకును [illegible] 187

వ. అంత [illegible]వాని తలంపెఱింగి చిలువ[illegible] త్తలాసియుఁ బాప
యొకమి[illegible] ఇట్టవాలనుం జందఁబును గత్తియు స్వింగాణమ్మును

చామరయులోనుగా నడిదంబులుం దళవాయియు వేవేలకోలందియుఁ
డుగుదమ్ములు దేనియలాను నూడిగంబులను తనదుచొక్కంబక్కజం
బుగా నెక్కుపెక్కువేల చాలమానిసులు లెక్కతుదల వక్కరించు
బాసవాణ్యానికంబులును నలుతలలవేలుపుం దలనిడుకొని యొక్క
పఱింబఱితెంచు తెఱగంటులును మఱియు గలవారెల్ల బొడగట్టిన న
ప్రోవులు తెల్లదీవిం బురుడించుచు నింపు బొంపిరి పోవం జెలంగె న
య్యెడఁ గొందఱు తొయ్యలులు దాసివాసంబు నాసతింబడి తాచప
ట్టి మెఱుంగు మగఱాపీఁట నిలిపి ముత్తియంబుల మొత్తంబులత్తించిన
కడానిపళ్లెరంబుల నివాళులిచ్చి పసఁపుఁబొత్తొదలనిడి గైసేయందొ
డంగిన. 188

ఉ. జంపులు గుంపులై కురులు సాకగ గోరులగీరి చెక్కులం
దుంపెసలాడఁ గేల్గవ నెదుర్పడి యాదల నెత్తివైచుచుఁ
గంపులదేటరాటు లెడ గ్రమ్మిన పైటచెఱంగు మీటగా
సంపెగ నూనియం దడిపి చానకు నోర్తు తలంటె గ్రక్కునన్. 189

చ. పసఁపుఁబొడి న్నలుంగులిడి బ్రాఁమి యొడల్ గలయంగ నల్చి బల్
మసలిననీరు చల్లనిజలంబు దొరలించి కడానిచెంబులన్
ముసరి చెలుల్ తలన్నినిచి మురువ్వగఁ గుంకుమనుర్వుబుల్మి య
య్యసలెడలించి తానమపుఁడాడఁగఁ జేసిరి రాచకూతురిన్. 190

గీ. కాపిజుట్టి యొడల్ తడి వోవనదిమి
కొనలుముడి కొల్పి పిఱుదుపైఁ బెనచినిండు
ముసుకుదారిచి గమ్మున ముసర నంబ
రేణి పొగనించి యప్పువ్వుఁబోఁణికంత. 191

సీ. కట్టించె నొకబోటి గడియూఁచ్చి తివిచిన
గ్రొంబచ్చ పట్టుపాంగొంగు మడుగు
హత్తించె నొకలేమ యపరంజి యుల్లాపు
మళ్లకంచెల మేను మలచ [illegible]

బలియించె నొకచాన వలెవాటు వలరాజు
    జుట్టి కట్టెట్ట్రకే ల్పట్టనంగ
దిద్దె నొక్క యొయ్యారి ముద్దు చేతుల మంచి
    గంధంపు గాజురే కులబెడంగు.

గీ. కూర్చె నొకయింతి మొగలిరే కుల వెడంద
వేలుజడగట్టి నెఱికురు ల్వాలుగంటి
యిట్లుగై సేయఁ దొడగిరి యెల్ల చెలులు
నల్లనయగారి వేసంపు నాతియనఁగ. 192

క. ఎచ్చోట నిలుపు రవణము
నచ్చో టచ్చోట నిలిపి రచ్చుపడంగా
నెచ్చెలు లొడ్డాణపు బిడు
వచ్చోటొక్కండె కనక యలమటఁ బడుచున్. 193

క. అమ్మొయి నెచ్చెలు లిడు రవ
ణమ్ములు మును పెట్టినోము నన్ వెలసెనో యీ
సొమ్ములకు సొమ్ము దొరికెన్
కొమ్మ యొడఁజేసి యెంత గుడుచుట యరుదే 194

క. అత్తోడవు లేని బోటికి
నత్తొయ్యలులిడగ దెచ్చి యదిపుత్తడితో
నిత్తడి మార్కొను తెఱఁగిడ
నత్తఱి పొల్లనుచు నగిరి యందఱు తమలోన్. 195

ఉ. బంగరు పళ్లెరంబులను బట్టుక సొమ్ము లుదెచ్చి బోటికిం
జెంగటనిల్వ మేనిజిగి చిల్కుల నయ్యవి గానరామి యిం
టింగల సొమ్ములెల్ల మగుడన్ మగుడం గొనుటయ్యెఁ గాని య
వ్వింగడ మెంచ వేరకల వే యిటువంటి యొయ్యారి చొక్కముల్. 196

ఉ. వెన్నున కాలి నైతినని వీగిన యాచలి మేనిసొమ్ములె
న్నైన్ని గడించిన న్నిగుడు లేయనగ న్గెను కమ్మరేకులన్

గన్నుమరల్ప నింగివిరి గాఁదొడఁగెన్ సడలించుటయ్యె నే
నెన్నిమరుల్కానుంగొనిన నెప్పటి గుత్తము తప్పదేమియున్. 197

సీ. ఈబన్నసరములా యీగబ్బిగుబ్బల
కని యీసడించి యో ర్తునిచె బోటి
ఈసందిదండలా యీసందిళులకంచు
మూతిద్రిప్పుచు గట్టె నాతియోర్తు
ఈకేలుదోయికా యీకడానీ కడే
లనిమోమువిఱిచి యో ర్తుంచెనెలఁత
ఈకాలిద్రేళ్లకా యీమట్టెలని ముక్కు
చిట్లించి యెక్కించెఁ జెలియయోర్తు

గీ. తొడవు తొడపీవడంతికిఁ దొడవులెల్ల
తగవు తగవంట తగవంచు మగువలనిరి
యమ్ముచేతికి నందిచ్చు నన్నికర్త
ననములికిబట్టు మరుఁరాణి యనియెఁగాని. 198

మ. అలకా ల్జంపు లుకుంఱెన ల్సరిఫిణీ లందె ల్మువ ల్పావడా
ల్కలుకుంగజ్జెలు రాగిణీ రతనపుంగ్రంబు ల్బులాకీ తురా
నెలవంక ల్మొలనూలు బేసరిణి రా ణీసత్తు లత్తించి తో
య్యలులెల్లన్ దివిటీల చెంత దివియల్లా సొమ్ములంచెన్నగన్. 199

క. నవలా యొక్కతె కప్రఁపు
జవకస్తురి చుక్కదిద్దెఁ జానకులోనన్
దవులుకర నిండుబున్నమ
తోవదొరనా నెసఁగె మోము తోనెలసరియై. 200

ఉ. కూరిమిదీఱపో యెదురుకోలకు బెండిలివారు వచ్చుచు
న్నారని పాటువారివల నన్నిని బోటులు వేగిరించి బం
గారపు బొమ్మకు న్నడలు గల్గిన పోలిక నల్లవచ్చి సిం
గారపు లచ్చితిన్నెకడ వైదువ మోడ్చుచుఁ బూన్చుచున్నడన్. 201

—* శ్రీమతీవిష్ణుల వివాహము. *—

ఉ. ఆతఱి నంబరీషుడు బ యల్లవియం గడుమోద్రియఁ జేరిమో
తాతల యాకసంబులియఁ దప్పక నద్దెలగు ల్దళంబు ముం
పైతఱుమంగఁ జుట్టముల తండము తన్నలమంగ నైదువ
ల్చేతుల బాలు క్రొవ్విరుల చిల్కుచు బాటల బాడుచుండగన్. 202

ఉ. మేలిమి పళ్లెరంబులను మెచ్చగు గంధము వక్కలాకులుం
బూలు ననంటిపండ్లు పనపుల్ మొదలౌ బలు మేలితోయముల్
చాలినసొమ్ములుం దఱుచు సన్నఁ పువల్వలు గంధవళ్లనున్
వేలకొలంది మానిసులు వెంబడితే కఱివేల్పు డగ్గఱన్. 203

క. పైవేలుపు మూఁకలతో
నావెన్నుం డెదురనడువ నట్టులఁ త్రేఁడుల్
వేవేల కిందివేల్పుల
తో విడిబడినడువ కడలి దువకెలపయ్యెన్. 204

ఉ. ఒండొరుపుల్ పయిన్నినుచు చుండెడి బూవులగందవాళ్లు ప్రా
ల్మెండగు మింటిపూజకులు మెప్పుగ జెప్పలు విప్పనీక నొం
డొండపెనంగి మూకపయి నొక్కట ప్రాలగ నర్తిబాటిమై
యుండెను వారివీరి గెలు పోలపు జూసలనెన్న నౌనొకో. 205

శా. అంతన్ వెన్నునిఁ జేరి త్రేఁడు మదిలో నాపోవరానట్టిబల్
సంతోసమ్మున మ్రొక్కి గందమిడి పై సన్నంపు సేలుల్ సగ
ల్వాతుప్పిన్గ రాని వెల్గుఁ మిని వ్వాళింపగాఁ జాలుమే
ల్బాతంబూనంగ నెన్వఁడోపునని యో బాటల్మదింజూపుచున్. 206

వ. అప్పుడంబోనచ్చి పెండ్లిపెద్దలనుఁ దెలుగంటిమూఁకలకు గందంబునుగం
దవొడులును బన్నీరు మొదలగు బలుతెఱంగు కానుకలుం దెమ్మలం
బులిసుచు నెల్లరింగొడం బెండ్లికొమరుండగు వెన్నుని నింటికిఁదోడ్కొ
నిచని నివాసులిడు పడతుల గముల నెడయూని పాటువలంతి తెఱగం
టిదీవనలనుఁ దలంకొడం గ్రిక్కిరిసి మిక్కుటంబగునారా చనగిరుపం
ళించ నాఁడునాంబగువనానికిఁ పుముకాలిగ్గియుగాసూంప్పఁ జేసి. 207

సీ. తెఱగంటి రానంటి తెఱవలీపుడమియ
క్కాలముతొయ్యాలు లతోఁ గలిసియాడ
మీఁది వేల్పులక్రింది మేటివేల్పులఁగూడి
తొలిబల్కు మేవి బల్కులతోడంగ
నిందందుఁజూపఱుల్సందడింపుచునుజి
త్తరు బొమ్మలసమూత దవులజూడ
నింగిమ్రోఁతలు నేల బొంగుమ్రోఁతలుగూడి
యాకసంబందంద నవలద్రోయ

గీ. యల్లయదిబొజ్జగలవేల్పు టుల్లమలరి
నిండుతమినిల్చు కతననే యేమమెనయు
నెల్లియది యొక్క తెఱగమై యెసకమెసఁగెఁ
గలదె యీపొందు నలువనేఁ దలనుముందు. 208

ఉ. పాఱులుసేయుకజ్జముల పట్టులనెద్దికొఱంతలేక యే
పాఱగఁ బక్కిచక్కిదార బారులుగట్టినవేల్పుమూకలున్
గూరిమిగొల్లబెట్టుచు దగుల్మదిబొంగులువాఱ బోటియే
తేరుటగోర్కిగాఁ బోడపు శేద్దైర పొద్దున గద్దరింపఁగన్. 209

ఉ. చందురురాఁకలం గడలి చాయలఁబొంగుచు లచ్చిబూన్చు గూ
తుం దరిగట్టుదారికిడు దొందర సందడిఁగొల్ప బాదుగు
ల్మొదరరాఁగ రానెలగ ముగ్గొని పాఱుల నెచ్చరింపఁగా
గందపుకొండ నా వలపు గ్రమ్మగ నంతిపురమ్ములోనికిన్. 210

క. చని తనపట్టిని నందలమునదాఁచి లచ్చిఁదెచ్చు మున్నీటితెఱం
గునఁదమ్మికంటియొద్దకుగొనితెచ్చెంబుడమివేల్పుకొమ్మలుబాడన్. 211

క. తెఱమరుగున రాకూతుం
దెఱవఁదగెం జెలువుఁగనగ ద్రిమ్మరుమదితో
నెఱిఁదనకుఁ బొద్దునకు నడు
మరవాంచుఁగమంచు తమ్మి మగువయుబోలెన్. 212

ఉ. ఒండొరుమీఁదవ్రాలి కడు నుమ్మలికన్ బెగడొంది విన్ననై
యొండొరునాఁటి దుస్సిచని యోలమె పెంచి కరంగి చల్లనై
యొండొరుడాసి నిల్చి జిగి యొత్తడి యొండొరుచూపుగుంపు లొం
డొండఁబెనంగఁజొచ్చెఁ దెలి యోరసిరింపుల నంతదోయికిన్. 213

సీ. అనరంజి పళ్లెరం బడుగుదమ్ముల క్రింద
పొద్దులోఁ దనయున్కి పొలుపుదెలుప
గాఁటమై పొరలెత్తు నీటి వెల్లువయుబ్బు
చదఁలేటి తరఁగల చట్టమెనయ
పుడమివేల్పుల తొలి నుడుల మ్రోఁతలు మింటి
గేస్తుల పొగడు బిం కెంబుగదుమ
రాకన్నియజగంపు రాచలచ్చికిసాఁటి
దీటుఁగొల్పెడు మేటి నీటుఁజూప

గీ. రానెలనెలంతలఫుడు రా కూననిచ్చి
దారవోయుట తొల్లింటి తనదుపట్టి
తనవునాఁటి తలంపెల్ల దలఁపునిముప
వెన్నుడలరెను తనకైన యన్నుగొనుచు. 214

కం. చల్లిరి ముత్తైదువచెలు
లెల్లను సేసలు చెలంగి యిరుపురి మీఁదన్
బెల్లమును జీలకఱ్ఱయు
నల్లన నొదలనిడుచు నారతిగుమితోన్. 215

మ. తలఁబ్రాల్వోసెనుఁ వెన్నుడప్పడతిపైఁ దార్మారుగా వెన్ను నా
దలఁబ్రాల్నించెను బోటియున్ విసువకెత్తన్నించసందీకఁ దా
తలఁబ్రాల్వ్రాసిన నల్వెంచవలెనా దానట్టులాబొమ్మకుం
దలఁబ్రాల్వ్రాన సివెన్నుఁడెట్లుబోగడున్ దారెంతనా నెల్లరున్. 216

క. కొంగులు ముడియిడి నవలా
కుఁగట్టుం దాఁకిం. దగుంగద యనుచున్

బోఁగుచు ముత్తైదువగమి
చెంగున నివ్వెరికిఁ జెయ్యిఁ జేతికినిచ్చెన్. 217

మ. కలవేల్పుంగము లెల్లనావలననేకాబ్జజులన్నింపఁగా
గలవారంచుఁ దలంచు గాలిచెలికిన్ గల్లెంగదా ? బోనమున్
బులుగుందత్తడిరౌతు చే మడికి నా పోవంగ నెప్పంటికిన్
బులితేపుల్ దెగవంచుఁ బల్కఁగ నగుం బోయిచ్చువారెచ్చరే. 218

క. వలఁబడక చేఁపయయ్యును
వలఁబడెఁబోటికని యెల్ల వారలుఁబొగడన్
వలఁగొని నగ్గికిఁ దొయ్యలి
వల కేఁడ్గా కేలఁ గొనుచు వలమురిదాల్పున్. 219

క. ఏడడుగు లన్నిమీఁదలు
గూడఁగ నేలించు ననుట కున్ సరిగాఁగా
మూఁడడుగుల వేల్పుచెలి
నేడడుగులుఁ దొక్కఁజేసె నేడ్గడయగుచున్. 220

మ. కడఁబట్టింపఁగఁగల్గువేల్పునకు తె క్కన్నీను రొక్కంబుల
న్పుడమి న్గాపురముండువేల్పులను నాఁపోఁజేయ నేలంచు నీ
నుడువుల్బల్కఁబనేమి యిచ్చునెడలన్ గొంచెంబు దొడ్డంచునుం
గడమల్గల్గునె యెట్టివారికవి చో క్కంబొప్పవెన్నుండిడెన్. 221

గీ. జన్నిగట్టులు తొలినుడు ల్జదువుచుండ
బడతుకలువట్టి నివ్వాళి పళ్లెరములు
పొసఁగ రేగులగడ్డపై పుట్టుతపసి
తొతయమగాంచె వెన్నుండు తానతివతోన్. 222

సీ. ఎవ్వాని యడుగుమి న్నేటిరాకలపట్టు
నేలకెవ్వఁడు తెచ్చె నింగిచెట్టు
నెవ్వాఁడు వీపుపై నెక్కించదరిగట్టు
కొనియె నెవ్వఁడు వ్రేల గోమిరేగట్టు.
కొన్నివ్వ మేలిమి సేలు వెవ్వానినడికట్టు
వేఁదాపులమీఁద నెవనిమెట్టు

పులుఁగురామెవ్వాని పలయునెన్న డిత్తట్టు
విరవి కెవ్వనితో మ్మ్మ వీడుఁబట్టు
గీ. అట్టిజగజట్టిగట్టిరా నట్టిమెడ ను
మట్టుమీరిన తమికొల్ల బెట్టుసిరుల
నుట్టువడు మేలిమగరాల చుట్టురవల
దట్టమగు కెంపురాగట్టు తాళిబొట్టు. 223
గీ. . కూఁతువెన్నునకిడి నన్ను గొల్లఁబెట్టె
ననుచుఁ గసలుచు వెడలెనా యనఁగ రాను
నతివయునొసంగ సిరియెల్ల నట్టివేక్కఁ
బుడమి వేల్పులపాలయ్యెఁ బోఁదలంప. 224
——* శ్రీమతిని నత్తగారింటికి బంపుట. *——
వ. అంతయుంగొంతయుం గొఱంతవడకుండమిగులు వేలిమియుంగూడ వెం
డిలి వేఁడుకఁజఱపి జన లేటిబుట్టువు వరుఁబుట్టిన యమగుఁ దమ్ములుం
గల వేలుపుం బెద్దయ్య నిండోలగ[illegible] కొలువులు [illegible]
చు సంచునగించు నెల్లాలితోఁడంగూడి మింటిమూటితొఁవులఁబ్రోవుల
గు నల్లరకుం గొల్లలుగా నెల్లసిరులొసంగి తా నెక్క రెండవకొలం
పు పనుసుమానిసి యుంబోలె నగవులం దగవులం బెక్కు తెఱంగుల
మసలి జగమ్ముల నబ్బురంపు కడలిమ్మునుంగఁ జేయుచు నెల్లారునుఁ
జేజేలొనరింప జేజేలగుంపులు నింపులునింప పయనంపు సొంపునఁ
[illegible]
[illegible]బులు నెలంగ వలువలుం గడాని పళ్లెరంబులఁ గైసేసి ము[illegible]
తానును దన నెలంతయును మోముల విన్ననంబును వేఁడుకయు నెం
[illegible]పుటకును వెన్నున
[illegible] బట్టపురాణియగుటకుం [illegible]నంతసంబునుంబొడముటం జా
[illegible] మున్నీరె పొరలెత్తు కన్నీరుఁ [illegible]గోరుల న్మీటుచుఁ జేదోయి ను
[illegible] యున్నంత. 225
క. [illegible] వేక్క లూడలువాఱ
[illegible] నాగు వినవిట్లనియెన్. 226

చ. కలరుజగమ్ములందు మము గట్టిమదింగఱగించి చేరువా
రలు మిమువంటి నెయ్యురక రమ్ముఁ గనుంగొనుటబ్బురమ్ము వీ
రలకు మముంగనంగ మది రానపుడెచ్చలమాదువీటికి
న్వలయు తెఱంగున న్గదలి వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండఁగాఁదగున్. 227
ఉ. ఇచ్చితి వేల్పుటాందలము నెక్కికవంబమునాల్గుతావులం
దిచ్చమెయిం గనుంగొనుచు నెప్పుడుపట్టితముల్పొసంగునో
పొచ్చెములేక వచ్చెదము పోయనిపాలకినిచ్చెమచ్చికల్
హెచ్చఁగవుంగలించి వల గేయపగారఱిగెంబదంపడిన్. 228
క. నానాశిపాపములు తమిగారాబుబట్టినంపి కట్టిచెలి న్నిం
డారినబత్తింగొల్చుచుఁ బేరెన్నికఁగాంచిరెల్లఁ బెద్దరికములన్. 229
చ. అటఁజనికాంచె వెన్నుఁడు బయల్దిరుగుల్ల నగళ్లమీద చీఁ
కటికగవెల్గులోయల నిగన్నిగ సాంద్రపుటంచు వెంటఁ జొ
క్కటమగు నేటితెమ్మెఱల గమ్మని చిన్కుల ముంపుగొంపు పి
క్కటమగుచున్నయట్టి తన కాఁపురపుం బెనువీడు వేఁడుకన్. 230
గీ. కాంచి యొనరించు కొల్తసిం గారములను
డించిచెలువగువాఁడలే గించియెదుర
వచ్చుసిరిఁగూడి చిఱునవ్వు ముచ్చటింప
నెల్లవేడ్కలసొత్తెంచె నిల్లుఁజెలితోన్. 231

—* శ్రీమతీ శ్రీవిష్ణుల కేలీవిలాసము *—

వ. అంత. 232

సీ. తొలిపల్కుబేరుల తోల్లెపానుపు మీఁద
సిరి పంటతొయ్యలు ల్సేసలొలుక
ముక్కంటియును నల్వ మూదుగాదమతమ
మగువలఁతోడఁద మ్మలములంద
తపసివాల్గంటులం దరు నివాళులొసంగ
తెఱగంటిచెలు లుగ్గరలు నెఱప
సురరాణి వేలుపుదొరరాణియును కస్తు
రించి కౌగిళ్ల లాలించియనుప

గీ. అంతిపురిసంతసముమీఱి యలరుపిల్లు
మంతనమ్ముల గొంత నెమ్మదిగుదిర్చి
జిలిజిలికిఁజొచ్చి గిలిగింత లలవరించి
కొమ్మఁగలిసెను కలలంటి తమ్మికంటి 233

సీ. ముద్దరాలితనంబు మొనసిపయ్యెదఁబట్టి
గునిసిలాగిన మొగ్గ గుదురుపఱచి
గుబ్బలంటు జెమర్చి గోటఁగన్నులవేడ్క
నీరుమీటుచు పెనగ జారుసరుల
గప్పిపయ్యెదఁద్రిప్పి కళపముల్లల్లి బం
తులవేసి జడఁగొట్టి కళుకురవల
యుంగ్రంపు కేలార్చి యొరసిదిగ్గనలేచి
వలపునలోఁబడి యలసికన్ను

గీ. లెత్తిఁజేసి పదంపడి యెద్దివసము
గాకఁ దమిమించిగలసెయొక్కటయయగు
నవలపదియారుప్రాన్పుల నతనిఁజెందె
ననఁగ వెన్నునికూటమి నతివదేల్చె. 234

సీ. కొలకుల నంచతొయ్యలి నెలఁబోఁటుల
చిలుకనెచ్చెలి రేయి నెలపులుంగు
కలికిపవలజక్కవలమిన్నప్రాఁబోణి
కానలనెమ్మివా లంటితమ్మి
తేఁటిపూవుంబోఁడిఁ దేల్చుచక్కటిపచ్చ
విల్తునియయ్యయ వ్వేలఁబెఁగూడి
యెల్లఁదావులఁగూర్మి వెల్లువల్గట్టఁగఁ
గలసి సందిడరాని వలపుఁదవిలిఁ

గీ. పుడమిచెలిపైననైనఁగన్నిడమి సిరికిఁ
నైన దొందంబుగ ననీము ప్రానఁబొందుచుఁ
తలఁపువిడలేని తమకంబు నిలుపుబలుపుఁ
[illegible] నన్నింబుపఱచి [illegible] 235

వ. ఇవ్వడువున పసిడిపుట్టంబుదొర నిచ్చలు గోరికలీరికలెత్త నిట్టులున్న
తఱి పెనకువతిండి కొండపేరింటితపసియు వెంటనంటివచ్చు తమతె
ట్టునంబుట్టు బెట్టిదంపు కీడును దానిం బొడవడఁగం జేయ వెనుకొనుచు
ట్టువాలు మంట వేఁడిమియుం జుట్టుకొన నిలువలేక గానలంగోనలం
గొండలఁ గుండులఁ దోటలం బేటలం దెసలన్ మసల నాకి బె
బ్బులులకోహటించి జింకల పొంకంబునను సింగంబుల కువెఱచుచు
నేనుంగుల తెఱంగునన్ బరచియు నఱచియు వె చి పాఱినఁ బోసిక
కమ్మికొని యుమ్మలికం బుట్టింపఁ బేర్కొనందగు దొడ్డవేల్పులంగని
మొరలిడుచు వారివలన నీదోసంగుఁ దొలంగ రామి దెలియుచు డాఁ
గిన వేఁగిని మ్రాగిపయిపయింగవియఁ గడజేరు వెరవుంగానక తగవు
మాటలునింపవచ్చెఁగదా ? యని వాచరచుచు నీయడరుఁ బాసినం బ
డి వేలుపులు కొలం బనియేమి ? పెండెలియను తలంపు నిజంబుగా
నెల్లమని దయ్యంబులమీద నొట్టువెట్టుచు బెట్టుఁజెడి పుట్టువురోసి
గుట్టుబెల్లగిలి మట్టుననిలువలేక దొట్టగిలంబడుచు నెట్టకేలకు బడుగు
లపాలింటి నెనరుఁజూపి కావంబోవంగలసామి యొక్కపరిమొక్కిన
నీవాడనని యింతనెంతయేని కిడుబారయనీనికడియంబు కేలంగీలుకొ
లిపిన వేలుపుందొర యాతండేయని సిరిమగని యింటికిం జేరి తలవాకి
టంబడి మొఱలిడుచున్నం గనుంగొని కావలికాండ్రు విన్నవింపం గ
దలి తానయరుదెంచుచున్న నాలచ్చి పెనిమిటింగనుంగొనినయంత త
పసులవిడచి యడగలిగి నిలువంబడు తనయడిదంబును నయ్యాకుదిం
డుల తెట్టుముసురుకసరునుంబుచ్చి చచ్చి పుట్టినయట్లు బెదరి చెదరు
డెంధంబులం గుందు తపసిదోయి జేసన్నఁ డగ్గరం దీసి యెల్లవెరవులం
గడపు కేల వెన్నుజరచుచు నిదేమిటేమని జంకుడుపుచు డాయందీసి
నం దెప్పిరి చేదోయి నొదలం జేర్చుచు నత్తపసులిట్లనిరి. 236

...* పర్వత నారదులు విష్ణుమూర్తిని శరణువేడుట *...

౧. మాయన్న మాతండ్రి మాయయ్య మాయప్ప
యనుగుదమ్ములదోయి విడునమయ్య

నెనరుజిక్కైడు నీదు కనుఁగొన లీసుమంత
చల్లఁగా మామీఁద జరుపుమయ్య
అడరుసంభ్రమములలోఁ బడిమున్న బఱుగుల
నొడ్డుఁజేర్పఁగ నీవె యొడయవయ్య
పడరాని బాములఁ బడి తెప్పిరిలలేని
యెడఁ గేలనెత్తి మమ్మేలవయ్య
గీ. కావుమన వీఁడువాఁడవు గావు నీవు
మోసపోతిమి యొక వెడ యాసఁ దవిలి
వెరపుఁదీరిచి డెందమీ వేపసిండి
తగటుమప్పటివలెవాఁటు దాల్పు వేల్ప ? 237
గీ. అనుచు నడుగులపైవ్రాలి యలమటించు
తపసిదోయిఁ గనుంగొని దట్టఁబరచు
కట్టకడచూపుఁ గొననాఁటి వట్టికేల
నెత్తి యీయెడ రేలని యొత్తియడుగు. 238
సీ. పొద్దువంగడమునఁ బుట్టిన యంబరీ
షుండునా నొకఱేఁడు సుమ్ము వాని
కూఁతురు సొబగున కొమరుబ్రాయంబున
సరిలేని దొకపరి దొరతనంపు
టిల్లని బికిరంపు టెరఁజేరియాతని
పట్టఁజూచితిమి య ప్పాటుగాను
నంతవో మనుదేవ నవసి వేఁడితిమాపె
సిరుపుర కీరాఁకి నెరిసెనో క్కో
గీ. తెరవుపైఁబోలి మీఁచేయి తెరఁగుఁజిరఁగొఁ
జెప్పుటకు సిగ్గుదూలించుఁ దప్పుకటుల
గద్దెపైనున్న యెడ నాపె గడుసమున్ము
కోఁతియని కొండముచ్చని కొరతఁబుచి. 239
చ. పగుపసి యొంమనేనుజనె జట్టిదిట్టంబుగఁజట్టి తండ్రియ
వ్వగుసుప వేఁడితెచ్చె యిది బారక నిగ్గుగసంది కెవ్వఁడో

వెరవరి పొంచి నిల్చెనని వింతయగున్ విరిదండవైచె వాఁ
డొరపరిగాఁగనోపునట నూరక మోసమునంది యీసునన్. 240

గీ. నలువచాత్రిత లేక గలదె యేమేనియం
చనక జేస తన్ను గనుట లేక
బెడియదనుచుఁదిట్టు జెడితిమింతటఁదిట్టు
త్రిమింగఁ జుట్టువాలు మెరసి వెడలె. 241

—* విష్ణుచక్రమునుపసంహరించి మునీంద్రుల సన్మానించుట. *—

చ. పదపడి మేమువడ్డ పలుబన్నము లేమనివిన్నవింతు మీ
పొదనడగించి కావుమని పోలుచుఁ దూలుచుఁ గాళ్లవేళ్లపై
నొదుగుచునున్న వారిఁగని యొక్క తెరంగునఁ దిట్టుమాపి నీ
వెతగుదురంగ జేనికడ కేగివసించుమటన్న కైదువున్. 242

గీ. మామ మామ మామ గీము నోమును నుండ
మనుప నినుప పెనుపఁ దనుపఁ గలిగి
కవియు నూరివారి కారియ లడఁదోసి
తెలసి కలసి మెలసి వెలయుచుండె. 243

శా. అప్పుడు కానతిపస్మరుల నంతిపురమ్మున కెత్తితెచ్చి పొం
గుప్పలుపోలె నద్దిందులకున్ రవణంబు మెఱుంగు రంగులన్
గప్పెడులచ్చింబుడమి కల్పిని శ్రీమతిఁజూపి వింటిరే ?
తప్పక మమ్ముఁ గూర్చియ క దా బలునోములనోముకొంటిరీ
రప్పుడయింతలున్ గనబ యల్పడినారలు మాటలేటికిన్. 244

గీ. మీమొండొరువులమచ్చర
మేయింతయొనర్చి మాకు నిరువురువలయు
గాయలు కోరి కెలటుల
చ్చాయమె యదిగాన నింతఁ జరుపఁగవలసెన్. 245

వ. అదియునుంగాక నిచ్చదొమ్మసారులకు మీకిరువురకు డెందంబులనిం
చువిలుకాని చిలిపిగొనంపు కసటువీఁడమింజేసెనిక్కలచదిగగోరియం
దలంచి యింతయొనర్చితిమిగానసానందేరిన మానికంబులు వోలెగల
కఁదొలంగితిరి యింకమీరెచ్చోటమసలిన మీడెందంబులు మీకుం

బట్టయ్యె నిచ్చవలయు నెడలడిరుగుండని బుద్ధిఁదెలిపి పుత్తెంచె బుడమి వేల్పులపల్కులు వింతగాకుండఁజేయుట తనయిచ్చయేకావున నవ్వలమురిదాల్పు నాతనివాగడంబున నేలకునల్లుండై వెలసినయెడల బరితుపిల్లంజేసె నిక్కత వెతలంబాపఁగలయది సిరుల బొదలంజేయునది యనివిన్నవించుటయు సంతసంబునంబొదలుటయు. 246

శా. గట్టుంగోనలఁ జెందు తేనిబలె నీ కల్ వ్రేయుచున్ బోసవా
లెట్టుల్ జుట్టునుగోల్వఁ జెంచిత బలెం దెల్లంబు నెల్లారికిన్
బుట్టుందాపగు తల్లిచేరజము నింపుల్నింపఁ బెంజెట్టవై
పట్టుల్బోలి దొసంగు నేనుగుల ద్రుంపన్నీవకా ? దేవరా ? 247

క. చల్లని తిలపువ్వను గడునల్లనిగుత్తుకయు సంజ నాఁ గడుఁబెడఁగా
పల్లని తల జుంజురుగా తెల్లని దేవరవు కాంచి తిమిముక్కంటీ ? 248

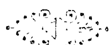
—* లయగ్రాహి. *—

ఇందుఁగల వందుఁగల వందు రొకకొంద రది
యందమని యందుగను క డిందిజిగినొందున్
సందికడఁబొంది జిగి నొంది తగియుందువట
కందు మదిఁ జిందములఁ జందములనొందున్
కందులము కందుకను విందుగ మముందగచు
చిందరల వందరల తందరిలకుందున్
డొందమిడుముందుసిరిఁ జెందెదము కుందువిడి
చందురుని కందురుము పెందొరవువిందున్. 249

గద్య.

చ. ఇది యపరంజి సొమ్మువయి నింపుగఁ గెంపులు చెక్కినట్టు లొ
ప్పిదముగ మింటితెర్వరుల బెద్దల నిద్దరఁ జెప్పుకబ్బమై
మొదవుల పాలతెమ్మొలన ముచ్చటలంగల "ముల్లుపాపయా
రదు" లొనరించు సర్వమధురంబున మూఁడవవిన్నపంబగున్. 250

స ర్వ మ ధు ర ము. స ం పూ ర్ణ ము.

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
౨	౧౫	నింపుకింక	నింపునీక
౩	౨౮	ఓడ్త్రెంల్	ఓడ్త్రెఉల్
౪	౨౯	గట్టున	గట్టిన ×
	౧౨	కుజిర	కుజిఠి
౫	౨	వెలివి	తెలివి
	౧౮	స్వెజునిగమ్న	స్వడెంజ్ల్లిరిక
	౭౮	తెమ్మెరిన్	తెమ్మెల్
	౨౧	సౌమ్యయిగా	సౌమ్యయా
౬	౨౨	జేవొర	చేదొర
౭	౩	ఉంగిలిం	ఉకలిం
౯	౩	పీటిక్రై	పీటిక్రై
	౧౦	కలుషు	కలుదవ
	౧౩	పెక్కు	పెక్కు
	౨౪	వా సెర	వా సెఉ
౧౦	౪	రపొలతు	ఉపొలతు
౧౧	౮	లకిం	లంకిన
	౭	పటాకలు	పటాంకలు
	౧౧	సెగపుంగ	సెగపుక
	౧౫	జంబడి	జువడ
	౧౮	నింజలి	నెంజలి
	౧౭	సొనప్రుక	నసంపుంగ
	౨౬	పఱగు	పరంగు
	౨౭	పోప్రు	పోని
౧౨	౨	లోతిన్వ	లోంతిన్వ
	౪	దఱగ	పఱంగ
	౭	లోరా	యోరారా
	౯	యూరు	యూఱు
	౧౯	సూవెయి	జూవెయి
	౨౧	రదఱుగా	రందఱుగా
	౨౫	లయు	లయు
౧౩	౬	ఆలసణం	ఆసణం
	౧౦	కొనిచే	కొనంజే
	౧౩	కొనిచి	కొనంజి
	౧౫	గోటు	గోట
		యుమనింపోయా	యుగంసిపోతా
	౧౯	కట్లగా	కట్లరా
	౨౦	(ఎడి)జతగా	(నడి)జతలసే
		చిగుర	చిగురు
	౨౧	రాక	లాక
	౨౨	లేమినెం	లేమింయొం
	౨౩	పదటు	పదరు
		ప్రలును	ప్రలను
	౨౪	కొనులు	కొనుల
	౨౫	గలును	గలను
౧౪	౫	మేల్బాంది	మేల్బాంతి
౧౫	౨	జరు	జఱు
	౩	న్మలశుకును	న్మెశుకు
	౪	కాఱు	కారు
	౨౫	బగరం	బగఱం
౧౬	౩	మొక్కడు	మొక్కడు
	౨౧	రుఱవరదల్	గుఱవరదర
౧౮	౪	గోటకి	గోటంతి

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
౧౮	౨౫	[illegible]	[illegible]
౧౭	౨౬	లనాకిక్కు	[illegible] సేనాంగబలు
	౨౮	నినుంచి	నిముంచి
౧౯	౨	నాకిక్కె	సేనాని
౨౧	౧౨	గదెలం	గజెలం
		బారుల	బాఱుల
	౧౩	గూడిన	గూడని
		మదిలో	మదిత్రో
	౧౪	బాడిన	బాఱిన
	౧౫	వారలం	వారలం
	౧౮	మటూచు	యటూచు
	౨౩	తఱి	తరి
౨౨	౬	ఱంగి	రంగి
	౬	ఒక్కనే	ఒక్కయే
	౧౬	మిద	మిఁడ
	౨౩	[illegible]	తిలబాతి
	౨౭	జడసి	జడను
౨౩	౬	గ్రమ్మ	గ్రుమ్మ
	౮	జలంచి	వ్రాలంచి
		జేము	జేయు
	౯	వడ	పెడ
	౨౩	గఱగ	గఱక
	౨౮	నెరా	నెఱా
౨౪	౬	మూర్ల	మూఁకల
౨౫	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	౬	నాబం	నాహం
	౮	పట్టి	పట్టు
	౧౦	[illegible]	[illegible]
	౧౨	దలు [illegible]	నరుల
	౧౫	వంటూ	దటూ
	౧౯	[illegible]	[illegible]
౨౭	౧౮	[illegible]	[illegible]
౨౮	౧౩	[illegible]	[illegible]
	౧౫	నల్లరా	నల్లఱా
౨౯	౧౧	తరుము	తఱుము
	౨౦	[illegible]	[illegible]
౩౦	౨	బెక్కి	[illegible]
	౩	తురంగ	తుఱంగ
	౧౫	క్రాంద్ర	క్రాంద్రు
౩౨	౬	కైదన	కైసన
	౯	జూపు	జూపి
	౨౮	మొనసి	మొనసె
౩౩	౧౭	దమ్ము	[illegible]
౩౪	౪	బుసుక	దసుక
౩౫	౨౦	జొక్కన	[illegible]
	౨౨	కిగ్గొ	[illegible]
	౨౬	క్రొక్రొత్త	క్రొత్త
	౨౭	గట్టు	గట్టి
౩౬	౧౧	చెలుల	చెలల
	౨౮	మెచ్చిన	మెచ్చుట

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.	పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౧౯	[illegible]	చేర్చు		౧౪	బెన్నల	బేర్ల
౩౮	౧౬	[illegible] నాయనెంచెనితా			౨౪	చువాడు	గనైరి
	౧౯	కట్టు	కట్టు	౪౭	౧౬	లుదుటు	ఉదుటు
	౨౧	లుంగ	లుంగాగి		౧౭	డాడల	డాడల
౪౭	౨౧	విసుచా	విసిచా		౨౧	తెంచుచు	తెంచుచు
	౨౬	[illegible]	దాఱేసు		౨౮	యిచ్చే	యిచ్చే
౪౩	౬	[illegible]	[illegible]	౪౮	౨౧	[illegible]	[illegible]
	౧౮	మెయ్యి	మెయ్యి		౨౨	జేసున	[illegible]
౪౪	౪	బాగ	బాగ			కారెసిబో	[illegible]
	౬	[illegible]	క్రిందు	౪౯	౪	వలసిం	వెలయిం
	౮	ముప్పుర	ముప్పురు		౬	యమన్నగ	యమన్నగ
	౧౫	నింపు	నింపు			మణి	మణి
౪౫	౭	మానంగ	మానన		౮	తెలుపు	తెలుపు
	౨౦	పోతల	పోతలు		౧౯	బోటులు	బోటులు
	౨౧	గానంచే	గాంచే		౨౩	గుచ్చు	గుచ్చు
	౨౨	లుపాలు	సుపారం	౫౦	౨	[illegible]	[illegible]
	౨౩	తడివి	తడవి		౨౧	[illegible]	[illegible]
		[illegible]	[illegible]		౨౧	నెందజేసి	నెన్నంజేసి
	౨౬	[illegible]	లయ్యను		౨౩	తెలుపు	తెలుప
	౨౭	వెల	వెలి	౫౧	౨౨	[illegible]	[illegible]
		మబ్బు	మబ్బు		౨౪	బుతే	బునే
	౨౮	పొంచు	పొంచు	౫౨	౨౧	[illegible]	[illegible]
౪౬	౨	పోరా	వాలం	౫౩	౧౧	[illegible]	[illegible]
	౧౦	మబ్బుల	మబ్బులు			[illegible]	[illegible]
	౧౧	మింటి	మింటి	౫౪	౩	[illegible]	[illegible]

పు.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౯	మెలంగ	మలంగ
	౧౬	బొమ్మిడి	బొమ్మని
	౧౭	సిరమే	సినే
	౨౬	మ్రుసుడే	మంసుకే
౫౫	౨౩	కేగళ	కేగ
	౨౭	గాకనిం	గాంగనిం
౫౬	౧౭	జావ	దేవ
	౨౦	యచ్చో	యచ్చో
	౨౪	[illegible]ముసక	గంబుగక
	౨౬	పైకింకు	కైక్రింకు
౫౭	౨	వెలుంగు	వెల్గు
౫౮	౬	గావంగ	గానంగ
౫౯	౧౨	సమిడం	నుమాండక
	౨౧	చెల్పు	దెల్పు
	౨౨	నాషు	నాషు
౬౦	౩	జేతుమిం	జాతుం
	౧౧	సండల	సంజల
	౧౭	జండ	వండ
	౧౮	లవు	లయుం
	౨౭	యమసది	యమసిది
౬౨	౨	గిలిన	గలెన
	౧౪	తోలుం	తోలుం
		నేలుం	జాలుం
	౨౭	తెమ్మలన	తిమ్మనల
౬౩	౧౧	కాశ్వే	కాల్వే
	౧౮	పనంట	పసంటె
౬౪	౭	మ్రాగంజె	మ్రాసిచె
	౧౪	నెమొదం	నెమొడం
౬౫	౬	పమ్మొ	సమ్మొ
	౮	చెల్లు	చెల్లది
	౧౮	సలసం	వలసం
	౨౦	యెల్లది	యెల్లది
		వాను	వాంసు
	౨౨	ఖుల	సఖుల
	౨౩	నస్వాంబలింత	నస్వాంబలింతి
౬౬	౩	దెరవు	యురగు
	౮	సూతిగ్గ	సుకూంకోను
	౯	యుమ్మ	యుమ్మ
	౧౫	వెన్నెగా	నన్నెగా
	౧౬	గానంగసుంగానక	వల
		సెంగా	తానసు
		గన్గొనక	వలపితా
౬౭	౧౭	నమ్మాలు	సమ్మాలు
	౨౧	రుపెట్టు	అుపెట్టి
౬౮	౬	దూతిన	దోరిన
	౧౫	సర	సటి
౬౯	౪	తుకుటు	యుగురు
	౧౧	పట్టినా	పట్టిగా
	౧౨	నాదు	దుయుగు
	౧౫	గుదు	గుటు
	౨౭	బుట్టు	బుట్టు
౭౦	౨	చరెలా	చెలిమో

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
౭౨	౧౨	గంటుగిం	గంటుగిం
	౨౨	చక్కగ	చక్కని
	౨౫	కూడిము	కూడుము
౭౩	౮	బాబు	జాజు
౭౪	౮	పల	గాల
౭౫	౮	లకు	లను
	౯	లిగూర్చుబే	నిఃగూర్చువే
౭౬	౨౪	గొలుపు	గొలుపు
౭౭	౪	కక్కు	కల్కు
	౧౩	సేతు	కూర్చు
	౧౪	జేమిసేతు	సేమిసేయు
౭౮	౬	రడిబ	ఆడిన
౮౦	౧౧	తారడి	తాఆడి
	౨౧	యుగుడు	యుగుడు
౮౧	౧౮	తెచ్చెద	తెచ్చెదొ
	౨౦	నిచ్చెద	నిచ్చెదొ
	౨౧	క్రిడివి	క్రీడ
	౨౫	లుఋముకల్పు	రుచుంగ
౮౨	౨౭	బోలను	బోలును
	౨౮	లనును	లయని
౮౩	౨	యెనం	యనం
౮౪	౯	వోయిన	వోప్పిన
	౧౦	బోట	బోక
	౧౩	దద్దియు	గద్దియు
	౧౯	ఊంగిడీ	ఊంగివీ
	౨౦	వీతునా	వీతుకా
	౨౨	బదు	బది
	౨౯	గిలి	గిల
		ల్పులచ్చె	ల్పులంచో
౮౫	౨	బట్టకి	బట్టికి
	౩	వేటికి	పిటికి
	౮	క్రొత్తాక	క్రొత్తియుట
		మృచ్చొక	మృచ్చుల
	౯	దేకాల	యేకాల
	౧౦	క్రొత్తికినికొండక్రమువృకు-	క్రొత్తికిగొండముపుక్కు
	౧౫	పసుబడ	వసుబడ
	౨౮	బెరం	బారం
	౨౯	గడద్రో	గడత్రో
౮౬	౨	మొండ	మొంత
		ట్రాయి	ట్రాయు
	౧౪	గసంగా	గముగాం
	౨౫	వలువను	వలవను
౮౭	౩	క్కటియు	క్కటియు
	౭	గినుయ	గినుయు
	౮	తలంపుము	తలుపుము
	౯	జాయు	చాయు
	౧౭	యుగంబు	యుగ్రంపు
	౨౧	బులుపే	బులపే
	౨౩	చక్కగ	చెక్కడ
		నుచుక్కు	తనుక్కు
	౨౪	[illegible]	[illegible]

పు.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౨౪	బనుకింత	బగుచింత
౮౮	౫	గేసు	గేటు
	౧౧	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
౮౯	౧౧	లోకాని	లోకాన
		తేజులు	తేజును
	౧౨	[illegible]	[illegible]
	౧౪	మునుపుట	మునుపట
	౧౫	[illegible]	[illegible]
	౨౭	[illegible]	వేదులు
౯౦	౭	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
		మొన్నటోకొని	[illegible]
	౨౩	నల్ల	నల
	౨౬	[illegible]	[illegible]
	౨౫	సులునా	[illegible]
	***౨౯	[illegible]	
౯౧	౪	కనులు	కనుల
	౯	[illegible]	[illegible]
	౧౨	[illegible]	[illegible]
	౧౬	[illegible]	మట్టులు
౯౨	౨	[illegible]	[illegible]
	౧౧	[illegible]	[illegible]
	౧౦	రెండవ	[illegible]
	౧౧	[illegible]	[illegible]
		చెయ్యి	చెయ్య
౯౩	౨౪	[illegible]	[illegible]
	౨౭	జాటించె	చాటించె
౯౪	౩	[illegible]	[illegible]
	౧౩	[illegible]	[illegible]
	౧౫	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	౨౨	నెక్కులు	చెక్కులు
	౨౪	గ్రుక్క	గ్రుక్క
		క్కురను	క్కులను
౯౬	౨	కుండ	కొండ
౯౭	౨౧	[illegible]	[illegible]
౯౮	౪	[illegible]	[illegible]
		[illegible]	[illegible]
	౫	[illegible]	[illegible]
	౯	[illegible]	[illegible]
		[illegible]	[illegible]
		[illegible]	[illegible]
[illegible]	౧౨	నుంచి	[illegible]
	౧౩	[illegible]	గాడు
	౨౪	[illegible]	[illegible]
౯౯	౨౬	[illegible]	[illegible]
౧౦౦	౬	[illegible]	[illegible]
	౧౨	[illegible]	[illegible]

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.	పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౨౨	బట్టాక	ఒట్టుక		౬	[illegible]	[illegible]
	౨౩	యూబలి	యూబెలి		౧౯	వెబాప్రు	నెల్లబా
౧౦౧	౧౩	వంపంత	వంటంప	౧౦౭	౪	[illegible]	[illegible]
	౧౪	రీపులక	టీకులక		౯	[illegible]	[illegible]
	౧౯	దివియు	దివెల	౧౦౮	౮	[illegible]	[illegible]
	౨౨	దీజాజో	మీజాజో		౯	[illegible]	[illegible]
		కోలక	కోలగ			[illegible]	[illegible]
౧౦౨	౧౩	వేవేల	వేవేలు	౧౦౮	౯	[illegible]	[illegible]
	౨౫	నెల్లరి	నెల్లర		౧౫	[illegible]	[illegible]
౧౦౩	౫	వేంబిబ	వేలిప			యగు	యగుచు
	౬	లన	లసి	౧౦౯	౮	వెచి	వెలిచి
	౧౦	యల్ల	నెల్ల		౧౧	వెగని	వెగని
	౧౧	యేమ	సేమ		౨౧	యడ	యెడగ
	౧౭	బాడపు	బాడుపు	౧౧౦	౧౫	యగుగు	యగుగ
	౧౯	దొంద	తొండ		౨౨	దపేప	దపేప
	౨౬	దెరవంద	దెలనద		౨౩	[illegible]	[illegible]
	౨౮	వాంచుగమ్రంమంచుమి			౨౭	రత బరి	[illegible]
౧౦౪	౧౬	తనపు	తపపు		౨౮	నేను	నేని
	౨౧	నొదల	నొదలల		౨౯	[illegible]	నదిపా
	౨౪	తల్బ్రా	దల్వ్రా			[illegible]	[illegible]
	౨౫	ద్రొనసి	[illegible]	౧౧౧	౬	[illegible]	[illegible]
		వెన్నుడె	వెన్నున			డిట్టుచె	డిట్టిచె
		బొగపుర	బొగదర		౧౫	లడ	లెడ
౧౦౫	౧౧	కేల్లా	కేల్లా	౧౧౨	౧౯	[illegible]	కుండర
	౧౩	పేలించు	సేలింతు		౨౧	[illegible]	[illegible]
	౧౯	కవి	కని		౨౫	తెమ్మల	[illegible]

ఓమ్.

శివపంచరత్నస్తుతిః

ములుగు, పాపయారాధ్యకృతా.

శ. ఓం తత్సదితి ప్రపదీయదస్యనఘా నార్థోఽయోగం వ్రజేత్
ద్వైతా ద్వైత మిదం జగ త్త్రిత మితి ప్రోక్తిస్స వియన్మార్గతి
యస్మాత్ప్రాప్తి మర్థప త్తన్మనసాం వాద్రై స్తినోద్రై ర్హ్యసు
స్తస్మై విశ్వవపుషే మనోఘనముషే కుర్మః పరంజ్యోతిషే.

శ. నాన్య ల్లింగాది దఖాడ హస్త్వయము మనా బ్రహ్మయసేర్వ్య ఇతి
ప్రోక్తిము ప్రథమే సుఖం లభిహాంగస్య సల్లస్య నాన్యత్ర చ
కర్మజ్ఞానమతే ప్రతాక్య ప్రకటా న స్థాస్యతాం సేవ్యతే
మాయావాద ఉపేతి యత్ర మహాసి తస్మై నమో బ్రహ్మణే

శ. మోహధ్వాంత తమోనుదే భవభయా నిర్వాణసోద్యత్ప్రదే
భక్తాంతర్ధన సాపదే పరిహృతాశేషార్త్యరి సర్వాత్మనే
మాయాసంగ భిదే వియత్స్వపదే మూర్తి భవ త్వాత్మనే
నాకౌకః కకుదే గుహాశ్రయ నవే తస్మై నమ శ్శంభవే

శ. సృష్టిం పాలన మత్స్యం రచయతాం బ్రహ్మాచ్యుతాచ్ఛిద్భ్రశా
షేతా మారచితుం త్రయీకుశలినో యద్భ్రూ విలాసార్ణవః
తేనాహం జయ మేతి తస్య పదగ స్త్రస్మా దహం చేతసి
తస్మై విశ్వసృతే జగత్త్రయధృతే దేవాయ తుభ్యం నమః

శ. నైగ్రదీ మాత్మభవం తథాంబుజదృశీం కాద్రీం శ్రియం కామ
త్వత్పాదాబ్జ మరంద బిందు లహరీ స్వాదే జను ర్లోలుభమ్
వాంఛేయం కృపయా విధేహి భవతా దేవ త్రపుతిష్ఠాజుషా
నైకంవై కతమం తు వా సుమనసాం శ్రేయఃపదే తే నమః

శ్రీమద్భ్రూల పరబ్రహ్మార్పణమస్తు.

ప్రాప్తిస్థానము :

అన్నపూర్ణ గ్రంథమండలి,
రాజమండ్రి.